Egy hét a világgazdaságban

A dollár hullámvasútján

A hét elejének és végének árfolyamai összehasonlításával olyan képet kapunk, mely szerint a devizatőzsdéken az elmúlt héten sok nem történt. A dollár végeredményben 0,1 százalékkal erősödött a fonttal szemben, 0,1, illetve 0,4 százalékot veszített értékéből Párizsban, illetve Tokióban, minimális mértékben javult a nyugatnémet márkához mérve és alig érezhetően romlott a svájci frankkal szemben. Az elmúlt napokban azonban a tőzsdék korántsem viselkedtek úgy, ahogy még a régi, rögzített árfolyamok világában is kivételesnek minősült volna. Az amerikai valuta a lényegében változatlan pozícióba úgy tért vissza, hogy először egy leértékelődési hullámot volt kénytelen elviselni majd a hét vége felé innen kapaszkodott ismét szívósan fel. A „hullámvasútmozgás" hátterében pedig ez alkalommal is természetesen gazdasági hírek voltak.

Kedden a *Morgan Guaranty* indította meg a prime rate leszállításának újabb menetét. Lépése után a leghitelképesebb kölcsönvevők már csak 9,5 százalékot fizetnek, ami *hétéves mélypont.* Pénzügyi körökben gyorsan terjedt a hír arról, hogy a 9 százalékos prime már csak idő kérdése és ezt a fejleményt a Federal Reserve hamarosan a leszámítolási kamatláb újabb mérséklésével fogja bátorítani. A hírekre, illetve a pletykákra pedig a dollár *esni kezdett* Londonban és Frankfurtban egyaránt.

Növekedésben

Érdemes azonban emlékeztetni arra, hogy a prime 20 százalékot meghaladó szintről jött szépen lassan lefelé úgy, hogy mozgását az amerikai valuta árfolyamának nem logikus gyengülése, hanem éppen *állandó erősödése* kísérte. Kisebb kitérőkkel tarkítva így az amerikai dollár a nyugatnémet márkához mérve eljutott oda, hogy a négy évvel ezelőtti 56 centtel szemben *ma már mintegy 33 centért kapható az NSZK valuta!* Nem is olyan rég még 2 dollár 40 centért lehetett egy angol fonthoz hozzájutni, mostanában már *1,3 dollárért is elérhető.* Csütörtökön közzétették az USA bruttó nemzeti termékének második negyedévi növekedéséről készült statisztikát, és a piacok hangulata azonnal megváltozott. Az első negyedévi végleges 0,7 százalékos bővüléssel szemben most — igaz, előzetes közlésként — *3,1 százalékos emelkedés került* közzétételre. Fokozta az örömöt, hogy egyidejűleg az is világossá vált, hogy a gyorsulás *az infláció felélesztését sem hozta magával,* májusban így *a fogyasztói árak éves szinten 2,4 százalékkal emelkedtek.* A dollár persze azonnal megkezdte útját felfelé, igazolván azokat, kik úgy vélik: a valuta ereje az amerikai gazdaságban *általában* van. Egy biztos, eleddig nem tudta megingatni a dollárt sem a kamatlábcsökkentés, sem pedig a költségvetés, illetve a folyó fizetési mérleg tetemes és a közeljövőben jelentősen nem is csökkenthető hiánya. Ezen gondolatmenet szerint reálisabb piaci értékhez csakis akkor jutnak majd a tőzsdék, ha Nyugat-Európa is *megtalálja* az inflációmentes élénkülés nehéz pályáját.

Annak, hogy a kormányzat meglehetősen biztos a gazdaság kilátásait illetően, az Egyesült Államokban alighanem csalhatatlan jele Reagan elnök most javasolt adóreformja. A tervezet — ha megvalósítják és főként ha ebben a formában kerül át a gyakorlatba —, nullszaldós lenne, a költségvetési bevételek és kiadások egyenlegét tehát nem érintené. (Más kérdés, hogy ilyen számítást vagy a jelenlegi struktúrában lehet csinálni, és akkor éppen azt nem tartalmazza, amit és ahogy a gazdasági élet résztvevői az intézkedésre reagálnak, vagy pedig a reakciókat is igyekszik figyelembe venni, és szükségképpen spekulatív lesz). Átcsoportosításról van szó a másik két jövedelemtulajdonos, a vállalatok és a lakosság között az utóbbiak javára. Az elképzelések szerint elsősorban a hatvanas évek folyamán a demokrata kormányok által „kitalált" beruházási ösztönzők szűnnének meg. Áldozatul esne például az úgynevezett beruházási adóhitel. Ennek értelmében bizonyos beruházások összegét a vállalatok az adójukból — és nem csupán az adóköteles jövedelmükből — levonhatták. Meg fog szűnni a jelek szerint az is — bár ennek a lépésnek gazdasági jelentősége a beruházási ösztönzők megnyírbálásával nyilvánvalóan nem mérhető össze —, hogy a vállalat adóköteles jövedelme akár a délben az üzlettárssal elfogyasztott három Martini ellenértékével is csökkenthető.

Adóvariációk

Mindezen lépések — és még mások — ellentétele az, hogy a *személyi jövedelemadó-terhek mérséklődnének.* (Érdemes persze mindehhez hozzátenni, hogy egy tőkés országban a vállalat nyereségének különféle jogcímeken az állam 30—40 százalékát központosítja, bevételei nagyobb mértékben származnak az egyénektől). Az adóstruktúra átalakítása egyébként a fenti irányba nem tengerentúli specialitás, hasonló intézkedést jelentettek be *Dániában is.* Itt az elképzelések szerint a vállalati nyereségadót 40-ről 50 százalékra emelnék és szűkítik az adóalapból levonásra jogosító kivételeket. A személyi jövedelemadót fizetők viszont jól fognak járni, a legmagasabb sávba tartozók 73 százalékos terhe például *68 százalékra mérséklődik.*

Gonda György—Szentgáli Péter

Menedék a Mecsekben

Várnagy Péter mecseki otthona a Kálvária dombon az év egyik legszebb lakóháza lett. Az építész hat esztendeje vásárolta meg az 1900-as években épült nyári házat, szövetkezeti lakásukat adták el érte, s azóta apránként alakították ki a végleges formát. Azt példázva, hogyan fér meg együtt régi és új építészet, miként élhet harmonikusan egymás mellett szép hagyomány és modern forma. S hogy mindezzel összhangban álljon a lakás berendezése is, arról a belsőépítész-feleség gondoskodott.

Színes fotókat nézegetünk a házaspárral pécsi otthonukról. A téli tájban úgy fest a ház, mint egy menedék. A napsütötte képek békét, nyugalmat árasztanak. Az egyiken a házőrző kutya vágta daliás pózba magát, a másikon gyönyörű kőszobor látható. Az öreg ház oldalára tette ki finom díszítésnek hajdani gazdája, s az újak csak egyet tettek vele: megmentették.

— *Nem kell szétrombolni azt, ami egyszer már megszületett,* — Várnagy Péter építészeti hitvallását foglalja össze ebben a mondatban. — *Minden érték átmenthető.*

Az egykori tehetős polgárok a két szobához és a konyhához présházat használtak, a pince a terasz alatt kapott helyet. Később, a negyvenes években vízvezetéket szereltettek be, és kialakítottak egy fürdőszobát is. Mire Várnagyék tulajdona lett, erősen lerobbant.

— Állapota megkérdőjelezte a felújíthatóságát, de ma már biztos, hogy jól döntöttünk, amikor ezt a megoldást választottuk.

A tervezés alapkoncepcióját minden építkező és építtető a saját hasznára megjegyezheti:

— *A lehető legkevesebb költséggel akartuk létrehozni testreszabott otthonunkat,* ami egy intenzív munkát folytató építész-belsőépítész házaspárnak, és egy középiskolás gyereknek megfelel. Nem akartunk mindenáron újat alkotni, ezért tudatosan elfogadtuk —, és nemcsak a takarékosság miatt — a már beépített környezetet, a homlokzati felületeket. Ezekhez alkalmazkodtunk, és ha szükséges volt, kiegészítettük azokat. Fontosnak tartottuk a tereprendezést is, az időközben leomlott támfalak természetes rekonstrukcióját, az értékes növényanyag megóvását.

A munkát *két ütemben* végezték el. Először az alaprajzot korszerűsítették, felújították a burkolatokat és az épületgépészeti berendezéseket, központi fűtést vezettek be. Ezután került sorra a tetőszerkezet felújítása és a tetőtérbeépítés. Nagy értéke lett a háznak, hogy a délnyugati oldalon egy védett teraszt határol, ami a nyári hónapokban megnöveli az életteret. Erről nyílik az étkezést is szolgáló előtér, ami kapcsolódik a lakás dolgozó terét magában foglaló, 36 négyzetméteres nappalihoz, és az *L-alakú közlekedőn* keresztül a vizes blokkhoz és a hálókhoz.

Hogy mit ér most az épület, az pénzben nem kifejezhető. *Értéke biztosan meghaladja az árát.* A tervezői megoldás legnagyobb erénye, hogy az impozáns ház valódi épületrehabilitációval jött létre, úgy, hogy folytatta és megőrizte a táj és az építész-elődök értékeit.

(szikora)

Mai kommentárunk

Csak nyugdíjasoknak?

Nevezzük nevén a gyermeket? Általában. De azért nem mindig tanácsos. Néha illik odafigyelni az emberi érzékenységekre, érzésekre is. Ezért tiltakozom az újonnan megnyílt Nyugdíjas Étterem ellen. Pedig a szándék nemes: hadd engedhessék meg a nyugdíjasok maguknak, hogy beülhessenek egy vendéglőbe. Az alacsony jövedelmű nyugdíjasokra gondolt a Belvárosi Vendéglátó Vállalat, amikor az Alkotmány úti, néhai Márka étterem helyén fölavatta a Nyugdíjas Éttermet. Így — nagybetűvel. Még fantázianév sem fedi, aminek szánták, amire szolgál, úgy hívják.

Itt nem kell bizonytalankodni, a nyugdíjasnak nem lehetnek kétségei. Ez az ő vendéglője. Csak rá kell nézni az étlapra is: milyen mérsékeltek az árak. Három forint a köménymagleves, kilenc forint a húsleves, ugyanannyi a tejfölös tökfőzelék, ami a legdrágább, az a bakonyi sertésborda, huszonkilenc forint.

Eddig a dolog rendben is van, *mégsem indult be eléggé a bolt.* Nem hiszem, hogy azért, mert a hírharang halkan szólt, s nem jutott el mindenkihez. Talán inkább süket fülekre talált, mert egyszerűen *nem számolt a nyugdíjasok önérzetével, lelki világával.* Sokukat maga a szó, a státuszuk megnevezése is sérti. *Terveik vannak, s hasznos programjaik, ha tükörbe néznek — különösen a nyugdíjat ízlelő első években.* Csak nem fogják önként felvenni e láthatatlan bélyeget, azzal, hogy az „aktív" barátnővel a Nyugdíjas étteremben randevúznak.

Az más, hogy ide bárki betérhet. Csakhogy ezt meg a fiatalok nem tudják. Attól tartanak, hogy ez *csak nyugdíjasoknak* szóló kedvezmény, s talán fel kell mutatni az erre jogosító igazolványt. Így aztán különböző megfontolásokból mindkét korosztály *kinn marad.*

Kár. A vendéglátósoknak nem ez volt a terve, a célja. De talán nem felesleges kötözködés, ha azt mondom, mindent el lehet adni megfelelő csomagolásban. Szerintem sokkal életrevalóbb volt a diák- és a katonamenü bevezetése, meg a gyermekadag megjelenése. Erre is, arra is szükség van, és szükség lenne, hogy a város bármely pontján, a vendéglők többségében *legyen olcsó étel.* Olyan, amilyen a Nyugdíjas Étterem étlapján szerepel. Sokan lennének, akik ezt választanák, *köztük a nyugdíjasok is* — csak éppen jó szájízzel... S legalább a konyha művészei tudhatnák, nem jó dolog, ha elsőzzák az ember levesét.

Cseszák Gyöngyi

Gabonahelyzet

Tudósítónktól.

Az esős napokig kedvező volt a gabonára az idő országszerte. Az átlagosnál jobb a búzatőállomány hajtás- és kalászszáma. Ám a csapadékos időjárás következtében az elmúlt időszakban sok helyütt erős volt a vetésfehérítő és a lisztharmatfertőzés, a gazdaságok repülőgépes védekezéssel ezt idejében megfékezték, és elejét tudták venni a nagyobb kártételnek. Összességében *jó termést* mutatnak a búzatáblák. Az őszi árpa betakarítását Csongrád megyében már megkezdték, s ha az elmúlt néhány nap — így például vasárnap — nem lett volna esős, Bács-Kiskun megyében is indultak volna a kombájnok. Kétséges, hogy a jövő hét első felében azonban megkezdődhet Bács-Kiskun megyében is az aratás.

A búza betakarítását megelőzően *rendben haladnak* az üzemi gépszemlék.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben: június 24-től 30-ig

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege mFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző héthez képest
GAZDALKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15	III. 31.	1989—93.	60 40	94,5 96	96,5 98	— —
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	101,0	103,0	—
MKB-Vörös Csillag MGTSZ	12	VI. 10.	1991.	180	94,0	96,0	—
Szegedi körzeti telefon	7	III. 31.	1998.	50	70,0	72,0	—
Szegedi alt. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	88,0	90,0	—
AFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	90,0	92,0	—
Építőipari Innov. Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	91,5	93,5	+0,5
AGRIT	13	VI. 30.	1992.	100	98,0	100,0	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	101,0	103,0	+0,5
SKÁLA I.	11	V. 31.	1991.	136	100,0	102,0	—
PIÉRT I.	11	VI. 30.	1991.	50	109,0	111,0	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	23	108,5	110,5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	107,5	108,5	+0,5
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	106,5	108,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	105,0	107,0	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	104,5	106,5	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	104,5	106,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	104,0	106,0	—
Bp. Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	104,0	106,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	104,0	106,0	—
CENTRUM Áruház Vállalat	11	XII. 15.	1991.	50	104,0	106,0	—
Fehérvár Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	103,5	105,5	—
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	38	103,5	105,5	—
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	103,5	105,5	—
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	20	103,0	105,0	+0,5
IDEÁL Ker. V. Szolnok	11	II. 15.	1993.	10	102,0	104,0	+1
Vásárosnaményi gázkötvény	11	III. 1.	1992.	10	101,0	103,0	—
DÉLKER	11	III. 20.	1991.	40	101,0	103,0	+0,5
PIÉRT II.	11	IV. 11.	1992.	50	100,0	102,0	—
METEOR Debrecen	11	IV. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Szentendre Városi Tanács	11	IV. 20.	1991.	7,2	100,0	102,0	—
SKÁLA II.	11	V. 6.	1992.	150	99,5	101,5	—
SKÁLA III.	11	V. 15.	1992.	150	99,5	101,5	+0,5
Nógrád m. Iparcikk	11	V. 15.	1992.	10	99,0	101,0	—
TSZKER	11	V. 22.	1991.	70	98,5	100,5	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	94,0	96,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	102,0	104,0	+1
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	93,0	95,0	—
Lakossági gázkötvény	7,5—9		1992.	79	82—88,0	89—	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89.	32	89—99,0	90,0 91—101,0	—

A vételi áron a bank a kötvényeket bármikor megvásárolja, az eladási árfolyamon a kötvényeket — amennyiben rendelkezik szabad készlettel — eladja. Az Állami Fejlesztési Bank 1985. június 1-től megszünteti a gazdálkodó szervezetek által vásárolható kötvények bizományi formában történő forgalmazását. A jövőben a fenti kötvények vétele és eladása a meghirdetett napi árfolyamokon történik, a magánszemélyek részére kibocsátott kötvények forgalmához hasonlóan.

MI, HOL OLCSÓBB?

Sátor, hálózsák, csillár

A CENTRUM HÉTFŐN a következő cikkeket árusítják 20 százalékkal olcsóbban: a Csepel Áruház női, bakfisruhákat, a Kálvin téri Áruház férficipőket (edzőcipők kivételével), a Corvin Áruház bútorszöveteket, sátrakat, hálózsákokat, a Kőbányai Áruház egyes drapériákat, a Lottó Áruház pedig csehszlovák mosógépeket. A Budai Lottóban egyes hazai gyártmányú bútorok. Dabason a Mini Centrumban játékok — import kivételével — 20 forinttól 600 forintig kaphatók. Az Otthon Áruház minden kerékpárnak, takarónak (tőkés import kivételével), a Luxus Áruház egyes női szabadidőruháknak, a Csillag egyes női ruháknak, a verseny egyes férfi öltönyöknek és a Textilház a maradék méteráruknak mérsékelte az árát. A Divatcsarnok férfi rövidujjú, vajszínű inget 250 forintért, és Claudia sátort kínál olcsóbban. Az Újpesti Áruház egyes női ruhákat 300 forinttól 1200 forintig, az Óbudai Áruház falikarokat, csillárokat és állólámpákat 267 forinttól 11 000 forintig (import kivételével) árusít. Ezen kívül az Ütőtörő Áruházban női pöms-cipőket, a Centrum Compack Raktáruházban pedig kerékpár-zománcfestéket lehet kapni 20 százalékkal olcsóbban.

A BÚTORKER június 25-től július 5-ig engedményes bútor-, szőnyeg és lámpavásárt tart a MOM sporttelepén. Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 13 órától 18 óráig, szombaton zárva.

A VASEDÉNY Ferenc krt. 10 szám alatt lévő boltjában Karancs gáztűzhelyet és WC—250 típusú (10 literes) NDK vízmelegítőt 20 százalékkal olcsóbban kínál azoknak a vásárlóknak, akik ebben az évben kötöttek, illetve kötnek házasságot és december 31-ig nem töltik be a 35 életévüket. Ezen kívül a kijelölt szaküzletekben, amennyiben 100 forinton felüli összegért vásárolnak lakás- és konyhafelszerelési cikkeket, háztartási kisgépeket, evőeszközöket, porcelán-, kerámia- és műanyagárukat — tőkés import és tartós fogyasztási cikkek kivételével —, azok ugyancsak 20 százalékos árengedményt kapnak.

A PIÉRT-NÉL augusztus 3-ig 20 százalékos táska- és 30 százalékos tanszercsomag-vásárt tartanak.

JEGYZET

Parancsra tettem

Egy bizonyos *Saul Levitt* nevű amerikai katona, miután egyebek közt felszabadított egy koncentrációs tábort a világháború vége felé, hazament és drámát írt. Nem a fasizmusról, nem Buchenwaldról vagy Mauthausenről, hanem arról, hogy az amerikai polgárháború befejezése után a győztes északiak szabályos bírósági tárgyaláson ítélték halálra a déliek egyik hírhedt fogolytáborának parancsnokát, aki mindazt, amivel vádolták, parancsra tette. (Nem akármilyen erkölcsi érzék kell ahhoz, hogy valaki a más nemzetek által elkövetett emberiség elleni bűnök láttán a maga hazája, a saját nemzete felelősségéről írjon drámát egy korábbi, bár ijesztően hasonló helyzetben.)

Ezt az említett drámát — világsikere után — nálunk is bemutatta vagy húsz éve a Thália Színház, ugyancsak sikerrel. Péntek este a tévé tűzte műsorára *Hajdufy Miklós* rendezésében.

A miértre több válasz is kínálkozik. Az andersonville-i tárgyalás apropója ma is időszerű. Ám nemcsak a háború és az értelmetlen emberpusztítás befejeződésének negyvenedik évfordulója alkalmából. Mert *csak* AZ a háború és *csak* AZ az emberpusztítás fejeződött be. Negyven éve szakadatlanul értelmetlen háborúk és gyalázatos népirtások folynak a világban. Hajdufy történelmi és erkölcsi érzékenysége általánosabb érvénnyel ruházta fel az egyébként nagyszerűen megírt Levitt-drámát, rendezői tehetsége pedig alkalmassá tette a drámai alapanyagot arra, hogy belőle rendkívül tévészerű alkotás szülessék.

Ez a *court-room-story* (ahogy *Litványi Károly* dramaturg is írja a beharangozóban) nem külső látványokkal operál. A feszültséget közeli, félközeli és premier plán képekkel érzékelteti: hatalmas szerepe van a mimikának, a színészi (arc)játéknak, a gesztusoknak — s természetesen a rendező színészvezetésének, valamint a vágástechnikának. Hajdufy mindebben nagyszerűt alkotott, méltó partnerekre lelt elsősorban *Kern András, Szakácsi Sándor* és *Trokán Péter* személyében, valamint *Gulyás Buda* vezető operatőrben.

Emlékezetes marad a darabnak az a jelenete, amikor a bíró (Trokán) figyelmezteti az ügyészt (Szakácsi): milyen ingoványos útra tér, ha lelép a jog ösvényéről az erkölcsi kérdések feszegetése felé: a kamera egyre közelebbről és közelebbről mutatja a bírót, hogy aztán két-három gyors képváltással oldja fel a feszültséget. De csak a műben.

— esse —

Verebes István és a Karinthy-gyűrű

Bizonyosan igaza van *Verebes Istvánnak* abban, hogy a sajtó feltűnően tartózkodva bánik a kabaré műfajába tartozó produkciók értékelésével, méginkább azok elemzésével; de talán mi sem tévedünk nagyot, ha azt hisszük, hogy a kabaré igazi rangját mégsem a mégoly alapos kritikai mérlegelés, mint inkább az egészséges és demokratikus közgondolkodás adhatja meg. A mindent „kompetenciákba" szűkítő gyakorlat természetesen besorolhatja a kabarét a művészetek szerény és hátsó lépcsőre kényszerített szolgálói közé. Ám a jó kabaré — jó vagy legalábbis tűrhető feltételek között — minden alkalommal kitör az ilyesfajta kategorizálásból, s a közélet eleven fórumaként szembesít szárnyaló eszményt és földhözragadt megvalósítást, ideát és gyakorlatot, pátoszt és gyarló hétköznapiságot.

A kabaré, a szó legjobb értelmében, „útszéli" műfaj — válogatás nélkül szól mindenkihez, váratlanul hőkölteti és nevetteti meg a legelszántabb fapofát is, villanásszerűen és kiszámíthatatlanul támad és szúr, akár a legfürgébb tőr. Mármint a jó kabaré — mert a döcögő és előrelátható poénokra épülő, többszörös védőháló felett is a régi biztos mutatványokat ismételgető álkabarénál nincs unalmasabb és szürkébb műfaj a világon.

Verebes István azok közé tartozik, akik az *itt és most* jó és érvényes kabaré létrehozásában vállaltak szerepet — mégpedig az elsők közé, amit a közönség és a szakma elismerése mellett a pénteken a Magyar Rádió elnöke által számára átadott Karinthy-gyűrű is jelez. Óvakodom attól, hogy Verebessel — és kortársaival-kortársaimmal — kapcsolatban a „fiatal" jelzőt leírjam: harminc és negyven között aligha nem bölcsebb dolog már fejlődésben elmaradottakról és örvendetesen előrehaladottakról beszélni. Verebes István — a kabarében is, több más műfajban is — határozottan az utóbbiak közé tartozik: s ráadásul még az előbbiek észjárásáról is eredeti észrevételei vannak.

Humora *nemzedéki*, amennyiben mindenki tartozik egy nemzedékhez: de nem tiszta kabaré, hogy e nemzedék helyet követel magának a legfelnőttebb dolgok között is. Verebes legjobb pillanataiban ezt a közéleti honfoglalást képviseli produkciójával és személyiségével.

(h — i)

Arion 15.

Nemzetközi almanach

A *Corvina Kiadó* ősszel a Budapesten megrendezendő Európai Kulturális Fórum alkalmából ismét megjelenteti nemzetközi költői almanachját, az Arion-t. A kiadvány 1966-ban látott először napvilágot, s immár a 15. száma jut el az olvasókhoz.

Az Arion legújabb száma bő válogatást közöl idegen nyelveken a magyar költészet 1970—1984. közötti időszakából. Több mint ötven kortárs magyar lírikus alkotásait neves európai költők fordították nagy világnyelvekre. Az antológiához *Köpeczi Béla* művelődési miniszter írt bevezetőt. A kiadványban számos, a magyar költészettel kapcsolatos írás is helyet kapott. Közreadják például *Bruce Berlind* amerikai költő „Fulbright ösztöndíjjal a magyar költészet körül" című írását. *George Baal, Déry Tibor* „Az óriáscsecsemő" című drámájának francia fordítója Déry szürrealista munkája és Madách „Az ember tragédiája" kapcsolatáról írt tanulmányt. A kötetben külföldi írók, költők és kritikusokt öbb olyan tanulmányát és cikkét közlik, amelyben a szerzők a költészet aktuális kérdéseit elemzik az egyes nemzeti irodalmak, illetve a világirodalom szemszögéből. A *Somlyó György* szerkesztette kiadványban *Kosztolányi Dezsőnek* több nyelvre lefordított verseivel és prózai írásaival emlékeznek meg a költő születésének 100. évfordulójáról.

(MTI)

Tévénapló

Karcsika, az ember fia

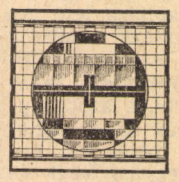

Körülbelül a felénél tartottam a *Karcsika* című dokumentum-játékfilmről szóló beszámolónak, amikor érdeklődő kollégám arcán átrendeződtek a vonások. Fanyalogni kezdett, közölte, hogy neki gyanús ez az egész. Kicsinált dolog. Beszélgetésünk meghangosodott, és a továbbiakban a film helyett arról szólt, hogy lehet-e véleménye az embernek arról, amit nem személyesen tapasztalt, és hogy kinek milyenek a vitamódszerei.

Ezen — az utólag komikusnak tűnő — fordulaton jónak látszott elgondolkodni. Arra figyelmeztetett, amire írás közben sajnálatosan ritkán gondol a tollforgató: hogy ugyanarra kevesen reagálnak egyformán. De hogyan lehet respektálni mások eltérő véleményét, amikor az embernek nagyon is határozott a sajátja?

Mielőtt belebonyolódnék ebbe a kérdésbe, mindjárt elöljáróban közlöm: a Karcsika című dokumentum-játékfilmet — amely rendhagyó formájával és kellemetlen mondanivalójával nyilvánvalóan megosztja a közvéleményt — *jelentős műnek* tartom. Azt gondolom, hogy tiszta szándékkal és rafináltnak tűnő, de nagyon is egyszerű eszközökkel mutat meg egy embert, sőt, hagyja, hogy ez az ember a lehetőségek határáig megmutatkozzék. Már ennyi is fontos vállalkozássá tenné *Martinidesz László* filmjét, de nem csupán ennyiről van szó. Soha ilyen őszinte és felkavaró beszámolót a *hátrányos helyzetről* — a hátrányos helyzet sok árnyalatában — érzelgősség nélkül, egy tudósítás tárgyilagosságával. Ráadásul a hosszú időt átfogó film különös plaszticitással ábrázolja főhőse *átváltozását*, azt a folyamatot, amelyben — éppen a filmforgatás és a filmezés kapcsán megismert emberek hatására — birtokába kerül az önkifejezéshez szükséges eszközöknek. Magyarul: a korábban is benne levő felismeréseket, gondolatokat *képes lesz megfogalmazni*, és ki is meri mondani őket.

A film különleges erényei mögött egy sor *különleges körülmény* húzódik meg. Írója és rendezője — aki asszisztensként dolgozik a tévében — *hat éven keresztül készítette* (kezdetben a TV Kísérleti Stúdiójának, majd a Fiatal Művészek Stúdiójának támogatásával), nem kötötte sem határidő, sem műsorterv. Mindkét támogató szervezet *türelemmel* kísérte vállalkozását, nem beszélték le róla, nem szóltak bele, nem írták és nem rendezték át *szokásokra* és *mintákra* hivatkozva. Vagyis az anyagi és a technikai körülményeket nem számítva, szinte ideális feltételek között dolgozhattak a film készítői. Olyan körülmények között, amelyek ritkán adódnak, bár tegyük hozzá, amilyeneket *kevesen is vállalnak* a mai, gyors eredményre és azonnali sikerre törő világban. Szerencsére Martinidesznek — a jelek szerint — fontosabb volt Karcsika című filmjének módszeres elkészítése, mint előbbre jutni a televíziós szamárlétrán.

A furcsa szerkezetű film egy olyan „ad hoc" interjúval kezdődik, amelyről csak később derül ki, hogy *paródia*, a televíziós riportkészítés felületességeinek és sémáinak remek paródiája. De egyben bemutatja *Mikola Károlyt*, az ő hat évvel a forgatás befejezése előtti, esendő mivoltában, ahogy kopottan, jambósapkával a fején sétál a Felszabadulás téren, füléhez szorított rádióján komoly zenét hallgatva.

A film következő szerkezeti egységében Karcsika (aki 1956-ban született, nyomban állami gondozott lett, vidéki nevelőszülőknél nőtt fel, szakmát és zenét tanult, majd fővárosi munkás-szálláslakó és segédmunkás lett) elmondja élettörténetét, és a rendező *illusztrálja* ezt a történetet. Naiv és gyermekded igyekezettel, ami sajátos megvilágításba helyezi azt a sok torokszorító információt, amelyek az állami gondozottak lét- és érzelmi körülményeiről, képességeik érvényesítésének lehetőségeiről, beilleszkedési kísérleteiről elhangzanak.

A harmadik szerkezeti egység — első belépése után vissza-visszatérve — egy videofelvétel, amelyen Karcsika a *filmbeli* Karcsikát elemzi.

Ezután a negyedik filmforma jön — és szintén vissza-visszatér, váltakozva a videóval —, amelyben az immár *társalkotóvá* avanzsált Karcsika különféle konstruált helyzetekbe kerül. Ezeknek ugyanaz a céljuk: kísérletek a Karcsika-féle családtalan, háttér és egzisztencia nélküli ember *lehetőségeinek* feltérképezésére.

Az elemző Karcsika meglehetős iróniával és kritikával szemléli a cselekvő Karcsikát. Ez a kíméletlen őszinteség, mint a dokumentumfilmezés — és a dokumentum-játékfilm készítés — módszerének *fanyar, szellemes bírálata*, úgyszintén, önmagában is izgalmas (akár *Maurer Dóra* — más indíttatású — Hétpróbája).

Azoknak, akik a filmet unalmasnak, „csináltnak", hosszúnak, borúlátónak találták, talán nem okoz nagy bosszúságot még két, örvendező mondat, ha ezzel be is fejeződik jegyzetünk. Az egyik a televíziót dicséri, amely *nagyvonalúságát* tanúsította a Karcsika című szertelenül sokat akaró film létrehozásában és vállalásában. A másik megállapítja, hogy technikai fogyatékosságai ellenére fontos és értékes mű született, amelynek a műfajban szokatlan epikusságát, de főleg prekoncepciók nélküli tisztességét és *a látszatok mögé tekintésre törekvő kitartását* érdemes számontartani.

Virág F. Éva

Rádiófigyelő

Ideálok és lepedők

Éppen a konyhában dolgoztam. A reggeli romjait és a délelőtti bevásárlás halmait tüntettem el az asztalról, no, meg azon morgolódtam, hogy hová lett a bevásárlásra vitt pénz, amikor a háttérből, a csöndesen beszélgető rádióból hirtelen „hozzámért" egy hang. A *Szombat délelőtt* című vegyes riportműsor egyik riportalanya, egy kocsmai atyafi mesélt az ivók világáról. Szavai nyomán nem a rugós kések pengéje villant meg a hallgatók előtt, hanem a talponállók mindennapi, borgőzös füstfüggönye lebbent szét egy kicsit. Beleláttunk a kártyázók, snóblizók életébe, megtudtuk, hogyan fogadnak a törzsvendégek maguk közé valakit, hogyan fűzik be a balekokat, és hogyan üldözik el a gyógyszerre ráívó fiatal srácokat. Mert hát a kocsmának is megvannak a maga erkölcsi normái, s aki azokat megszegi, jobb ha sürgősen eltűnik a környékről. *Bánhorváth Attila* riportja remek kis élőképet varázsolt hangban elénk, amely anélkül, hogy direkt módon kioktatott volna — humorral is átszőtt éles társadalomrajzot adott a „bélások, félkilók, kilók és lepedők" világáról.

„Ez után a kis intermezzó után..." — mondta a kedvesen okos műsorvezető, *Incze Zsuzsa* — és következett ismét valami *teljesen tisztességes* dolog. *Okos* filmlevél, *kellemes* beszélgetés Pécs törökkori műemlékeiről, *laza* interjú a most megjelent Parasztbiblia szerzőivel. Mindez természetesen *könnyedén, elegánsan*, hiszen a szombat délelőtt nem a szívbemarkoló nagyriportok ideje, inkább csak a szórakozva ismeretszerzésé, amikor még azt is meg tudjuk bocsátani, ha az egyébként jó riporter, *Stefka István* ezúttal egy pusztai csikóssal beszélgetve minden kérdésénél ügyetlenül „alááadja" a válaszokat. Vagy a szombat délelőtti langyosságnál mégis jobban esne valami felzaklatás, mélyinterjú, nètán kioktatás? De hiszen azt megkaptuk már reggel!

Juhász Judit szerkesztő-riporter visszatérő műsora, a *Családi tükör* ezen a szombat reggelen csupa, igazán követésre méltó ideált vonultatott fel. A vendég, *Losonci Miklós* művészettörténészről megtudhattuk, hogy rendszeresen látogatja szeretett szülőjét, példás családi életet él iskolaigazgató feleségével és két kitűnő fiával, akik sohasem bántották meg édesanyjukat. Hallhattuk továbbá egy fiatal mama lelkendező vallomását arról, hogy milyen szép dolog a szoptatás, és mélységes csodálkozását a nem szoptató anyukák felett, akik elveszítik a gyermeki és az anyai test találkozásának „mennyei érzését". Egy fiatal tanító néni kedvesen határozott mondatai hallatán pedig bűntudattal hajthattuk le a fejünket, hiszen Katinka néni szerint manapság a fiatal szülők a pénz utáni hajszában nem úgy törődnek a gyerekükkel, ahogy kellene, őket is nevelni kell szépre és jóra.

Mielőtt bárki olcsó gúnyolódással, cinizmussal vádolna, ki kell jelentenem, hogy a Családi tükör műsorának régi híve vagyok. Úgy érzem, nagy szükség van Juhász Judit jóindulatára (nem csak az alliteráció miatt), problémaérzékenységére, emberségére, amellyel folyamatosan próbálja feltérképezni az emberek egymás közötti kapcsolatainak szövevényét, a családi életből, vagy annak hiányából következő problémákat. Arra is szükség van, hogy műsoraival akár direkt, akár indirekt módon szeretetre és emberségre oktasson bennünket, hiszen ezek megnyilvánulási formáit folyamatosan tanulnunk kell. No, de ez a mostani műsor — feltehetően a vendég kissé kenetteljes hangja miatt — édeskéssé sikeredett.

Dehát *mit is vár a hallgató a vegyes riportműsoroktól?* Telhetetlenül sok mindent. Érdekes információkat, hatásos párbeszédeket és természetesen szórakozást. Csevegést, hang(ulatos)képeket, ugyanakkor emberséget és a bennünket is feszítő igazságok kimondását. Mindenesetre szakmai tanulság: még a lazán összefüggő tematikus összeállításoknál is előfordul, hogy az egyes részek a közbenső felszínes kinyilatkoztatások miatt nem erősítik, hanem gyengítik egymás hatását.

A Családi tükörnek voltak már remek adásai is. Azok, amelyekben a szerkesztőnő a riportok között egy-egy vidéki tanácsi vezetővel, értelmes pszichológussal, vagy éppen egyik bölcs írónkkal beszélgetett — valóban égető társadalmi és emberi kérdésekről. Tessék csak megtörülni azt a tükröt egy kicsit! Mostanra helyenként elhomályosodott.

Székely Anna

Vegetáló vállalatok

Kevesebb a veszteség, több az alaphiány az iparban – Megszüntetik a HTV-t (1.)

A számok pozitív fejleményről tanúskodnak. Tavaly csökkent a veszteségesen gazdálkodók száma, s a veszteség összege is kisebb a megelőző évinél. Tehát minden a legnagyobb rendben? Korántsem. Az eredmények hátterében ugyanis nemcsak a jobb gazdálkodás húzódik meg...

Hogy ez mennyire így van, azt többek között *az alaphiányos vállalati kör bővülése* is jelzi. Tehát miközben kevesebb cég könyvelhetett el veszteséget, az előző évinél többen nem tudták fizetni a bérfejlesztés adóját — ez a részesedési alaphiány —, vagy éppen az esedékes hiteltörlesztéseket voltak képtelenek teljesíteni. (Ez a fejlesztési alaphiány.) *Az érzékelhető ellentmondás kulcsa* a szabályozásban keresendő. A 3/1983. (XII. 20.) OT—PM sz. együttes rendelet szerint a veszteséges vállalat köteles az értékcsökkenési leírást bevételként elszámolni, s azt a hiány pótlására felhasználni. „Normális" esetben ez a vállalatok fejlesztési forrásait gyarapítaná. (A tavalyi gazdálkodást az is szépíti, hogy *néhány veszteségforrást „likvidáltak"*. Jogutód nélkül megszűnt az Irodagépipari és Finommechanikai Vállalat, „negatív eredményét" a költségvetésnek és a partnereknek kell magukra vállalniuk. Az ugyancsak rosszul gazdálkodó Kalapgyárat pedig az ORION-hoz csatolták.)

Komor kép

Ha szűkítjük a kört, s csak az ipari ágazatba sorolt gazdálkodókat vesszük szemügyre, *komorabb a kép*. A népgazdaságban keletkezett mintegy *2 milliárd forintos vállalati veszteségnek több, mint felét ez az ágazat „gyűjtötte"* össze. (Az élelmiszer-feldolgozó ipar is ide tartozik.) Különösen *három vállalat „jeleskedett"*: az ipari veszteségek több mint fele a Ganz-MÁVAG-nál a Híradótechnikai Vállalatnál és a Láng Gépgyárnál keletkezett. A maradék 16 cég nevéhez kötődik. Ez utóbbiak egy része saját erőből túljuthat a bajokon, ám akadnak olyanok, akik központi segítség nélkül nem boldogulnak. Az említett három vállalat ez utóbbi csoportba tartozik.

A Ganz-MÁVAG anyagi gondjai még a hetvenes évek nagy fejlesztéseire nyúlnak vissza. A piaci viszonyok alakulása ugyanis nem kedvezett a több milliárdos beruházásoknak. Éppen akkor csökkent a kereslet, amikor ezek elkészültek, hozniuk kellett volna a pénzt. Ehelyett azonban főleg *viszik*. Mert bár a cég az előnyösebb, államkölcsön formában kapta hiteleinek java részét, a több milliárd kamata óriási summára rúg. Más kérdés — és ma már fölösleges ezzel előhozakodni —, hogy mi lett volna akkor, ha a vállalat vezetői érzékelik a beruházási piac szűkülését, s nagyarányú fejlesztéseik egy részét jobb időkre halasztják. Nem így történt. Így most a nagyvállalat anyagi helyzetének rendezése *nagy gondot okoz* az irányító szerveknek.

De nehogy azt higgyük, hogy csak a mammutokkal van baj. A *Híradótechnikai Vállalat* például 1700—1800 fővel dolgozik, s *majdnem annyi a vesztesége, mint a Ganz-MÁVAG-é*. (Pontosabban: mintegy 60 millió forinttal kevesebb, de ez *arányaiban jóval nagyobbnak számít.*) Ráadásul ez a negatív eredmény *egyik évről a másikra* tört a felszínre. Az ember azt hihetné, hogy egy rossz üzletkötés okozta a bajt, ám a vizsgálatok *sokkal több bajra bukkantak*. Úgyhogy, bár szanálni akarták a vállalatot, azaz pénzügyi helyzetét központi segítséggel egyensúlyba hozni, a rendezés módja ennél *drasztikusabb* lesz. Megszüntetik a vállalatot — ám nem jogutód nélkül, ahogy az tavaly az IGV-vel történt. Ez a megoldás különösen a külföldi partnereknek lehet megnyugtató, hiszen a változás nem érinti az érvényes nemzetközi szerződéseket. A megszüntetés ez esetben azt jelenti majd, hogy egy jól gazdálkodó, s ha lehet, *tőkeerős céghez csatolják*. Jelölt már van, a pénzügyi feltételeken megy a huzavona.

Most *Gombos István* személyében miniszteri biztos irányítja a vállalatot. (A régi igazgatót fölfüggesztették beosztásából.) Amikor azt próbáljuk sorra venni, mi volt rossz a korábbi gazdálkodásban, Gombos István fordított megoldást javasol. *Azt nézzük meg — mi maradt jó tényező...* Ide tartozik a műszaki fejlesztés — tulajdonképpen ennek köszönhető, hogy a meglehetősen kusza gazdálkodás közepette is bőven van megrendelése a cégnek. Azután a dolgozók összetétele, ragaszkodása szintén a HTV-t erősíti. Kívülállónak kicsit érthetetlen is, miért nem kezdődött erőteljesebb létszámcsökkenés a cégnél, hiszen a bérszínvonal sem túl magas... A miniszteri biztos úgy véli: a kollektíva bizonyítani akarja, hogy *a tavalyi veszteség nem rajta múlott...*

Könyvelési trükkök

Egyébként ez így is van. Ám az szintén igaz, hogy az 1984-ben kirobbanó veszteség nem egy év gyengébb gazdálkodásának következménye. Már *az előző évben is ki kellett volna mutatnia némi veszteséget* — s akkor az irányítók biztos hamarabb odafigyeltek volna a HTV-re. Ám az akkori hiányt a vállalat vezetői *könyvelési trükkökkel* még elfedték. A tavalyi több száz milliót azonban már nem. A cég *leggyengébb pontja* a gazdasági munka volt.

Szükségszerűen. *Öt év alatt hat gazdasági igazgató* váltotta egymást, tehát még igazán meg sem ismerhették a helyzetet — vagy talán éppen azért? —, s már leköszöntek. Az is tény, hogy a váltás főleg az utóbbi 2 évben gyorsult fel. Így azonban nem lehetett hosszú távra átgondolt, kidolgozott gazdasági stratégia szerint cselekedni. *És ez önmagában óriási veszteségforrás.*

Egy jó gazdasági vezető a vállalat sikeres tevékenységét megalapozhatja — vallják az iparban sokan. A cég gazdasági ügyei *összekuszálódtak, ütemtelenül fizetett*, aminek következménye büntetőkamat, bírság, fekete lista lett. És még nehezebbé vált a helyzet. Ha ez *az örvény beindul*, onnan már nem lehet segítség nélkül kiszabadulni.

Ezt ismerhette fel a szanálásra kijelölt bizottság is. Egyszerű pénzügyi segítség már nem tenné rendbe a vállalat szétzilált helyzetét, szervezeti változással kiegészítve talán igen. A HTV megtartása mellett szól ugyanis az említett *érv:* minden baja ellenére sok a rendelése. Ha ezek jól szervezett körülmények között, jó minőségben elkészülnek...

Elhúzódó rendezés

A HTV gazdasági munkája tehát gyenge volt. Ez azonban *nem általános* az iparban. Sokkal inkább igaz, hogy a piaci dekonjunktúrát a cégek egy része későn vette észre, s *túl lassan kezdődött el a reagálás.*

Az Ipari Minisztérium vállalatgazdálkodási osztályának vezetője, *dr. Ambrózi Géza* a következményt úgy jellemezte, hogy *teljesítményhiányos* lett az ipar. A tudás, a kapacitás, a műszaki színvonal alapján sokkal előrébb kellene lennie. A lassú, álmos reagálás azonban nem kifejezetten nagyvállalati specialitás — a magyar gazdaságban ez a kisvállalkozók egy részét is jellemzi. S ha egyszer pénzügyi hiány keletkezett, akkor egy *önmagát gerjesztő folyamat* indul el. A nagy összegű hitelnek óriási a kamata, s ha a fejlesztést nem ismeri el a piac is magasabb árban, esetleg emelkedő keresletben, *bekövetkezhet a baj*. Mint ahogy az alaphiányos gazdálkodók többségénél ez így is történt: a beruházást piaci felfutás helyett *piaci pangás* követte, közben pedig a fejlesztés költségeit — kamatot, fenntartást — fizetni kellett.

A következményt, a vállalati veszteségeket, vagy alaphiányt persze alapvetően az érintetteknek maguknak kell rendezniük. A holnapi számunkban szereplő Szellőző Művek ezt így is teszi, ám nem ritka a központi, egyedi megoldás sem. Éppen ezért sürgetik ma sokan egy egységes eljárás kidolgozását, amely a partnerek — s nem a fölöttes szervek beavatkozásával — kezdeményezésére automatikusan életbe lép. Jelenleg ugyanis *a pénzügyi rendezés elhúzódik*, túl sok szerv elképzelésétől — jóindulatától? — függ a végső megítélés.

Kocsi Ilona

(Folytatjuk)

EFTA-jubileum

Merre tovább?

Fennállásának huszonötödik évfordulóját ünnepelte nemrégiben kontinensünk nyugati felének, a Közös Piac mellett második gazdasági tömörülése, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA). A májusban Bécsben tartott „ezüstlakodalom" jó alkalmat kínált a résztvevőknek a számvetésre és az elkövetkező esztendők feladatainak a meghatározására.

Ismeretes, hogy az EFTA 1960-ban alakult a két évvel korábban létrehozott Közös Piac ellensúlyozására. A társulás vezető hatalma Nagy-Britannia volt, amely akkor még a francia ellenállás miatt nem nyert bebocsátást a Közös Piacba. A többi alapító között található a semleges Ausztria, Svájc és Svédország, amely államok politikai irányvonala nem tesz lehetővé integrációs csatlakozást. Az EFTA célkitűzése az volt, hogy a tagországok az egymás közötti ipari vámok lebontásával és az árukontingentálás megszüntetésével *könnyítsék és fokozzák kereskedelmüket.* 1967-re sikerült teljesíteni a célkitűzést, s így az „EFTA-hetek" egymás közötti ipari áruforgalma *vámmentesen bonyolódott és bonyolódik le.* 1973-ban Nagy-Britannia és Dánia csatlakozott a Közös Piachoz, Finnország pedig időközben társulási megállapodást kötött az EFTA-val.

A két ország kiválásával — s a Közös Piac megerősödésével — *új helyzet* állott elő a társulásban: meg kellett kezdeni a szerződéses kapcsolatok kiépítését a nyugat-európai gazdasági integrációval. A „maradék EFTA" — a három semleges ország és Portugália, Norvégia, Izland, valamint a társult Finnország — tagállamai *kétoldalú kereskedelmi egyezményeket kötöttek* Brüsszellel. A tavalyi év elején — fokozatos csökkentés után — gyakorlatilag megszűntek a vámok az ipari termékek kereskedelmében az EFTA-országok és a Közös Piac között, s ezzel *létrejött a világ legnagyobb ipari szabadkereskedelmi övezete.* (Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a nyugat-európai államok egymás közötti kereskedelmi forgalmában az iparcikkek vámmentességet élveznek. A kívülállók versenyhelyzete szempontjából nem mellékes az sem, hogy *350 millió fős piacról van szó!*) Az elmúlt két évtizedben az EFTA fontos szerepet töltött be a kelet—nyugati kereskedelemben, amolyan *hídként tartották számon.* Finnország, Ausztria és Svájc számottevő kereskedelmet bonyolít le a szocialista országokkal, s ezek az államok járnak az élen a kelet—nyugati ipari kooperációs kapcsolatokban is.

A „maradék-EFTA" a világkereskedelemben 6 százalékkal részesedik, s legfontosabb kereskedelmi partnere a Közös Piac. A statisztikák tanúsága szerint a Tízek és az EFTA egymással folytatott kereskedelmének értéke meghaladja az évi 100 milliárd dollárt. A szabadkereskedelmi társulás teljes kivitelének 50 százaléka irányul a közös piaci tagállamokba, behozatalának pedig egynegyede származik onnan. Mindezt azt bizonyítja, hogy az EFTA számára *meghatározó jelentőségű a közös piaci kapcsolati rendszer.* Különösen igaz ez a megállapítás a jövő évtől kezdve, hiszen 1986. januárjában Portugália közös piaci tag lesz, s ezzel még tovább zsugorodik az EFTA. Az új helyzetnek megfelelően az EFTA jelenlegi legfontosabb célja a Közös Piaccal való kapcsolatok szorosabbra fűzése, a sokoldalú együttműködés kiépítése, a kétoldalú kereskedelem további liberalizálása, az árucsere technikai akadályainak csökkentése, valamint a kutatási és fejlesztési együttműködés elmélyítése. A két gazdasági közösség *együttes erővel kíván szembeszállni a világkereskedelemben mind inkább terjedő protekcionizmussal.*

A tervek szerint a következő években sor kerül a nyers és feldolgozott élelmiszerek kereskedelmének könnyítésére, szorosabb együttműködés kialakulása várható a közlekedésben és az áruszállításban. További lépéseket tesznek az áruforgalmi adminisztráció egyszerűsítésére a határokon, valamint a szabványok összehangolására. Elmélyültebbé válik majd az együttműködés a környezetvédelemben, például közös gépkocsiszabványok kidolgozásában. A Közös Piac számít az EFTA-országokra a nyugat-európai méretű, elsősorban elektronikai kutatási és fejlesztési tervek megvalósításában.

Várható tehát, hogy a következő években *az eddiginél szorosabb és sokrétűbb kapcsolat* alakul ki a két gazdasági tömörülés között. *A kívülálló országok versenyhelyzete tovább nehezül*, hiszen meg kell küzdeniük az ipari szabadkereskedelmi övezet létrejöttével kialakult vámhátránnyal. Ebben a helyzetben *csak jó minőségű árukkal*, kifogástalan piac- és szerviztevékenységgel, valamint versenyképes árakkal vehető fel eredményesen a verseny a „hazaiakkal" az ipari termékek vámszempontból egységes nyugat-európai piacán.

G. GY. — SZ. P.

Vannak elmaradások – Nem szabad mindent felélni

Román gazdasági tanácskozás

A Román Dolgozók Országos Tanácsa és a gazdasági és társadalomfejlesztési főtanács együttes plenáris ülésének utolsó, harmadik napján elhangzott elnöki beszédből, a tanácskozás sok felszólalásából kitűnt, hogy vannak ugyan egyelőre pontosabban nem körvonalazott *elmaradások*, amelyek főként a januári—februári fagyok következtében keletkeztek, de mindamellett jelenleg *nem tartják szükségesnek a terv módosítását.*

Hosszú beszédben elemezte Románia feladatait *Nicolae Ceausescu*, az RKP főtitkára, az RKSZ elnöke. A tanácskozáson erőteljes önkritikát gyakorolt *Stefan Birlea*, az állami tervbizottság elnöke. A plenáris ülésen sok szó esett a területi önigazgatás és önellátás elveiről, amelyeket néhány éve hirdetett meg a román vezetés *új gazdasági mechanizmus* néven, s amelyek lényege az, hogy helyi erőforrásokra kell támaszkodni. Ennek kapcsán Ceausescu megemlítette az ösztönzés szerepét, de egyúttal hangsúlyozta, hogy *nem szabad mindent felélni*, s hogy megmarad a fogyasztás és felhalmozás 70—30 százalékos aránya. *(MTI)*

Távközlés a mezőgazdaságban

Hazai fejlesztésű, új hírközlő rendszerek mezőgazdasági alkalmazásának a lehetőségeiről tartottak csütörtökön tanácskozást a *Távközlési Kutató Intézetben.* A *Híradástechnikai Tudományos Egyesület* és a *Magyar Agrártudományi Egyesület* közös rendezvényén olyan, a korábbinál korszerűbb távközlési rendszerek kialakítását vitatták meg, amelyek kisebb településeken, vagy egy-egy gazdasági egységen belül teszik lehetővé zárt információrendszer létrehozását.

A tanácskozás résztvevői elmondták, hogy a postai telefonhálózattól függetlenül kiépített önálló digitális információrendszereket külföldön már széles körben alkalmazzák. Hazánkban az ezekkel kapcsolatos kutatási-fejlesztési munkálatok most zárulnak le. A készülő új rendszerek vezérlése a korábbinál sokkal nagyobb területen lényegesen gyorsabb hírközlésre nyújt lehetőséget, emellett módot ad a beszédhangon túlmenően képi jelek továbbítására, valamint számítógépes adatátvitelre is. Az új URH-rendszer például nyolc csatornán közvetít információt, amelyek optimális kihasználtságát mikroprocesszoros szabályozással oldják meg úgy, hogy akár 120—130 állomás is kapcsolható rájuk.

A távlati cél: e kisebb információs láncok fokozatos bekapcsolása a postai nyilvános hálózatokba.

(MTI)

HORIZONT

Spanyol olajvásárlás

Spanyolország ismét vásárol, a most igen olcsó mexikói kőolajból. Az ország korábban a mexikói Pemex társaság olajának egyik legjelentősebb vásárlója volt, de vásárlásait hónapok óta szüneteltette, a Pemexnek a szabadpiacinál jóval magasabb hivatalos ára miatt.

Ismét nyereséges a Sabena

Ismét nyereséges a belga királyi légitársaság: a tavalyi után immár második nyereséges pénzügyi évét zárja évekig húzódó pénzügyi gondjai után. A 26 millió belga frank összegű tiszta nyeresége 4 százalékkal haladja meg az előző évit és elsősorban a magasabb utasszámnak köszönhető.

Az olasz élelmiszeripar

Az immár tíz napja tartó olasz kulturális és gazdasági napok záróprogramjaként olasz és magyar élelmiszeripari, műszaki, valamint gazdaságirányítási szakemberek részvételével kétnapos élelmiszeripari tanácskozás kezdődött csütörtökön a *Magyar Kereskedelmi Kamara* budapesti székházában.

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, valamint a Kamara közreműködésével rendezett tapasztalatcserén az olasz szakemberek tájékoztatják magyar partnereiket a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek feldolgozásában, tartósításában és a csomagolástechnikában elért olasz eredményekről, tapasztalatokról.

(MTI)

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Horn Gyula ausztriai látogatása

Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár az osztrák külügyminisztérium meghívására 1985. június 18—19-én látogatást tett Bécsben.

Megbeszéléseket folytatott *Gerald Hintereggerrel*, az osztrák külügyminisztérium főtitkárával és a külügyminisztérium más vezető képviselőivel, a nemzetközi helyzettel, elsősorban az európai biztonsági és együttműködési folyamattal, így a budapesti kulturális fórummal kapcsolatos és más, kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekről.

Az államtitkárt fogadta *Leopold Gratz* külügyminiszter. Találkozott *Heinz Fischerrel*, a tudományos és kutatási ügyek miniszterével. A megbeszéléseken részt vett *Nagy János*, hazánk ausztriai nagykövete.

Magyar—osztrák pártközi megbeszélések

Ausztria Kommunista Pártja Központi Bizottságának meghívására június 19—20-án látogatást tett Bécsben *Kótai Géza*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB külügyi osztályának vezetője. *Franz Muhri*, az AKP elnöke és *Erwin Scharf*, a politikai bizottság tagja folytatott megbeszélést az MSZMP képviselőjével. A szívélyes, elvtársi légkörű találkozón tájékoztatták egymást pártjaik tevékenységének néhány időszerű kérdéséről, és áttekintették az MSZMP és az AKP közötti kapcsolatok helyzetét, továbbfejlesztésük lehetőségeit.

Budapesti pártküldöttség utazott Prágába

Grósz Károlynak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a budapesti pártbizottság első titkárának vezetésével csütörtökön budapesti pártdelegáció utazott Prágába. A küldöttség a Csehszlovák Kommunista Párt prágai bizottságának meghívására két napot tölt Csehszlovákia fővárosában. A delegáció búcsúztatásán a Ferihegyi repülőtéren jelen volt *Oldrich Mohelsky*, Csehszlovákia nagykövetségének ideiglenes ügyvivője is.

A csehszlovák főváros repülőterén a vendégeket *Antonin Kapek*, a CSKP KB Elnökségének tagja, a CSKP prágai városi bizottságának első titkára és *Frantisek Stafa*, Prága főpolgármestere fogadta. Jelen volt *Kovács Béla*, hazánk prágai nagykövete.

Vietnami sportvezetők látogatása

Vietnami sportvezetők *Mai Van Moun* sporthivatali elnökhelyettes vezetésével tíz napot töltöttek Magyarországon. Tanulmányozták a magyar sport szervezeti felépítését, látogatást tettek fővárosi és vidéki sportközpontokban. A küldöttséget fogadták *dr. Aján Tamás* és *Schmitt Pál*, az OTSH elnökhelyettesei. A vietnami sportvezetők csütörtökön elutaztak hazánkból.

Szíriai pártküldöttség látogatása

Az MSZMP KB meghívására csütörtökön hazánkba érkezett az Arab Újjászületés Szocialista Pártjának küldöttsége, *Muteb Sannannak*, a párt nemzeti vezetősége és a Nemzeti Haladó Front központi vezetősége tagjának vezetésével. A küldöttséget a Ferihegyi repülőtéren *Györke József*, az MSZMP KB Külügyi Osztályának helyettes vezetője fogadta. Jelen volt *Abdul Aziz Masharika*, a Szíriai Arab Köztársaság nagykövete.

Sebestyén György kitüntetése

Az Elnöki Tanács *Sebestyén György* Ausztriában élő írónak, műfordítónak a magyar irodalom fejlett munkássága elismeréseausztriai megismertetése terén kiként a Magyar Népköztársaság Csillagrendje kitüntetést adományozta. A kitüntetést *Tóth Dezső* művelődési miniszterhelyettes csütörtökön adta át. Jelen volt *dr. Arthur Agstner*, az Osztrák Köztársaság budapesti nagykövete.

Szovjet kitüntetések átadása

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége a Népek Barátsága Érdemrenddel tüntette ki *Király István* akadémikust, a Szovjet Irodalom című folyóirat magyar nyelvű kiadásának főszerkesztőjét, valamint *Varga Imrét*, az APN hírügynökség budapesti irodájának vezetőjét. A kitüntetéseket *Vlagyimir Bazovszkij*, a Szovjetunió nagykövete nyújtotta át csütörtökön a nagykövetségen.

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács *Bodnár Lászlónénak*, a Hazafias Népfront Fejér megyei Bizottsága titkárának több évtizedes eredményes munkássága elismeréseként — nyugdíjba vonulása alkalmából — a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozta.

A kitüntetést *Garamvölgyi József*, a Hazafias Népfront Országos tanácsának titkára csütörtökön adta át.

Az Elnöki Tanács *dr. Karmazsin Lászlónak*, az orvostudományok doktorának, a Debreceni Orvostudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanárának több évtizedes kiemelkedő munkássága elismeréséül a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozta.

Az Elnöki Tanács *dr. Tarits Zoltánnak*, az Egészségügyi Minisztérium főosztályvezetőjének és *dr. Tímár Miklósnak*, az orvostudományok doktorának, az Országos Munka- és Üzemegészségügyi Intézet igazgató főorvosának kiemelkedő munkásságuk elismeréséül, nyugállományba vonulásuk alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozta. A kitüntetéseket csütörtökön *dr. Medve László* egészségügyi miniszter adta át.

Hőszigetelő blokk kohósalakból

Korszerű, hőszigetelő falazóelemeket készít kohóhabsalakból a Dunai Vasmű és a Vízügyi Építő Vállalat dunaújvárosi főépítésvezetősége. A technológiát és a gyártáshoz szükséges berendezéscket Ausztriából vásárolták. Az új kohósalakblokk megfelel az 1986 január elején életbe lépő hőszigetelési szabványnak is. Alkalmas ipari és közösségi épületek kialakítására, de mindenekelőtt a családiház-építőknek szánják. Már ebben az évben 1 millió kisméretű téglának megfelelő mennyiségűt készítenek belőle, a következő esztendőben pedig ennek a tizenötszörösét. Ez körülbelül 500 átlagos méretű családi házhoz lesz elegendő. *(MTI)*

Itt a csillagászati nyár

Pénteken, június 21-én, nyári időszámítás szerint 12 óra 44 perckor *beköszönt* a csillagászati nyár. Ezen a napon delel *legmagasabban* a napkorong, amelynek sugarai 66 fokos szögben érkeznek hozzánk. E napon a *leghosszabb* a nappal — 16 óra —, s csak 8 óra az éjszakai sötétség. Ettől kezdve szeptember 23-ig az őszi napéjegyenlőség elérkezéséig csökken a nap delelési magassága, *rövidülnek a nappalok*.

Június 21-én, az első csillagászati nyári napon a nap — nyári időszámítás szerint — 4 óra 47 perckor kél és 20 óra 45 perckor bukik le a látóhatár mögé. *(MTI)*

Hogyan szavazzunk a pótválasztásokon?

Szombaton, június 22-én több országgyűlési és tanácstagi választókerületben tartanak *pótválasztásokat*. A szavazás reggel 6 órakor kezdődik és 18 óráig tart. A jelöltekre úgy lehet szavazni, hogy a szavazólapon *csak annak a nevét kell érintetlenül hagyni, akire a választópolgár szavazatát adja*. A másik jelölt — vagy jelöltek — nevét áthúzással kell érvényteleníteni. A szavazat csak úgy érvényes, ha egy név marad a szavazólapon. A jelöltek neveit ezúttal is ABC-sorrendben vették fel, tehát ez nem tükröz jelölési, illetve minősítési sorrendet.

A szavazás technikai lebonyolítása megegyezik a június 8-i választásokéval: a szavazás a titkosságot biztosító szavazófülkében történik, ahol a választópolgár a szavazólapot a borítékba teszi, majd a szavazatgyűjtő urnába dobja. Választójogát mindenki személyesen gyakorolhatja; a szavazatszedő bizottság megállapítja a megjelent állampolgár személyazonosságát, és azt, hogy szerepel-e a választók névjegyzékében. A választók ezért *vigyék magukkal személyazonossági igazolványukat*.

A pótválasztások néhány vonatkozásban viszont eltérő előírások szerint zajlanak. Ezúttal ugyanis a választópolgárok *nem kapnak külön írásos értesítést a szavazásról, s ugyanazon a helyen kell megjelenniük, ahol két héttel ezelőtt leadták voksaikat.* Néhány fővárosi kerületben, bár a rendelkezések ezt nem írják elő, a választókat levélben értesítették a pótválasztásokkal kapcsolatos tudnivalókról. Az elfogadott képviselő- és tanácstagjelöltek névsorát, valamint a pótválasztásban érintett választókerületeket a június 19-i, szerdai napilapok közölték, illetve a körzetekben elhelyezett falragaszokon tüntették fel. A pótválasztásokon nem szükséges megszerezni a szavazatok 50 százalékánál több szavazatot: képviselő, illetve tanácstag az lesz, aki *a legtöbb érvényes szavazatot kapta, azaz elegendő az egyszerű többség.* *(MTI)*

Alakuló tanácsülések a fővárosban

Csütörtökön a fővárosban újabb kerületi tanácsok tartották meg alakuló üléseiket. A IX. kerületben *dr. Nagy Ernőt*, a XIII. kerületben *dr. Bornemissza Sándort* választották ismét tanácselnökké. A XV. kerület új tanácselnöke *Szabó István* lett, aki eddig a kerületi tanács általános elnökhelyettese volt. *(MTI)*

Orvoskonferencia

Az allergiás betegségek ellen

Világszerte nő az allergiás és immunbetegségekben szenvedők száma, aminek kialakulásában — *élen a környezet szennyeződésével, változásával* — igen sok tényező játszik szerepet. E betegségek többségének pontos diagnosztikáját — és gyógyítását — csak a technika, a tudomány fejlődése, a korszerű műszerek és speciális módszerek elterjedése tette, teszi lehetővé.

A csütörtökön Zalaegerszegen megkezdődött konferencián a Magyar Allergológiai és Klinikai Immunológiai Társaság, valamint a Korányi Frigyes TBC és Tüdőgyógyász Társaság épp ezekkel foglalkozik.

A konferencia fő témái: az allergiás légúti betegségek körmeghatározása, az allergiás és immunbetegségek speciális diagnosztikája, illetve gyógykezelése. Összesen csaknem száz előadást tartanak, s az elhangzottakat szekcióüléseken és kerekasztalkonferenciákon vitatják meg. Az utóbbiak mellett úgynevezett methodikai vásár, valamint immunterápiás tanácsadás is szerepel a pénteki programban. *(MTI)*

Benépesültek a gyermeküdülők

Csütörtökön benépesültek a dél-balatoni SZOT-gyermeküdülők. Az ország minden tájáról érkező beutaltakat nagy szeretettel fogadták a *fonyódligeti, boglárlellei, zamárdi és vajtai* üdülőkben. Felvonták a zászlókat, nyitó tábortüzek gyúltak, s ezzel kezdetét vette a gyermeknyaraltatási idény. Kéthetes turnusokban egyszerre csaknem kétezer, a nyáron összesen *kilenc és fél ezer* gyerek tölthet kellemes napokat a magyar tengernél. Az idei második turnusban az óhazától távol élő családok gyerekei közül kétszázötvenen nyaralhatnak a Balatonnál; a nyelvtanulást is szolgáló üdülést a Magyarok Világszövetsége szervezi. Fonyódligeten és Boglárllelén negyvennegyven gyengén látó gyereket is fogadnak. Ugyancsak Boglárlellén kétszázhatvan cukorbeteg gyerek, Vajtán ugyanennyi lisztérzékeny gyerek nyaralhat. *(MTI)*

Nemzeti zászló Szentesnek

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa *jubileumi nemzeti zászlójával* tüntették ki Szentest a város értékeit gyarapító társadalmi munkában elért kimagasló eredményeiért. A kitüntetést csütörtökön a városi tanácsháza dísztermében rendezett ünnepségen *Ribánszki Róbert*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának titkára adta át *Dóczi Gábor* tanácselnöknek.

A szentesiek a hatodik ötéves terv első négy évében több, mint 233 millió forint értékű társadalmi munkával járultak hozzá városuk fejlesztéséhez, szépítéséhez. Tavaly tíz kilométer földgázvezetéket, másfél kilométer szennyvízcsatornát fektetett le önerőből a lakosság. Önkéntes munkával sportudvart létesítettek, közreműködtek a társadalmi munkások ifjúsági park, öregek napközi otthona építésében, sokat tettek az út- és a járdahálózat bővítéséért, részt vettek a fásításban, a parkok, terek karbantartásában is.

Ezért az önzetlenül végzett munkáért nyerték el a szentesiek a nemzeti zászlót és az azzal járó kétmillió forintot, amit városfejlesztésre fordíthatnak. *(MTI)*

Felsőoktatási intézményekben

Diplomakiosztó ünnepségek

Tegnap több felsőoktatási intézményben a végzős diákok a legutolsó hivatalos aktusra gyűltek össze az alma materban, kézhez vehették kiérdemelt diplomájukat.

Ünnepélyes keretek között zárta a tanévet a *SZOT Központi Iskola*. A tanévzárón *Baranyai Tibor*, a SZOT főtitkára értékelte a szakszervezeti oktatás eredményeit és vázolta a szakszervezetek előtt álló feladatokat, majd sok sikert kívánt a most végző 341 hallgatónak.

A Színház- és Filmművészeti Főiskola immár 120. tanévzáró ünnepségét tartotta. *Simó Jenő* rektor tanévzáró beszédét követően a végzett hallgatók átvették diplomáikat. A művészeti intézmény öt osztályában — két színész-, valamint egy-egy adásrendezői, operatőri és színházelméleti osztályában — az idén 61 hallgató fejezte be tanulmányait.

Kiosztották a végzős hallgatók diplomáit Gyöngyösön is, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem mezőgazdasági főiskolai karán. A gyöngyösi főiskolán az idén hatvannyolcan fejezték be tanulmányaikat; az állattenyésztő ágazaton 21, kertészeti ágazaton 12, növénytermesztő ágazaton 35 növendék kapott üzemmérnöki diplomát. *(MTI)*

Kozmosz–1622

Munka az űrállomáson

Befejezte a Szaljut—7 űrállomás berendezéseinek üzembe helyezését és megkezdte az előkészületeket az előírt kísérletek végrehajtására *Vlagyimir Dzsanibekov és Viktor Szavinih*. A két szovjet űrhajós a sikeres összekapcsolást követően június 8-án szállt át az űrállomásra.

Csütörtökön a két kozmonauta „leltározott": összeállították a kicserélt műszerek, a rendelkezésre álló élelmiszer és más fogyóeszközök listáját. Egy különleges műszer segítségével megmérték testsúlyukat, és erőnléti gyakorlatokat is végeztek. Moszkvai idő szerint a késő esti órákban programjukban újabb televíziós összeköttetés is szerepel.

Az űrhajósok jelentései, valamint a földi irányító központba beérkező telemetrikus adatok szerint *Dzsanibekov* és *Szavinih* egészségesek, közérzetük jó, a Szaljut—7 —Szojuz T—13 orbitális űrkomplexum repülése normálisan folyik.

A Szovjetunióban szerdán Föld körüli pályára bocsátották a Kozmosz—1662 jelzésű mesterséges holdat. Fedélzeti berendezései kifogástalanul működnek. *(MTI)*

Katonai kísérlet a Discoveryn

Nem sikerült az első kísérlet az amerikai lézerfegyver egyes elemeinek kipróbálására, a katonai szakértők azonban azt mondják, hogy ennek nem műszaki oka volt, hanem egy egyszerű tévedés: a lézersugarat visszaverni hivatott tükröt a *Discovery* űrrepülőgép rossz oldalára szerelték fel. A kísérletet szombaton megismétlik.

A Discovery személyzete egyébként szerdán sikerrel állította pályára a harmadik — Telstar—3. jelzésű — hírközlési műholdat is. A következő feladat egy olyan mesterséges hold időleges kihelyezése a világűrbe, amelyet később befognak és visszahoznak a Földre. A műhold berendezései a világűrben különböző sugárzási folyamatokat mérnek. *(MTI)*

Virágzó cserekereskedelem

Autóért paradicsompürét

Évtizedünk világkereskedelmében mind nagyobb jelentőséggel bírnak az úgynevezett pénzmozgás nélküli ügyletek, más szóval *az ellenüzletek.* Ma már igen nehéz készpénzért eladni árucikkeket a világpiacon, különösen olyan államok számára, amelyek fizetésimérleg-gondokkal küszködnek. Ugyanakkor ezek az országok továbbra is fenn akarják tartani korábbi importjuk volumenét, de a behozott árukért saját nyersanyagaikkal, vagy hazai késztermékekkel hajlandók csak fizetni.

A szükség törvényt bont

Számítások szerint napjainkban *a világkereskedelem mintegy 25—30 százaléka bonyolódik le „áruért—áru" formában.* Az esetek döntő többségében az exportőr nem tud mit kezdeni a fizetségül kapott áruval, hiszen a szerszámgépgyártónak nem tartozik a kakaó a profiljába. Ennek ellenére az exportőrök többsége elfogadja ezt az üzleti konstrukciót, hiszen a barterkereskedelem még mindig jobb, mint az eladások szüneteltetése, a termelés kényszerű visszafogása. Más kérdés persze, hogy az exportőr számára *gondot jelent a kapott áru továbbadása,* azon csatornák megtalálása, amelyek hajlandóak felvenni a nem mindig kapós árucikkeket. *Ezeket az árukat általában csak tetemes veszteséggel sikerül „továbbpasszolni", de az exportőrök igyekeznek érvényesíteni ezeket a veszteségeket eladási áraikban.*

A jelek szerint *az ellenüzletek hulláma* elérte az európai autóipart is, amely eddig sikeresen tartotta magát távol a *„gépkocsiért paradicsompüré"* típusú üzletektől. A nagy nyugat-európai autógyárak vezetői a közelmúltban egy körkérdésre azt a választ adták, hogy eladásaik fenntartása, illetve növelése érdekében mind gyakrabban kénytelenek elfogadni — elsősorban a fejlődő államok részéről — az ellenüzleteket.

A *British Leyland* például afrikai eladásait csak úgy tudta a korábbi szinten tartani, hogy a szállított autókért és alkatrészekért kakaót és más mezőgazdasági terményeket fogadott el fizetségül. A nyugatnémet *Daimler-Benz* a legrutinosabb barterkereskedővé nőtte ki magát az elmúlt években a gépkocsiszakmában. A cég Irán számára már a hatvanas évek elejétől tetemes mennyiségű Mercedes teherautót és kamiont szállított — készpénzfizetés ellenében. Az üzlet virágzott egészen az iráni—iraki háború kitöréséig. Ekkor az iráni partnerek bejelentették, hogy ugyan továbbra is szeretnék importálni a Mercedes járműveket, de készpénz helyett olajjal fizetnek. A Daimler-Benz alkalmazkodva az új körülményekhez, szervezetén belül külön kereskedelmi osztályt hozott létre a profilidegen termékek továbbadására. A kapcsolat odáig fejlődött, hogy ma Irán havi ezer Mercedes teherautót szerel össze — s az ellenértéket olajban egyenlíti ki.

Egy autógyárnak nem mindennapos feladat olajjal kereskednie, de *a szükség — az értékesítési kényszer — törvényt bont.* Így történt ez akkor is, amikor a Daimler-Benz több ezer Mercedes gépkocsi ellenében szélvitorlákat, síléceket és még számos sportcikket vásárolt Jugoszláviától. A *Renault* viszont gépkocsijaiért kávéhoz jutott, s ahelyett, hogy azt továbbadta volna, maga látott hozzá a kávé feldolgozásához. Oldható kávét állított elő az autógyár — rossz technológiával, rossz minőségben. *Az ügylet „eredménye" egyértelműen ráfizetés volt.* A British Leyland jelenleg Máltával folytat tárgyalásokat 400 jármű értékesítéséről. A szigetország a gépkocsiszámlát farmernadrágok szállításával kívánja kiegyenlíteni. Olyan időszakban, amikor a farmerpiac világszerte komoly értékesítési gondokkal küszködik ... *Kereskedő legyen a talpán, aki ezeket a helyzeteket megoldja ...*

Terjed a „járvány"

A piackutatások tanúsága szerint a világon mind több azoknak az országoknak a száma, amelyek hajlandóak lennének ellenüzletes konstrukcióban gépkocsit vásárolni. *A piac tehát a gyártók számára bővíthető, de milyen áron!* S a profilidegen termékek okozta értékesítési gondok ellenére a nyugat-európai gépkocsigyárak vállalják ezeket a szokatlan és nehéz üzleteket, mert ha válogatnak a megrendelések között, az amerikai és a japán versenytársak rövid idő alatt elfoglalják helyüket. A Daimler-Benz barterüzletekkel foglalkozó részlegének vezetője az autókereskedelem új formájáról így nyilatkozott: „az autóipari ellenüzlet *gyorsan terjedő járvány,* amely ellen egyelőre nincsen ellenszer". Úgy tűnik, hogy az autógyárak nem is akarják megtalálni e „járvány" ellenszerét mindaddig, amíg a világkereskedelem vissza nem tér régi kerékvágásába. Kérdés azonban, hogy *erre sor kerül-e egyáltalán?*

G. Gy.—Sz. P.

Gazdaságos és környezetkímélő

345 energiatermelő atomerőmű a világon

A világ 345 energiatermelő atomreaktora *teljes* biztonsággal működik, az energiatermelésben a jövő is a gazdaságos és környezetvédő atomenergiáé. — Ezt hangsúlyozta *Hans Blix*, az ENSZ Nemzetközi Atomenergia Ügynökségének (IAEA) főigazgatója tegnap a sajtó előtt. Blix közölte, hogy már a közeljövőben megkezdik szovjet nukleáris berendezések nemzetközi ellenőrzését, valamint Kína is efogadott bizonyos kontrollt.

Az IAEA kormányzó tanácsa a napokban tartott ülést *Bécsben*, a szervezet székhelyén. Mint megállapították, az elmúlt évben is balesetmentesen üzemeltek a világban az energiatermelő atomerőművek, amelyek száma 34-gyel gyarapodott 1984-ben s további 180 épül a világ 28 országában.

Miután a Szovjetunió kész bizonyos békés célú nukleáris berendezéseit az IAEA ellenőrzése alá helyezni, már a közeljövőben sor kerül az első helyszíni kontrollokra — közölte Hans Blix. A Szovjetunió által felajánlott létesítményekből az IAEA választja ki azokat, amelyeket a nemzetközi szakértőgárdája a jövőben *rendszeresen ellenőriz*, hogy megállapítsák, nem használják-e fel a berendezést, illetve a nukleáris fűtőanyagot rendeltetésétől eltérően. Ezzel a Szovjetunió a negyedik, atomfegyverrel rendelkező hatalom, amely vállalja az ellenőrzését. Az ötödik, Kína, amely csak a közelmúltban csatlakozott a szervezethez, egyelőre csak *bizonyos* nukleáris berendezések be-, illetve kivitelét hajlandó ellenőriztetni, berendezéseit nem.

Az ősszel kerül egyébként sor az atomsorompó-szerződés megtartását értékelő konferenciára. A szerződést eddig 95 ország — köztük *hazánk* — írta alá, vállalva, hogy nem használ fel katonai célra nukleáris berendezéseket és anyagokat s kész ezt ellenőriztetni az ügynökséggel.

(MTI)

Rend a káoszban?

Csillagászati magasságokban a helyiségbérletek díja – Az árkartelljegy jelei

Csak úgy röpködnek a milliók, ha erről a témáról szót ejtünk. Aztán hamarosan szóba kerül a megkörnyékezés is, meg az átjátszás ... Nem, nem fociról, a bundáról beszélünk — az üzlethelyiségek piacán néztünk szét.

Nemrég nyitotta meg butikját *Müller Éva* a Lenin körúton. Ahhoz képest, hogy maszek divatáru üzlet, szép, tágas. Megkérdezem, mennyiért szerezték, de nem szívesen beszél erről. „Ez *magánügy.*"

Véletlenül, más forrásból megtudtam, mennyit is ért nekik a helyiség, ami úgy látszik, nem nagyon hiányzik a Mekofém Szövetkezetnek. Ez utóbbi cég bizonyára jobban járt, hogy lemondott a használati jogról, ha másképp van, nem így cselekszik. Az új bérlő igen sok pénzt fizetett ki egyszeri használatbavételi díj vagy kártérítés címén — de ugyanakkor leszámolja havonta a bérleti díjat is. Megtérülésről, persze, nem beszélhetünk még. De *az üzlet jól megy.*

Az Október 6. utcában a *Petrocelli* pizzéria tulajdonosa, *Szőnyi László*, már sokkal közlékenyebb ember.

— *Hétszázezer forintot kellett kifizetni egyszeri használatbavételi díj címén.* Húszezer forint volt négyzetmétere. Aztán rendbe hozattam — a berendezés, a gépek, a kellékek ... No, és fizetem persze én is a bérleti díjat, az sem kevés.

Akadnak hézagok

A belvárosban jelentős tőke kell az induláshoz — aligha kérhetnek kevesebbet négyzetméteréért a Lenin körúton.

Dr. Várszegi Nándor, a KISOSZ osztályvezetője talán mindenkinél jobban ismeri a leendő kiskereskedők ebbéli panaszait — *mindennapos gond* üzlethelyiséget szerezni. Akármilyen irreálisnak is tűnnek a félmilliók, milliók, mégis megtérülnek. Meg kell térülniük, ezt mutatja, hogy a forgalmas helyen levő üzletek *ritkán mennek tönkre.* A Szövetség utcai pavilonsorban egy pici, 17 négyzetméteres pavilon is másfél—kétmillióért kelt el ...

Vajon, *lehet-e másképpen is üzlethelyiséghez jutni?* Régen gyakori trükk volt — ma ezt már tiltja a jogszabály, hogy egy kiskereskedő, mondjuk, egy kisiparos műhelyben kezdte meg működését bérlőtársként. A kisiparos befogadó-nyilatkozatot tett (persze *nem ingyen* — lásd csúszópénz, adózatlan jövedelem), aztán nyugdíjba ment, és a kereskedőé lett az üzlet. A másik megoldás manapság, hogy az üzlet régi tulajdonosa meg az új „jelölt" pjt-t alakítanak, aztán az egyik kilép, ismét nem ingyen, és marad a pjt a másik (többi) tagjáé a helyiség.

Dr. Várszegi Nándor ennek ellenére úgy látja, *mostanában már aligha beszélhetünk dzsungelről* — annál inkább így volt ez 1984. október 1-ig. Akkor lépett életbe ugyanis a helyiséggazdálkodásról szóló rendelet. Ez a jogszabály *rendet tett a káoszban — ám, akadnak hézagok ...*

Hegyi György, a Fővárosi Tanács igazgatási főosztályának megbízott osztályvezetője:

— Egészen 1968-ig ingyen jutottak a vállalatok, szövetkezetek iroda- és üzlethelyiségeikhez. Azóta van csak használati értéke ezeknek a négyzetmétereknek.

— *Tegyük föl, megalakul egy új vállalat. Működési terepet szeretne. Ki is nézett magának egy jó helyet, de nem üres. Ilyenkor mit tehet?*

— Cserehelyiséget vagy (és) pénzt kell felajánlania. Persze, a csere kevésbé jellemző, hiszen új cégről van szó — *marad tehát a pénz.* Természetesen csak akkor, ha mindebbe belegyezik a helyiség jogszerű használója. De az igény benyújtása nincs korlátozva — *elvben* akár a Corvin áruházat is kérhetné valaki.

Ne legyen kibúvó

Ez persze túlzás — de, ha valaki élelmes és kiszúrja, hogy valamelyik cég irodája, forgalmas

helyen, valamikori üzlethelyiségben a földszinten van, és az ablakok mögött adminisztrátor hölgyek ülnek — nos, a közeljövőben már *érdemes lesz harcolnia ezért.* Június 30-ig kötelező lesz minden kerületben felmérni a kiemelt útvonalon levő, eredetileg üzlet és műhely céljára létesült helyiségeket, amelyeket manapság egészen más célra használnak. Sok cég nézhet majd új iroda vagy raktár után a Belvárosban. Mióta várjuk ezt az intézkedést! De most aztán tényleg *ne legyen kibúvó* ... Egy lehet csak, de ez nyomós érv, mégpedig a pénzkérdés. Mert *a kártalanítás akkor is pénzbe kerül,* ha a tanács fejlesztési alapjából hasítanak ki egy részt. És ez az alap korántsem végtelen.

— A megüresedő helyiségekre versenytárgyalást hirdetünk — mondja Hegyi György —, amelyen állami szerv, szövetkezet vagy magánszemély *egyforma eséllyel indulhat.* Ez is új. A tanács annyiban szűrheti meg a vállalkozókat, hogy bizonyos esetekben *megjelöli*, például ellátási okokból, hogy a helyiségben szeretné, ha élelmiszerbolt vagy cipészműhely nyílna. Pályázati rendszernél csak az igénybevételi díj alsó határát jelölik meg, amely négyzetméterenként akár a tízezer forintot is elérheti. A pályázatot az nyeri meg, aki a legtöbbet ígéri, akárcsak a szerződéses éttermek licitjénél. Ez az úgynevezett *egyszeri használatbavételi díj.*

— *Ezek szerint kizárt, hogy a tanács alkalmazottait megkörnyékezzék egy-egy jó helyen levő üzlethelyiségért?*

— Kizárt, hiszen mindenkinek pályázni kell. Új állami vállalatok alapításakor sincs ma már elhelyezési kötelezettségünk, de bizonyos esetekben — például, amikor azt a Budapesti Irodahelyiség Elhelyező Bizottság *közérdekűnek minősíti* — nem kell pályázni. Természetesen akkor sem pályázat útján nyeri el az üzlethelyiséget, mondjuk, egy közértvállalat egy új lakótelepen, ha azt az ABC-t eleve betervezik a városrészbe. A *Művészeti Alap* is kijelölhet műteremhelyiséget művészeinek — ekkor sincs meghirdetés.

Az üzlethelyiségek piacán is *a kereslet és a kínálat szabja meg az árakat.* Ezek egyre magasabbra szöknek, hiszen még mindig sok az új magánvállalkozó.

— Mi volt itt, amikor megtudták, hogy eladjuk két belvárosi üzletünket! — sóhajt *Kézdy Károlyné*, a Szivárvány Kereskedelmi Vállalat igazgatója. — Nem volt olyan kollégánk, akit ne környékeztek volna meg, ezért nekem kellett kézben tartanom az ügyet. A Kristóf téri, illetve a Párizsi utcai két üzlethelyiségünket úgy adtuk el 5 millióért, illetve másfél millióért, hogy szinte nem is látták a vevők, a Képzőművészeti Alap és a Pátriaflor képviselői.

Minden pénzt megér?

A belvárosi üzlethelyiségekért ma szinte *minden pénzt megadnak. Amit aztán közvetetten a vásárlók fizetnek meg.* Mert igaz, hogy a bérleti díjat az adóalapjából levonhatja a kiskereskedő is, de azt azért, ugye, senki sem hiszi, hogy a bérleti díjak emelkedésétől olcsóbbak lesznek a kínált árucikkek?! Végül is ez szintén költség. És mekkora lesz még! Már elterjedt mind az állami, mind a magánkereskedők között, hogy *1986. január 1-től kétszeresére emelkednek a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérleti díjai.* Lesz olyan vállalat, ahol az évi nyereség egyharmadát is elviheti ez az emelés. És bizony, jelentős érvágás lesz ez a kiskereskedőknek is. Tavaly 4200-an hagyták abba a szakmát, az összes kiskereskedők 19—20 százaléka. Ez az intézkedés méginkább *megritkítja majd a sorokat.* Félő, hogy ezt a költségnövekedést nem tudják majd kigazdálkodni, hanem áthárítják majd a vevőkre az árakban. Ráadásul azok is követik az árnövekedést, akiknél ez a költségtöbblet nem jelentkezik. Az árkartell jelei nem először mutatkoznának meg ...

Kár ma még jóslásokba bocsátkozni — óvott e témában a tárca vezető embere. De az érintettek már most számolnak, hiszen fél év van csak hátra a rendelet megjelenéséig, és hiába lesz *az differenciált és lépcsőzetesen végrehajtott* — izgatja a kedélyeket. Bizonyára csökkenti is majd a keresletet — idelg-óráig — az üzlethelyiségek piacán, és az olcsóbb megoldásokat keresik majd az ezután is vállalkozó szelleműek. *Ha egyáltalán lesz még olcsó megoldás ...*

Elek Lenke

HORIZONT

Ingadozó olajárak

Húszéves mélyponton volt, májusban az OPEC olajtermelése. A múlt hónapban 14,5 millió hordó volt a napi átlagos termelés — közli becslését a *Middle East Economic Survey*, ciprusi gazdasági szaklap. Szakértők szerint azonban az igazi gondot nem is a termelés csökkenése jelenti, hanem a tagországok mind jelentősebb része által alkalmazott értékesítési gyakorlata: ezek révén az olaj a hivatalos árnál jóval olcsóbban kerül a vásárlókhoz. E gyakorlat aláássa a szervezetnek az árak stabilizálására irányuló törekvését. Az értékesítés és ezen keresztül a termelés visszaesése azonban még ily módon sem akadályozható meg — állapítják meg szakértők.

Csökkenő mezőgazdasági árak az USA-ban

Az idén az amerikai mezőgazdasági termékek árainak *csökkenése* várható — állapítja meg az Egyesült Államok mezőgazdasági minisztériumának előrejelzése. Mivel a növénytermesztésben valószínűleg jobb terméseredmények érhetők el, az árak a tavalyinál alacsonyabbak lesznek, s a bevétel az 1984-es esztendeire esik vissza. A hústermeléssel ugyanez a helyzet, az idei évben csökeknő árakra kell számítani.

Kínai vendégmunkások

Kína egyik fontos devizaforrása a külföldön végzett munka: az arra jogosult 57 kínai vállalat 1979 óta 4,48 milliárd dollár értékben kötött szerződést *külföldön végzendő* munkáról, elsősorban építőipari tevékenységről. Napjainkban több mint 50 ezer kínai munkás és szakember dolgozik a világ 71 országában. Irakban egy 400 millió dolláros öntözőművet építenek, a Fülöp-szigeteken 180 millió dolláros lakásépítkezésen vesznek részt. Kongóban pedig 100 millió dollárért vízi erőművet létesítenek a kínaiak.

Díszdoktor-avatás

A szegedi József Attila Tudományegyetemen a természettudományok dísztoktorává avatták kedden *Fjodor Bunkin* professzort, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levelező tagját, az akadémia általános fizikai intézetének igazgatóhelyettesét. Az egyetem ünnepi közgyűlésén *Szalay István* docens, a természettudományi kar dékánhelyettese avatta díszdoktorrá a szovjet professzort. Az elismerést tanúsító díszdiplomát a szokásos ünnepi külsőségek között *Leindler László* egyetemi tanár, rektorhelyettes adta át a kitüntetettnek. *(MTI)*

Hazai előkészületek

A nők világkonferenciája előtt

A Magyar Nők Országos Tanácsának székházában kedden ülést tartott a nők III. világkonferenciájának magyar nemzeti előkészítő bizottsága. *Duschek Lajosné*, a bizottság elnöke tájékoztatta a résztvevőket a nők III. világkonferenciájának politikai és szervezeti előkészületeiről. Elmondta, hogy július 15. és 26. között Kenya fővárosában, Nairobiban — az ENSZ által 1975-ben meghirdetett nők évtizedét záró tanácskozáson — kormányküldöttség képviseli hazánkat. A küldöttség beszámol a magyar nők gazdasági, társadalmi helyzetéről, a nők egyenjogúságának kiteljesedését, az anyák, a gyermekek, a családok védelmét elősegítő intézkedésekről. A konferenciához kapcsolódóan, július 10—19. között ugyancsak Nairobiban nemzetközi fórumon vesznek részt a nem kormányszervezetek — köztük a Magyar Nők Országos Tanácsa. *(MTI)*

A Neue Zürcher Zeitungban

Vendégkiállításunk méltatása

Tudósítónktól.

Szép méltatást szentel a *Neue Zürcher Zeitung* tegnapi száma a *Szépművészeti Múzeum* és a *Nemzeti Galéria* Luganóba „utazott" festményeinek. Mint arról hírt adtunk, a svájci városban élő, magyar származású műgyűjtő és kiállításimpresszálló *Hans Henrich Thyssen-Bornemissza* szervezte meg a két múzeum válogatott anyagának bemutatását saját, kiállítótermül szolgáló villájában.

A zürichi napilap röviden beszámolt a magyar gyűjtemények keletkezéséről, és részletesen méltatja a kiállított több tucatnyi, értékes darabokat. Külön kiemeli a Szépművészeti spanyol és holland reneszánsz anyagát, de említést tesz olyan olasz és francia mesterekről is, mint *Giorgione, Tiepolo, Delacroix* és *Gauguin*, akiknek ritkán látható műveiben gyönyörködhetnek a svájci érdeklődők.

A TV-lottó nyerőszámai

A Sportfogadási és Lottó Igazgatóság közlése szerint a június 18-án, kedden Budapesten, a Hargita Stúdióban megtartott júniusi tv-lottósorsolás alkalmával a következő számokat húzták ki:

23 25 36 41 75

Hűvös idő

Eleinte még gyakran lesz erősen felhős az ég, szórványos záporeső várható, déltől jobbára napos lesz az idő, legfeljebb a keleti, északkeleti országrészben valószínű futó zápor. A legmagasabb nappali hőmérséklet ma is 20 fok közelében marad.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 370 centiméter volt.

Másfélezer fiatal utazik a VIT-re

Új ifjúsági üdülőközpont Velencén

Újabb színvonalas kiránduló és szórakoztató centrummal gazdagodott az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda kínálata: kedden sajtótájékoztatón mutatták be a Velencei Ifjúsági Üdülő Központot. *Völgyi István*, az Express igazgatója kalauzolta az újságírókat a telepen, amelynek korszerűen felszerelt sátortáborában, moteljében egyidejűleg több mint *hétszáz* fiatal töltheti el szabad idejét kellemes környezetben, megfelelő körülmények között. Egy idényben *mintegy 30 ezer* — elsősorban középiskolás és szakmunkástanuló — fiú és leány szállásáról, szórakoztatásáról gondoskodnak a tó partján, s a külés belföldi csoportok üdültetése mellett egyéni vendégeket is fogadnak. Az üdülőtelephez kapcsolódó strandot öt és fél ezren látogathatják egyidejűleg; ide 3200 személyes kabinos-fogasos öltözőt építettek. A centrum a tervek szerint rendszeresen otthont ad majd különböző kulturális és sportrendezvényeknek is.

Völgyi István a sajtótájékoztató további részében körvonalazta az *ifjúsági turizmus szolgálatában* immár 29. éve álló utazási iroda nyári programjának főbb állomásait. Az év kiemelkedő eseménye lesz a *XII. Világifjúsági Találkozó*, amelyre az Express szervezésében 1600 fiatal utazik Moszkvába. Közöttük lesznek a különböző VIT-vetélkedők győztesei, az 1957-es moszkvai találkozó egykori résztvevői, a SZOT, az MSZBT, a megyei KISZ-bizottságok küldöttei is.

A magyar fiatalok idén is *a világ számos országát* felkereshetik az Express segítségével. A Szovjetunióba barátságvonatok, testvérmegyei és -városi csoportok indulnak. Az eddig is népszerű útvonalakon kívül eljuthatnak egzotikus tájakra is, így a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságba, Japánba, Máltára.

Évek óta mind többen keresik fel hazánkat is: idén 130 ezer fiatalt várnak külföldről. A tervek szerint Bulgáriából, Lengyelországból, az NDK-ból jönnek úttörők csereüdültetésre, a nyugat-európai és tengerentúli országokból pedig különféle szakmai csoportok vendégeskednek majd itt. *(MTI)*

AZ ÁRUELLÁTÁSRÓL és a fogyasztói érdekvédelemről tárgyaltak kedden Pozsgay Imrének, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa főtitkárának és Juhár Zoltán belkereskedelmi miniszternek a vezetésével a Hazafias Népfront és a minisztérium képviselői.

MŰVÉSZTELEP MÁTRAALMÁSON. A salgótarjáni Nógrádi Sándor Múzeumban kedden ünnepélyesen megnyílt a Salgótarjáni Nemzetközi Grafikai Művésztelep. A megnyitó ugyan még Salgótarjánban volt, de az egyhónapos alkotótábor színhelye Mátraalmás lesz.

GYORSFAGYASZTÓ BERENDEZÉS próbája kezdődött meg kedden a mátraterenyei Zagyvavölgye Termelőszövetkezetben. A mélyhűtő kamrák óránként 1,6 tonna áru mínusz negyven fokra való gyorsfagyasztására alkalmasak.

KERÉK ISTVÁN 34 éves irodagépműszerész, székesfehérvári lakos Tác belterületén személygépkocsival áttért az úttest bal oldalára és összeütközött egy autóbusszal. Kerék István és utasa, Szopkó Sándor 37 éves irodagép-műszerész, kisbéri lakos a helyszínen meghalt. A vizsgálat eddigi adatai szerint a személygépkocsi vezetője nem az útviszonyoknak megfelelő sebességgel közlekedett.

ÚJABB SZOCIÁLIS OTTHON készül el Vácott — mintegy 4,5 millió forintos költséggel — az őszre, s ezzel számottevően javul az idősek helyzete a városban. A tanács megvásárolta a Pest megyei Állami Építőipari Vállalat munkásszállóját, ezt alakítja át szociális otthonná.

Villamospótló autóbuszok

BKV-KÖZLEMÉNY. Autóbuszok közlekednek a 4-es és a 6-os villamosok helyett június 19-én, szerdán és csütörtökön 19.40 és 4 óra között a Népszínház utca és a Moszkva tér között, és a 30-as, illetve a 31-es villamosok helyett június 19-én, szerdán, továbbá csütörtökön és pénteken 8.10-től 14 óráig a Határ út—Gubacsi út csomópontja és a Közvágóhíd, illetve a Boráros tér között. (MTI)

A MUNKA ÉS NEVELÉS kölcsönhatása címmel az UNESCO délkelet-európai nevelési együttműködési hálózatának (CODIESEE) negyedik szakértői tanácskozása kezdődött meg kedden az Országos Pedagógiai Intézetben. A háromnapos konferenciát Szabolcsi Miklós akadémikus, az OPI főigazgatója nyitotta meg.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁST kötött a Borsodi Sörgyár a müncheni Spaten céggel. Ennek értelmében — a bajor sörgyár licence alapján — várhatóan még az idén megkezdik a Borsod megyei üzemben a kiváló minőségű, különleges zamatú Spaten gold sör gyártását.

OLASZ CÉGEK DIVATBEMUTATÓJÁT rendezték meg tegnap az olasz kulturális és gazdasági napok magyarországi eseménysorozatának részeként, a Duna Intercontinental Szállodában. A bemutatóra 22 olasz divatcég hozta el mintegy 150 modelljét.

(×) **Megjelent a HISTÓRIA legújabb száma!** Néhány cím a tartalomból: — Kastélyok világa Magyarországon — Egy kitelepített visszaemlékezése (1951—1955) — Tisza István új portréja — A II. világháború kirobbanása — Egy angol lord 1927-ben Magyarországért? A HISTÓRIA — történelem mindenkinek!

Autók és sorszámok

Trabant Limousin Hycomat Budapest 352. Trabant Hycomat Combi Budapest 85. Trabant Limousin Budapest 37 726, Debrecen 25 407, Győr 35 693. Trabant Combi Budapest 10 906, Győr 5483. Wartburg Standard Budapest 14 725, Győr 7969. Wartburg Speciál Budapest 22 664, Győr 11 914. Wartburg Speciál tolótetős Budapest 5074. Wartburg Tourist Budapest 9240, Győr 3610. Skoda 105 S Budapest 9051, Debrecen 6881, Győr 7111. Skoda 120 L Budapest 18 229, Debrecen 10 484, Győr 13 029. Skoda 120 GLS Budapest 1166. Lada 1200 Budapest 35 237, Debrecen 22 546, Győr 11 731. Lada 1300 S Budapest 13 617, Debrecen 10 162, Győr 4480. Lada 1500 Budapest 12 807, Debrecen 9230, Győr 4080. Lada Combi Budapest 5900, Debrecen 3474. Moszkvics Budapest 13 673. Polski Fiat 126 P Budapest 12 190, Győr 7093. FSO (Polski Fiat) 1500 — 5002. Dácia Budapest 27 946. Debrecen 17 793. Zasztava Budapest 9104.

ÉPÍTÉSI BEMUTATÓ MISKOLCON. Egyedi tervezésű panelek és más építési szerkezetek alkalmazásáról rendeztek bemutatót kedden Miskolcon, ahol a Martin-telepen 84 kétszintes, tetőtér-beépítéses családi sorház, kétszáz személyes óvoda, és hatvanfős bölcsőde épül ezzel a technológiával.

(×) **Megjelent a FILMVILÁG** júniusi száma! Néhány cím a tartalomból: — Griffith lázas türelmetlensége — Gaál István az Intolerance-ről. — Az Apokalipszis diszkrét bája. — Forradalom és szexuálpolitika — Eizenstein és Wilhelm Reich levélváltása. — Pasolini-írások. — Falfúró — részlet Szomjas György készülő filmjének forgatókönyvéből. A FILM VILÁGÁRÓL, A VILÁG FILMJEIRŐL TUDÓSÍT A FILMVILÁG!

A LÉGIFORGALMI EGYÜTTMŰKÖDÉS bővítéséről állapodott meg a szovjet polgári repülési minisztérium és a francia közlekedési minisztérium. A megállapodás értelmében a Párizsból Moszkvába közlekedő Air France-járatok számát heti négyre növelik, s hasonló gyakorisággal indít járatokat az Aeroflot is a francia fővárosba.

Kisdobos természetvédelmi tábor

Országos kisdobos *természetvédelmi tábor* nyílt kedden *Nyíregyházán*, a sóstói erdőben lévő KISZ-vezetőképzőben. A szombatig tartó díjmentes táborozáson azok a kisiskolások vesznek részt, akik a legmagasabb pontszámot érték el az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, a Népművelési Intézet, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, a Szabolcs megyei úttörőelnökség, valamint a Váci Mihály Megyei és Városi Művelődési Központ által meghirdetett országos természetvédelmi vetélkedő elődöntőin.

A most első ízben megrendezett versenyben 648 kisdobos szakkör, illetve őrs vett részt, összesen csaknem *hétezer* taggal. *(MTI)*

Jugoszláv ezüsttolvajok

Fosztogatási bűnper

A Koszovo tartománybeli Zvecsán munkásotthonában kezdték meg a háború utáni egyik legnagyobb jugoszláviai *fosztogatási bűnper* részvevőinek bírósági tárgyalását. A valószínűleg másfél hónapig tartó tárgyaláson derül majd fény arra, hogy miként sikerülhetett a Trepcsa-gyár fosztogatóinak 1978—1984 között a fémfinomítókból ellopniuk mintegy *tizenöt tonna ezüstöt* több mint háromszázmillió dinár értékben.

A vádirat szerint a rudakban levő ezüsttömböket a *tolvajok* a leggyakrabban éjszaka vitték el a finomító őrizetlen raktárából a közeli Ibar partjáig, ahonnan felfújt gumiabroncsokon szállították át a folyó túloldalára, onnan pedig tovább autókon. A 71 vádlott közül húszan a Trepcsa munkásai, köztük nyolc olyan személy, akik már korábban is törvénybe ütköző cselekedetet követtek el. A bűnszövetkezethez tartoznak rajtuk kívül *csempészek*, az ezüstöt felvásárló 12 aranyműves *ötvözde*, néhány *egyetemi hallgató*, *gépkocsivezető*, *mérnök*, *technikus*, sőt egy-egy *tanító*, *jogász* és *nyugdíjas* is. A tárgyalás kezdetén ismertetett, 33 sűrűn gépelt oldalnyi vádirat húsz személyt az ország társadalmi berendezkedésének ellenforradalmi veszélyeztetésével vádol, a többieket pedig fosztogatással és lopással, tiltott kereskedelemmel, illetve bűnpártolással. A tárgyalásról ötven újságíró tájékoztatja folyamatosan a jugoszláv közvéleményt. *(MTI)*

„Arabközi" műhold

Sikeresen állították pályára hétfőn a *Discovery* amerikai űrrepülőgép személyzetének tagjai egy mexikói rendeltetésű hírközlési mesterséges holdat. A hétfő reggeli — ezúttal problémák nélküli — rajtot követően az űrrepülőgép ráállt a megadott pályára.

A keddi programban egyebek között két újabb hírközlési mesterséges hold indítása szerepelt: az egyik egy amerikai hírközlési vállalat, a másik 22 arab állam számára dolgozik majd. Az „arabközi" műhold indítása alkalmából vettek fel a Discovery utaslistájára egy szaúd-arábiai herceget. A rajtnál egyébként nem kevesebb, mint 29 szaúdi herceg figyelte a harmincadik indulását a világűrbe.

Az amerikai űrfegyverkezési program keretébe tartozó kísérletet, a lézersugárnyalábnak az űrrepülő irányába történő sugárzását szerdán hajtják végre. *(MTI)*

Bulgáriába utazók figyelmébe

A Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága felhívja a Bulgáriába utazók figyelmét, hogy a bolgár rendelkezések értelmében az országba csak az oda- vagy az átutazás időtartamának megfelelő mennyiségű, fogyasztásra közvetlenül előkészített élelmiszer vihető be. *Nyershús*, illetőleg az ott-tartózkodás időtartamára szolgáló mennyiségű *egyéb élelmiszer* bevitele tilos.

Késik a szántóföldi zöldség

Az utóbbi hetek esőzései az ország zöldség-gyümölcs ellátása szempontjából elsőrendűen fontos *Heves megyében* is helyreállították a talaj vízgazdálkodását. A viszonylag hűvös idő, főként a szinte hideg éjszakák hatására azonban *lelassult* egyes szántóföldi zöldségfélék fejlődése, márpedig *lényeges* árcsökkenés csak ezek piacra kerülése után várható. Különösen a közismerten melegigényes *dinnye, paprika és paradicsom* fejlődése lassú az átlagoshoz képest.

Néhány kevésbé melegigényes zöldségnövénynek, például a káposztának, a hagymának, a gyökérzöldségnek az előbbiekkel ellentétben kifejezetten *kedvez* a hűvös, csapadékos idő. A zöldborsó is bőségesen ontja hüvelyeit, ebből a piac is telített. A legjobban várt szabadföldi paradicsom és paprika várhatóan július derekán kerül majd tömegesen a piacra.

AZ ORSZÁGOS FILHARMÓNIA értesíti a közönséget, hogy a kedvezőtlen időjárás miatt a Bartók-vonósnégyes június 19-i koncertjét nem a Zeneakadémia nagytermében, hanem a Magyar Tudományos Akadémia vári díszermében (I., Országház utca 26.) rendezi meg este 8 órai kezdettel.

Megbetegedések Budapesten is

Szalmonella fertőzés Oroszlányban

A BKV józsefvárosi *sporttelepén levő táborban húsz gyermek közül 13 és két felnőtt megbetegedett:* a hétfőn elfogyasztott ebéd után két-három óra múlva hányás és hasmenés miatt panaszkodtak. *Többségüket kórházba szállították.* A fővárosi KÖJÁL és a VIII. kerületi Közegészségügyi és Járványügyi Felügyelőség szakemberei a helyszíni vizsgálat során közegészségügyi és üzemeltetési hiányosságokat tapasztalt a tábort ellátó szerződéses konyhán. A betegség tünetei és a közegészségügyi, járványügyi vizsgálatok alapján feltételezik, hogy a *fertőzés étel eredetű*. A konyha üzemelését felfüggesztették, a vizsgálatot folytatják.

Hazaengedték kedden az első beteget az oroszlányi szalmonellamérgezés *tizenket* fertőzöttje közül, akiket a tatabányai megyei kórházban ápolnak.

Miként a Komárom megyei KÖJÁL illetékesei elmondták, Oroszlányban június 6-án hasmenéses megbetegedés kezdődött: 126-an kaptak fertőzést. A tünetek enyhe lefolyásúak, a kórházba került 12 személy közül három gyermek.

A megbetegedések okának felderítésére indított vizsgálat eddigi eredményei azt mutatják, hogy az Oroszlányi Szénbányák Béke munkásszállójának éttermében elfogyasztott étel idézte elő a fertőzést, a mexikói tokány szalmonellát tartalmazott. Nyolcvanót betegnél mutatták ki eddig a szalmonella kórokozót. A KÖJÁL folytatja a vizsgálatot, hogy megállapítsa, hogyan került a szalmonella az ételbe.

A kórházban ápoltakat várhatóan a jövő hét elején bocsátják haza. *(MTI)*

Vesztésre ítélve?

A hazai ruházati ipar útkeresése – Korlátok közé szorítva

Mikor tesz jót a ruházati ipar? Ha jajong vagy ha vidámkodik? A két szélsőség helyett jobb az arany középút — ezt mondta dr. Cseh József miniszterhelyettes is a közelmúltban a Kamarában. A jótanács valami, de nem készpénz...

Sajnos, mert leginkább a pénz hiányzik a ruházati iparnak. Nem véletlenül hozakodik elő a Magyar Posztógyár vezérigazgató-helyettese azzal a népi mondással, hogy sóhajokkal nem lehet tojást festeni. Akkor mivel? Erre a gyerek is tudja a választ, és ez könnyen lefordítható az ipar nyelvére. De lehet ebben a bölcs megállapításban mögöttes értelmet is keresni, talán nem belemagyarázás: *a tehetetlenség és a puszta ábrándozás kevés.* Vagyis, az ipar sem veheti egyszerűen tudomásul, hogy túl nagy fába vágta a fejszéjét. Mert előbb-utóbb — ha tetszik, ha nem — úgyis fel kell aprítani azt a vastag gyökérzetű, terebélyes fát...

Erre utalt a miniszterhelyettes — az iparág vezetőinek összejövetelekor —, amikor nem kozmetikázva a képet, *a helyzetet elszomorítónak, reménytelennek minősítette,* de hozzátette: az élet mindig is azokat igazolta, akik ilyenkor nem a visszahúzódást, a testpedtséget választották, hanem *megpróbálták megkeresni a kivezető utat.*

Fölösleges öngólok

Mi tagadás, az útkeresés, a kitörési kísérletek rá is férnek a ruházati iparra, mert a tények igencsak lehangolóak. Hiába növekedett ugyanis oly szépen az éves kivitel, miközben a bruttó nemzeti termelés elmaradt a tervezett szinttől. Nemcsak az eredményeket kell lobogtatni, *illik odafigyelni az árnyoldalakra is,* különösen most, amikor az új tervidőszak kapujában vagyunk.

Az iparvállalatok stratégiai tervei nagyjából összecsengenek a VII. ötéves terv előirányzataival, csakhogy a kormánybizottság úgy döntött: *a dinamizáló változatra szavaz.* Itt aztán mindenből többet kérnek: a ruházati termelés erőteljesebb növekedését, több exportot s nagyobb léptékű beruházást. *A vállalatok tervei óvatosabbak,* hiszen tudják, a fejlesztéshez zsebbe kell nyúlni — de nem sokra mennek vele, ha abban alig van valami. S akadnak olyanok, akiknek még szerény elképzeléseik sincsenek és kereken kimondják: semmiféle növekedést — lett légyen az termelés, export vagy beruházás — nem kalkulálnak. Valószínűleg azért, mert *egyik sem hive a hiábavaló igérgetésnek,* s a megannyi szabályozó szorításában kilátástalannak, alaptalan merészségnek tekintik a dinamizálást.

A hiba ott csúszott a számításba, hogy a vállalatok alacsonyabb árakkal számoltak, mint a minisztérium, s a jelenlegi struktúrából — mint a megváltoztathatatlanból — indultak ki. Pedig lehetne másként is. Nem üres szólam, hogy ugyanabból az alapanyagból, ugyanannyi energiából nagyobb termelési értéket lehet — sőt, elodázhatatlanul kell — létrehozni. Hiszen hányszor hangzik el: mértéktelenül faljuk az alapanyagot, rossz a kihozatali arány, tessék csak a fejlett országok mutatóival összevetni. Így persze, hogy nem lehet labdába rúgni, s amit az egyik oldalon herdálunk, az a másikon feltétlenül úgy jelenik meg, mint árfelhajtó tényező. *S akkor öngól, lőttek a versenynek.*

Sorsközösségben

De igazságtalanság lenne csak az iparra ráhúzni a vizes lepedőt. Mert valóban túl sokáig várat magára a termékstruktúraváltás, de a technológiai, műszaki elmaradottság is megszabja a maga korlátait. Az 1970 és 1980 közötti rekonstrukció talpraállította és *elindította az ipart,* de ahhoz már kevés volt, hogy megtanítsa járni is. Erre az utóbbi években nem tellett, az igényeket ott nyirbálták, ahol csak tudták, gépvásárlásokra alig jutott dollárkeret. Ez konzerválta a középszintet, s még azt is alacsony hatékonysággal. Csak meg kell nézni, milyen a gépkihasználás mértéke, mennyi az állásidő, s mekkora a fluktuáció. Nem véletlenül lesz tárcaprogram a magas minőségű, divatos termékek gyors kiérlelése, és az élőmunkaigényt csökkentő fejlesztés.

De ma még *nincs összhang:* a felszereltség, a műszaki színvonal hátul kullog, a termelés- és exportbővítő célok pedig elöl járnak. Ez a kulcskérdés. S ráadásul *feszültség van* az alapanyaggyártók és -feldolgozók között is, ami részben érthető: *mindenki arra kényszerül, hogy a maga pecsenyéjét sütögesse.* S ha az exportösztönzés olyan, amilyen, az alapanyaggyártó inkább házal a termékeivel, minthogy a legjobbat átadja — s ezzel lemondjon az egyébként neki járó előnyökről — a feldolgozóipar javára.

Pedig mielőbb meg kellene találni a közös hangot, hiszen egyiknek sem áll jobban a szénája, mint a másiknak, s ahogy mondani szokták, a közös baj is összehozza az embereket. Nem véletlenül alakultak itt is, ott is bizottságok, érdekközösségek, amiket egyfajta *sorsközösség hívott életre.* Mindegyiknek minimális az adóviselő képessége, az érdekeltségi alap inog, s szinte mindenütt ott csüng Damoklész kardjaként a rettegés az alaphiánytól.

Ahogy *dr. Buzgó Józsefné,* a Magyar Posztógyár vezérigazgató-helyettese mondja, a hat felsőruházati gyapjúipari vállalat közül az már jónak számít, amelyik hitelvisszafizetési kötelezettségének átütemezés nélkül, időben eleget tud tenni. S nem mond mást a konfekciósok egyesülete sem. S mindezt hogyan teszik? Nem kevesen úgy — köztük a Posztógyár, a Magyar Selyemipari Vállalat —, hogy a feleslegesnek ítélt, vagy nem feltétlenül szükséges *épületeiktől megszabadulnak.* Megoldásnak megoldás, de ennek is van visszája. Nemrégiben épp egy kutató figyelmeztetett a dolog fonákságára: olyan ez, mint mikor egy család azzal büszkélkedik, hogy milyen ügyesen gazdálkodik a kosztpénzből, csak elfelejtik hozzátenni, azért jöttek ki ilyen ragyogóan, mert eladták a zongorát. (Persze, a gazdaságpolitikusok ezt a folyamatot bizonyára kedvezőnek ítélik. A hatékonyabb területre irányuló tőkeátcsoportosulás végül is népgazdasági cél...)

Toldozás-foltozás

De hát a muszáj törvényt bont, a nincs nagy úr. A posztógyárak is kérdezgetik, meddig maradnak a központi keresetszabályozás körében, meddig számíthatnak a vagyonadó mérséklésére — mert képtelenek elviselni az adókedvezmények felfüggesztését, ugyanis akkor a szűkös fejlesztési források is megszűnnek. Így is művészet volt használt gépet venni Nyugatról — pedig ennek köszönhetően csökkenthették a szövőelőkészítő bérmunkát. S nem véletlenül megy vissza az elmaradottság korába a konfekciópar sem, a hatékony, szalagszerű termelés továbbterjesztése helyett vidékre települnek, s kiadják a munkát a varrogató bedolgozóknak.

— *Ha mi fejlesztünk sohasem az ésszerűség diktál* — mondja dr. Buzgó Józsefné —, *hanem a szükség.* Amíg nem fordul a kocka, csak ámuldozunk a fejlett külföldi technikán, a számítógépes vezérlésen, irányításon. *A toldozó-foldozó módszer eleve veszteségre és vesztésre ítélt a mezőnyben.*

Cseszák Gyöngyi

Hűtőtornyok exportra

Befejezéséhez közeledik a Transelektro Külkereskedelmi Vállalat és az Energiagazdálkodási Intézet egyik legnagyobb exportvállalkozása, az iráni Isfahánban. Az 1978-ban megkötött, több mint 50 millió dollár értékű szerződés alapján a magyar ipar négy, egyenként 200 megawattos erőművi turbinához szállít Heller—Forgó hűtőtornyokat. Két légkondenzációs tornyot már korábban üzembe helyeztek a magyar szakemberek közreműködésével, a harmadikat a következő hetekben adják át, s a negyediket is felszerelik még az év vége előtt. Az iráni Állami Villamos Társaság most újabb 2000 megawattos erőmű hűtőtornyainak megtervezésével bízta meg a Transelektrót és az EGI-t.

A külkereskedelmi vállalat ipari partnereivel az erőművi berendezések exportjának fokozására törekszik. Eddig gáz-, vagy gőzturbinákkal működtetett erőművekhez exportáltak berendezéseket, újabb ajánlataikban már úgynevezett kombinált ciklusú erőművek tervezésére és ilyen gépek szállítására vállalkoznak. A gáz- és a gőzturbina együttes alkalmazására elsősorban ott van mód és ott gazdaságos, ahol földgázvezeték is kiépült. Így a kombinált ciklusú erőmű telepítése olcsóbb. Az ilyen erőművekben a tüzelőanyag égetéséhez úgy nyernek energiát, hogy forró füstgázzal hajtják meg a gázturbinát, majd a keletkező magas hőmérsékletű gázt a kazánokba vezetik, ahol gőzt fejlesztenek. A kombinált erőművek 38-40 százaléka jobb hatásfokkal üzemel, mint az eddigiek. A magyar vállalatok az első ilyen erőművet Törökországban építik fel.

A jövőben olyan, energiatakarékos technológiát is exportra kínálnak az erőművi berendezéseken kívül, amelyeknek segítségével például üvegházak fűtésére hasznosítják az erőművekben keletkező ipari hőhulladékot. Nálunk a Gagarin Hőerőműben már kiépítettek egy ilyen rendszert, ami referenciául szolgál. *(MTI)*

Egy hét a világgazdaságban

Atlanti agrárháború?

Az elmúlt héten nem történt lényeges esemény a nemzetközi pénzpiacokon. A dollár gyakorlatilag tartotta korábbi pozícióit, s nem változott számottevően az arany ára sem. A hét második felében 1 dollár 1,26 angol fonttal, 3,06 nyugatnémet márkával, 9,35 francia frankkal, 21,55 osztrák schillinggel és 2,57 svájci frankkal volt egyenlő. Az arany ára unciánként 315 dollár körül mozgott.

Egyre növekszik a feszültség a Közös Piac és az Egyesült Államok között a mezőgazdasági exporttámogatások kérdésében, s a jelek szerint az elmúlt héten *eldördült az első ágyúlövés* a küszöbönálló — ki tudja már hányadik — agrárháborúban. Washingtonban bejelentették, hogy előrehaladott tárgyalások folynak Algériával az első, államilag támogatott búzaexport feltételeiről.

Gabonaüzlet

Néhány héttel ezelőtt az USA kormánya jelezte, hogy a következő három év során 2 milliárd dollár *szubvenciót nyújt a gabonakivitelhez* olyan piacok visszaszerzésére, amelyet „a külföldi versenytársak tisztességtelen kereskedelmi módszerekkel hódítottak el". A fogalmazás finomsága sem hagy kétséget afelől, hogy az amerikai kormányakció *célpontja a közös piaci gabonaexport.* Érdemes megjegyezni, hogy Washington több éve támadja a közös piaci agrárrendtartást, amely számottevően szubvencionálja a külföldre irányuló gabonaszállításokat. Számítások szerint az elmúlt években az amerikai farmerek külpiacaik egynegyedét vesztették el, s ebben nem kis része volt a Tízek — Washington szerint — tisztességtelen versenyének. Nem véletlen, hogy az amerikai kormányzat éppen most támadja a közös piacot — s kisebb mértékben a kanadai — gabonakivitelt. Jelenleg az USA gabonatermelése és -piaca ugyanis igen *nehéz időszakot él át:* nagy a túltermelés, továbbra sem apadnak a kívánt mértékben a raktárkészletek, romlik a termelők hitelképessége, s nem utolsósorban meglehetősen rosszak a világpiaci értékesítési lehetőségek.

Brüsszel — a saját szempontjából érthető módon — igen *ingerülten fogadta* már május közepén a 2 milliárd dolláros amerikai exporttámogatási tervet, a készülő algériai ügylet bejelentésekor pedig ártalmasnak nevezte azt a világ agrárárainak alakulása szempontjából. A Közös Piac szerint az amerikai mezőgazdasági kivitel visszaesésének okait nem a versenytársaknál kell keresni, hanem a dollár erősségében.

A *kölcsönös vádaskodások* persze jó alapot nyújtanak a tárgyalásokhoz az Atlanti-óceán két partja között. Szakemberek véleménye szerint *az algériai gabonaügylet „szellőztetése"* éppen azt a célt szolgálta, hogy erősödjenek az USA pozíciói a megindulóagrártárgyalásokon. Egyelőre még nincsen szó kompromisszumról, hiszen mind a Közös Piacnak, mind pedig az Egyesült Államoknak fontos gazdasági érdeke a mezőgazdasági túltermelés „levezetése" a külpiacokon. S egyikük számára sem mellékes, hogy milyen áron...

Egy másik fontos nyersanyag, *a kőolaj* is fontos szerepet kapott az elmúlt hét világgazdasági történései között. Az OPEC múlt heti végrehajtótanács-ülésén bejelentették, hogy a miniszterek az eredetileg kitűzött július 22 helyett *június 30-án tartják meg szokásos félévi konferenciájukat.* Ez a hír előrevetíti annak árnyékát, hogy az OPEC *fontos bejelentésre készül.* Várható, hogy a hónap végén a 14 tagú szervezet bejelenti *az olaj árának újabb csökkentését.*

A küszöbönálló OPEC-döntés nem keltene meglepetést, hiszen a piacot a lanyha kereslet és a túlkínálat jellemzi. Ezek hatására a szervezeten kívüli olajexportőrök — Norvégia, Nagy-Britannia, a Szovjetunió és Egyiptom — már az elmúlt két hónapban olcsóbban szállították „fekete aranyukat" vásárlóiknak, s estek a szabadpiaci olajárak is.

Csökken az olajár?

Az OPEC tagországai közül néhányan — az eladások visszaesését ellensúlyozandó — különböző *„trükkökhöz" folyamodnak.* Elég itt utalni arra, hogy Nigéria a számára megállapított termelési kvótán felül *olajbartelmegállapodást kötött* Franciaországgal. Mások túllépik a kitermelési plafont, s ezzel tovább növelik a kínálatot. Mindez arra utal, hogy az OPEC vezető hatalmának, Szaúd-Arábiának egyre nehezebb „rendet tartania" a tagországok között, amelyek viszont minden eszközzel igyekeznek megcsappant olajbevételeiket pótolni.

Ebben a helyzetben *két megoldás kínálkozik:* vagy visszafogja az OPEC a kitermelést, s akkor talán tartható a jelenlegi ár, vagy pedig árcsökkentéssel próbálja meg tartani a jelenlegi kitermelési szintet. A tagországok közötti ellentétek mélysége az utóbbi megoldást valószínűsíti. A válasz és *a döntés ezúttal is az olajminiszterek konferenciájának kezében van.*

G. Gy. — Sz. P.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Népszerűbbek a Wartburgok

Ismét egyéves várakozási idő után lehet csak hozzájutni a Wartburgokhoz. Tavasszal még a tévében reklámozták a kétütemű kocsit, miután elterjedt a hír, hogy néhány nyugat-európai országban nem fogják a környezetet erősen szennyező járműveket beengedni. Mások tudni vélték, hogy a Wartburgokba hamarosan Volkswagen motorok kerülnek, így leáldozik a jelenlegi motorok csillaga. Azóta kiderült, hogy a kitiltás a turistaforgalomra nem vonatkozik, és a kooperációról szóló információkat sem erősítették meg hivatalosan. (L. M.)

Micsoda különbség!

Élénk vitát váltott ki az amerikai szenátusi körökben az a javaslat, hogy lazítsanak a szigorú üzemanyag-takarékossági normákon. Az országúti cirkálókat is előállító Ford és General Motors próbál ugyanis nyomást gyakorolni a honatyákra, hogy oldják fel azt a rendeletet, amely szerint a jövő évtől büntetést kényszerülnének fizetni a 100 kilométeren 10 liternél többet fogyasztó típusok gyártói. A rendelettől országosan csaknem 12 milliárd liter üzemanyag-megtakarítást várnak.

Drágább a magyar vízum

Május 24-től Magyarországon is emelkedtek a külföldiek beutazásával kapcsolatos díjak. A mérsékelt áremelés után az egyszeri beutazó és átutazó vízum 400 forintba kerül a külképviseleteken, ugyanitt a szervezett turistacsoportok tagjainak 200 forintot, a határátkelőhelyen pedig 600 forintot kell fizetniük. A hivatalos célú, többszöri beutazó és átutazó vízum díja 2000 forint, a magáncélú határátkelőhelyen 300 forint. A városnézési engedély díja 100 forint. A tartózkodási engedély meghosszabbításáért 300 forintot kell fizetni. Akik letelepedésük előkészítése céljából nyújtanak be vízumkérelmeket, azoknak 500 forintot kell fizetniük. A soron kívüli ügyintézésnek minden esetben 100 forint az ára. (Sz. K.)

Műszaki konferencia

Új technológiák a textiliparban

Megkezdte munkáját a 29. textilipari műszaki konferencia a Budapesti Kongresszusi Központban. A Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület által rendezett háromnapos tanácskozáson az új technológiák hazai és külföldi alkalmazásának tapasztalatait, valamint ennek kapcsán az ágazatnak az évezred végéig szóló fejlesztési irányait vitatják meg a szakemberek.

Nyitó előadásában Pulai Miklós, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese ismertette a hazai ipar előtt álló legfontosabb feladatokat. A következő években kiemelt jelentősége lesz a hazai és a nemzetközi piacon egyaránt versenyképesebb termékstruktúra kialakításának; a gazdasági növekedés meggyorsításának; több éves visszafogás után a belföldi felhasználás újbóli bővítésének és a külgazdasági egyensúly biztosításának.

Olasz napok Magyarországon

Kedden a Szépművészeti Múzeumban ünnepélyes keretek között megnyílt az Olasz kulturális és gazdasági napok magyarországi rendezvénysorozata. A megnyitón *Drecin József* művelődési minisztériumi államtitkár köszöntötte a megjelenteket, majd *Arnaldo Forlani*, az Olasz Köztársaság miniszterelnök-helyettese és *Marjai József*, a Minisztertanács elnökhelyettese mondott beszédet.

Arnaldo Forlani hangsúlyozta: az olasz kormány a továbbiakban is annak érdekében kíván munkálkodni, hogy elősegítse azoknak az akadályoknak elhárítását, amelyek még gátolják a szélesebb, átfogóbb nemzetközi együttműködést. Ebben a szellemben tekint a Magyarországhoz fűződő kapcsolataira is.

Az olasz miniszterelnök-helyettes utalt arra, hogy lehetőség van a történelmi távlatokba nyúló magyar—olasz kontaktusok fejlesztésére, jóllehet a két ország eltérő társadalmi berendezkedésű, különböző katonai és politikai szövetségi rendszerekhez tartozik. A történelem tanulsága, s a jövőbe vetett hit azonban egyaránt arra indít — mondotta —, hogy keressük az együttműködés lehetőségeit kulturális, tudományos és gazdasági téren egyaránt.

Marjai József beszédében kiemelte: a magyar nép létérdeke, hogy az élet minden területére kiterjedő kapcsolatokat tartson fenn népekkel és nemzetekkel, olyan kapcsolatokat, amelyek az egyenjogúság, a belügyekbe való be nem avatkozás, az egyes országok társadalmi és törvényes rendje tiszteletben tartásának elve és gyakorlata alapján fejlődnek.

Rámutatott: Magyarországot — amely a történelem minden időszakában formálója, gyarapítója és őrzője volt az európai kultúrának és civilizációnak, — változó mértékű és feltételű, de folyamatosan fejlődő kapcsolatok fűzték Itáliához.

— A magyar kormány — az ország népének törekvéseivel összhangban — támogatja a két állam közötti viszony további javítását. Különlegesen gazdagok a magyar—olasz kapcsolatok a kultúra, a művészet és a tudomány terén, bár ezeken a területeken is vannak még kiaknázatlan lehetőségek, csakúgy mint a gazdaságban. E kapcsolatok fejlesztésével a jövőben is, mint eddig a nemzetközi légkör javítását, az emberek, a népek közötti kontaktusok szélesítését kívánjuk szolgálni — hangsúlyozta befejezésül a magyar miniszterelnök-helyettes.

Az ünnepélyes megnyitón jelen volt kulturális és gazdasági életünk több vezető képviselője, s ott volt *Emilio Paolo Bassi*, Olaszország budapesti nagykövete is.

Ezt követően nyílt meg a Szépművészeti Múzeumban „A nápolyi festészet aranykora" című kiállítás. Ez a tárlat az olasz festészet Magyarországon kevéssé ismert nápolyi iskoláját, illetve annak XVII—XVIII. századi fénykorát tárja a közönség elé. Az érdeklődők az 1700-as évek végéig a Bourbon királyi család uralkodásának szinte utolsó időszakáig követhetik nyomon a nagy barokk és rokokó mesterekben bővelkedő festészeti iskola fejlődését, alakulását. A tárlatot július végéig tekinthetik meg a múzeumlátogatók.

(MTI)

Rendőrségi tudósítás

Lakat alatt a metrórongálók

Tudósítónktól

A szurkoló dühöng, vagy mennybe meneszti a csapatot, átkozódik vagy újjong, a meccs után megiszik egy fröccsöt, s elméláz, mi lett volna akkor, ha... aztán zsebrevágja a kezét és hazamegy, bevacsorázik, megnézi a tévéhíradó harmadik kiadását. Békés ember. Szurkolónak viszont *aligha nevezhető az*, akinek a meccs *csupán apropó a verekedésre, a garázdaságra, a botrányra.* A brüsszeli tragédia szereplői sem szurkolók voltak, és nem a futball miatt változott pillanatok alatt arénává a nézőtér. Ugyanúgy, ahogy szurkolónak aligha lehetne nevezni *azt a hatnyolc garázda kölyköt*, akik alig két hete szinte teljesen szétvertek egy metrókocsit.

Mint ismeretes, június 1-én a Ferencváros—Tatabánya labdarúgó-mérkőzés után ismeretlen fiatalok szétszaggatták az egyik metrószerelvény kocsijának ülőseit, leverték a lámpát, lefeszítették a szerelvény faláról a térképet, *rettegésben tartották az utasokat, akik szinte lebénultan tehetetlenül figyelték a randalírozást.* A rendőrség gyors, eredményes nyomozást folytatott az ügyben. A szemtanúk segítségével *hét fiatalembert* előzetes letartóztatásba helyeztek, *egyet pedig gyorsított eljárással bíróság elé állítottak.* Mindezt a tegnapi sajtótájékoztatón jelentette be *dr. Mérges István* rendőr ezredes a Budapesti Rendőrfőkapitányság bűnüldözési osztályvezetője. Pár nap alatt elfogta a rendőrség a garázdákat, ám gyorsabban is nyomukra bukkanhattak volna, ha közvetlenül az esemény után, és nem két-három órás késéssel jelentik az esetet a metrósok a rendőrségnek.

A garázdaságot a metró Árpád-hídi végállomásánál fedezték fel, s csak háromórás késéssel hozták a rendőrség tudomására a BKV dolgozói. A nyomozók megállapították, hogy a bűncselekményt a Népliget és a Felszabadulás téri megállók között követték el. *Még aznap elfogták Forrai Pál 26 éves, bonyhádi lakost, aki a népligeti megállóban az automatákat rongálta. Tíz havi, még nem jogerős börtönbüntetésre ítélték.* A nyomon elindulva a rendőrség letartóztatta *Bondics László* 19 éves, foglalkozásnélküli, budapesti lakost, *Bende Sándor* 15 éves segédmunkást, *Farkas Richárd* 17 éves segédmunkást, *Baranyai László* 23 éves szállítómunkást, *Pataki Gábor István* 16 éves tanulót, *Szarka Zoltán* 16 éves tanulót és a 17 éves *Tomkó Andrást*, akit korábban rablás miatt ítéltek el, s feltételesen helyezték szabadlábra. A rendőrség körözi még *Kóta Ernő* 25 éves, budapesti lakost, aki szintén hangadója volt a csoportnak. A nyomozás anyagát, vádemelési javaslattal, még ezen a héten elküldi a rendőrség az ügyészségre.

Maróthy László a Magyar Hírlapnál

Maróthy László, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese tegnap ellátogatott a Magyar Hírlap szerkesztőségébe. Szívélyes, elvtársi légkörben aktuális kérdésekről folytatott beszélgetést *Bajnok Zsolt* főszerkesztővel, a szerkesztőbizottság tagjaival, s a lap több vezető munkatársával.

Elhunyt Zolnay László

Dr. Zolnay László régész, a Budapesti Történeti Múzeum tudományos főmunkatársa 69 éves korában váratlanul elhunyt. Temetéséről később intézkednek.

Budapesti Történeti Múzeum

*

Zolnay László 1916-ban született Budapesten. 1938-ban végzett a Pázmány Péter Tudományegyetemen bölcsészdoktorként, filozófia, esztétika és művészettörténeti szakon. Több évtizedes tudományos munkásságának legfontosabb állomáshelyei Esztergom, Eger és Buda voltak. Elsősorban Buda középkori történelmével — a budai vár településés építéstörténetével, a középkori társadalom életével, az udvari zenével — foglalkozott. 1967-től irányította a budai ásatásokat, amelynek során 1974-ben felszínre hozták a középkori magyar plasztika legszebb emlékeit, a gótikus szobrokat.

Nagyszámú, gazdagon dokumentált szakcikket írt, s kutatási eredményeit közérthető, élvezetes stílusú kézikönyvekben foglalta össze. A múzeum közművelődési munkájában is kiemelkedő részt vállalt: a rádióban, a televízióban és a lapok hasábjain gyakran mutatta be a középkori művelődés ritka kincseit.

Munkásságának elismeréseként 1983-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1985-ben Pro Urbe Budapest díjjal tüntették ki.
(MTI)

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Üdvözlő távirat

Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke táviratban üdvözölte *Ferdinand E. Marcos* elnököt a Fülöp-szigeteki Köztársaság nemzeti ünnepe alkalmából.

Buda István Szófiába utazott

Buda István államtitkár, az OTSH elnöke vezetésével magyar sportküldöttség utazott Szófiába a Bolgár Testnevelési és Sportszövetség központi tanácsának meghívására. A tárgyalások célja a két ország közötti következő ötéves sportegyüttműködési egyezmény megkötése.

A svéd ENSZ-társaság küldöttsége hazánkban

Újabb színfolttal gazdagodtak a fejlődő magyar—svéd kapcsolatok: első ízben látogatott hazánkba a svéd ENSZ-társaság küldöttsége. A tíznapos tanulmányútra Magyarországra érkezett 65 tagú csoport tagjai a svéd ENSZ-társaság „Építsünk hidat Kelet és Nyugat között" elnevezésű programjának résztvevőiként hazájukban a múlt évben Magyarországról szóló előadásokat hallgattak, s filmeket tekintettek meg. Mostani útjukon — tanulmányaik lezárásaként — hazánk gazdasági, politikai, kulturális és tudományos életével ismerkednek a svéd vendégek: megbeszéléseket folytatnak az egyes területek szakértőivel, s üzemekbe, iskolákba, termelőszövetkezetekbe is ellátogatnak.

Angolai pártküldöttség hazánkban

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására hazánkba érkezett az MPLA-Munkapárt küldöttsége, amelyet *Manuel Quarta Punza*, az angolai párt Központi Bizottságának titkára vezet. A vendégeket a Ferihegyi repülőtéren *Karakas László*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB osztályvezetője fogadta.

Kitüntették Márton Jánost

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa eredményes munkássága elismeréséül, *Márton Jánosnak*, a KNEB főosztályvezetőjének, nyugállományba vonulása alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrendet adományozta. A kitüntetést *Szakali József*, a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke nyújtotta át a KNEB székházában.

Karbantartás az űrben

Űrutazásuk hatodik napján *Vlagyimir Dzsanibekov* és *Viktor Szavinih* folytatták a programban meghatározott feladatok teljesítését.

Igen sok időt töltenek az űrhajósok a Szaljut—7 űrállomás berendezéseinek újbóli üzembe helyezésével: ellenőrzik a fedélzeti rendszerek és az aggregátok működését, az irányítópultok, elektromos vezetékek, berendezések és műszerek állapotát, s elvégzik a szükséges karbantartó munkákat. Az űrhajósok utántöltötték az űrállomás áramszolgáltató rendszerének vegyi forrásait.

Dzsanibekov és Szavinih közérzete jó, mindketten egészségesek.
(MTI)

Melegebb idő

Várható időjárás az ország területén szerda estig: Több órás napsütésre számíthatunk. Az északi-északnyugati szél nyugatra-délnyugatra fordul, kissé mérséklődik. A legalacsonyabb éjszakai hőmérséklet 5 és 10 fok között, a legmagasabb nappali hőmérséklet szerdán kevéssel 20 fok fölött alakul.
(MTI)

Világbankhitel

A magyar gazdaság elismerése

A Világbank társfinanszírozásában a Magyar Nemzeti Bank *300 millió USA-dolláros hitel felvételéről írt alá megállapodást* kedden Budapesten az Arab Banking Corporation, Bahrein; a Bank of Tokyo Ltd., Tokyo; a Chemical Bank, New York, valamint a National Westminster Bank, London pénzintézetek által vezetett bankcsoporttal. A hitel állattenyésztési, könnyűvegyipari és közlekedési programjaink megvalósítását segíti elő.

Ugyancsak ezt a célt szolgálja a 30 milliárd japán yen (körülbelül 115 millió USA-dollár) összegű, szintén a Világbank részvételével megszervezett hitel, amelynek megállapodását június 19-én írják alá Tokióban. E hitel szervezői a Bank of Tokyo Ltd., Tokyo; a Dai-Ichi Kangyo Bank Ltd., Tokyo és a Sumitomo Trust and Banking Company Ltd., Tokyo.

A dollárhitelt *tíz év alatt kell visszafizetni*, öt év törlesztésmentes idővel, A hitelnyújtásban a szervező csoportot és a Világbankot is beleértve 72 bank vesz részt.

A yenhitelt *12 év alatt kell visszafizetni*, hat év törlesztésmentes idővel. E hitelműveletben a Világbank mellett részt vesz 47 japán bank és biztosító intézet.

Marjai József, a Minisztertanács elnökhelyettese fogadta *William Wapenhanst*, a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (Világbank) alelnökét, aki a hitelmegállapodás aláírása alkalmából tartózkodott Budapesten.

*

Tudósítónktól:

A hitelmegállapodás után sajtótájékoztatón ismertették az újságírókkal az új egyezmény céljait. Mint köztudott, hazánk részéről áprilisban és június elején három, 15 éves lejáratú különmegállapodásra került sor a Világbankkal, amelynek összegét egészítette ki a tegnapi társfinanszírozási megállapodás.

Ennek céljai, hogy elősegítsék a magyar gazdaság korszerűsítését, különösen a gazdasági szerkezet átalakítását. A Világbank és a külföldi bankok képviselői aláhúzták: elismeréssel értékelik a magyar népgazdaságnak az egyensúly erősítésére irányuló erőfeszítéseit, s ennek látható eredményeit. Hozzátették, mindemellett szükség van a gazdasági szerkezet rendszeres, további határozott fejlesztésére, illetve arra a folyamatra, amelyet Magyarországon a gazdasági reform folytatásában jelölnek meg. A világbanki kölcsönökkel megvalósuló fejlesztések jól szolgálják a magyar gazdaság fejlesztésének prioritásait, az ipar, a mezőgazdaság, a szolgáltatás, az infrastruktúra korszerűsítését.

Üdülőszövetkezetek, idegenforgalom

A Rege Szállóban ülést tartott kedden *Juhár Zoltán* belkereskedelmi miniszter elnökletével az Országos Idegenforgalmi Tanács.

A tanács — *Imre Istvánnak*, a SZÖVOSZ elnökhelyettesének, az Országos Idegenforgalmi Tanács tagjának előterjesztése alapján — az üdülőszövetkezetek tevékenységéről és terveiről tárgyalt.

Az 1970-es évek végén, a belső turizmus fellendülésével összhangban kezdődött meg a szövetkezeti tulajdonon és az időleges használati jogon alapuló üdülőszövetkezetek szervezése. A SZÖVOSZ elnöksége 1982-ben hirdette meg a gyógyüdülőhelyeken felépíthető, s egész esztendőben működő üdülők létesítését.

Dr. Randé Jenő az MVSZ főtitkára

A Magyarok Világszövetségénél kedden tartott elnökségi ülésen megválasztották a világszövetség új főtitkárát. Az ülésen a Hazafias Népfront Országos Elnöksége nevében *Pozsgay Imre*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára a Magyarok Világszövetsége főtitkárának *dr. Randé Jenőt*, a Magyar Népköztársaság volt bécsi nagykövetét javasolta. A javaslatot a világszövetség elnöksége egyhangúlag elfogadta.
(MTI)

Leszállás a Selló-síkságon

Szovjet űrszonda a Vénuszon

Kedden új korszak kezdődött a Vénusz kutatásának történetében: a bolygó északi szélességének 7. foka 11. perce és hosszúságának 177. foka 48. perce metszéspontjában, a Sellő-síkságon sikeresen leszállt a Vega—1 szovjet űrszonda leszállóegysége. Az Esthajnalcsillag felszínén az egység egy sor tudományos kísérletet végzett el és a kapott adatokat a Vega—1 űrszonda segítségével rádiókapcsolat útján eljuttatta a Földre. A leszállóegység kidolgozásában a szovjet szakemberek mellett francia tudósok is részt vettek.

A programban a Vénusz, illetve a Halley-üstökös irányába indított másik űrszonda, a Vega—2 június 15-én érkezik a Vénusz közelébe.

A Vénusz kutatására szolgáló egységek leválása után mindkét űrszonda folytatja útját a Halley-üstökös irányába, hogy jövő márciusban a tudomány számára értékes adatokat közöljön az üstökösről is.
(MTI)

Bányatemetés

Megszűnik Rudabányán a vasérctermelés – Egyik lábról a másikra

Ma még Rudabánya, de jövőre akár le is törölhetnék a helységnévtábláról az utótagot: 1986. január 1-én itt, a többszáz éves bányászkodás színhelyén, ahonnan a legutóbbi évszázad alatt 30 millió tonna vasércet küldtek a kohókba a föld kincséből, megszűnik a kitermelés. A vezetők már begyakorolták, s most beletörődve mondják fel az új leckét: több lábra kell állni. A bányászok az egyetlent, a biztos régit féltik...

Ha táblára rajzolnánk, meredeken zuhanó grafikon szemléltetné *Bics István* igazgató szavait. Fegyelmezi hangját, amikor sorolja a termelési adatokat. A mélypont 1977-től várható volt. Itt vagyunk most:

— Az árbevételünknek alig egyharmadát, a termékeinknek már a felét sem teszi ki a vasérc. Az üledékes kőzet egyéb érceit bányásszuk. Pedig 1968-ban még csak a vasérc adott munkát valamennyiünknek. Az idetelepült családoknak hagyományosan *ez a kenyerük.*

Veszteséget termel

A vasérccel együtt *veszteséget is termeltek* az Országos Érc- és Ásványbányák Vállalatnak. Nem is a bányászat költségei, hanem a feldolgozás nagy energiaigénye miatt. Az objektív törvényeket egyszer már megtapasztalták: kivonták a *rezet* a vasércből és a szebb napokon 23 ezer forintért adták el tonnáját. De zuhanni kezdett a világpiaci ára, és 1978-ban az önköltség alatt állapodott meg. Azóta a vasércben marad a réz. Több százezer tonna lehet a föld alatt.

Tavaly döntött a kormányzat: *a gazdaságtalan vasércbányászatot meg kell szüntetni.* Nem kaphat tovább évente 40—45 millió forintos állami segítséget Rudabánya sem. Amire a vasérctermelés egyre jobban rászorult: hiába emelhették fel 1970-től máig duplájára, 1020 forintra egy tonna árát, hiába kaptak egy-egy tonnához 230 forintnyi kiegészítést, az önköltség 1300 forint maradt. Ezt az árat a kohászat nem fizette meg szívesen.

Nem is kényszerült rá, mert *elegendő import alapanyagot kap.* Hiába akarnák Rudabányán több termeléssel elérni a gazdaságosság szintjét, azt sem a dúsítómű 500 ezer tonnás évi kapacitása nem engedi meg, sem a kohászat nem vásárolja meg, amíg választhat a drága rudabányai és az olcsó szovjet vasérc között. Számukra nem is jelentős tétel az itteni mennyiség, az összes alapanyaguk 4—5 százaléka csupán. A kettős ok eredője (nem szabad a gazdaságtalan bányászatot fenntartani, és a költséges vasérc nem kelendő az országban) vezetett a mostani állapothoz: Magyarország egyetlen vasércbányájának bezárására készülődnek.

A végleges döntés előtti *mentőakciók* sorra sikertelenül jártak. Igaz, nem is tudták ígérni, egyszer majd gazdaságosan művelik a bányát. Az kevés volt a meggyőzéshez, hogy ha végleg bezárják, 15 millió tonna vasércet temetnek el örökre, 30 évre elegendő munkájukat. *A gyenge érv megdőlt* a szigorú és kérlelhetetlen gazdaságossági számításokon.

Gipszcsodára várva

A vasércmű vezetői új fejezetet nyitnak a történetben. Ma még tiszta lap a jövő, rajta halvány vázlatok a tervek.

— Sok újjal próbálkozunk, amiből megélhetnénk — sorolja az elképzeléseket Bics István. — Megkíséreljük hulladékanyagok hasznosítását, szovjet alumínium meddőből az alumínium visszanyerését, érceink komplex hasznosítását, ám ehhez beruházásra volna szükség. Legnagyobb reményünk a gipsz. Néhány héten belül megnyitjuk a bányát, és három év múlva 300 ezer tonnát is kitermelhetünk. Biztosan *lesz piaca*, mert most minden felhasználó importból gazdálkodik. Itt 100 millió tonnányit térképeztek fel a szakemberek. Húsz éve ajánlgatjuk már, végre eljött az ideje.

Nagy tervük azonban *pénzbe kerül.* Kedvezményes hitelben reménykednek. Eddig 10 millió forintot kaptak a vállalati közös kasszából, a vasércbánya bezárásához pedig 225 millió forint visszaszanem térítendő állami juttatást.

Hogy az új termékük karriert fusson be, jó néhány évnek kell eltelnie. A cementipar nyersen, de a háztartások csak égetetten tudják felhasználni a szakértők által jó közepesnek minősített rudabányai gipsztömböket. Ha a felhasználók választhatnak az import és a hazai között, az ár mellett a minőség sem lesz közömbös. Ehhez új szakembereket kell kinevelni, mert ma nincs az országban, aki értene a gipszégetéshez.

A vasércbányát temetik, a gipszét most nyitják. A föld alól a vájárok fölkerülnek a napfényre. De nem biztos, hogy erre vágytak.

— Sok kedvezménytől esünk el — sorolják: 30 százalékos föld alatti pótlék, nagyobb hűségjutalom, több szabadság, korkedvezmény a nyugdíjazásban. A szakszervezeti titkár bizakodik, hogy mindenkinek *lesz munkája*, bár nem minden vájár dolgozhat a szakmájában. Legfeljebb néhány fiatalnak nem felel meg az új lehetőség, ők majd Kazincbarcikára ingázhatnak. *A többség viszont ragaszkodik*, hiszen ide települt.

Felhőszakadás után

— A termékváltás után *nem csökkennek a jövedelmek* — tájékoztat *Madár Mihály* szakszervezeti titkár —: a vájárok 90 ezer forintos keresete. De a kiemelt juttatásokat csak akkor kaphatják meg ismét, ha a gipszbánya túljut a felszíni művelésen. Most úgy látjuk, még 5 évig a föld felett dolgozunk. A törzsgárda zöme és a 120 vájár egyharmada a közeli években megy nyugdíjba. Béremeléssel akarjuk kompenzálni a föld feletti munka miatt kieső jövedelmeket. Nekem mondja, hogy ez majdnem lehetetlen?!

A vállalatvezetők széles körű propagandamunkával igyekeztek fényt gyújtani a nekikeseredett emberek fejében. *Most már mindenki tudja, miért kell betemetni a földbe a vasércet.*

— Jó kollektíva a miénk — dicséri az összeforrott társaságot *Géczi Gyula* párttitkár. Sikerült meghonosítani a kollektív szellemet. Ha kommunista műszakra hívják őket, mindenki beáll a sorba. Legutóbb a sztrájkoló angol bányászok megsegítésére küldték el egy teljes műszak bevételét.

— Még mindig borús az idő — néz ki tűnődve az ablakon a párttitkár. Rudabánya lejtős főutcáján a felhőszakadás után hömpölyög a sár. Az igazgató egyik lábáról a másikra álldogál. Mintha azt próbálgatná, milyen is az, amikor az embernek 32 év után kell lépést váltania.

Szikora Katalin

Exportőrök tanfolyama

Tanuljunk versenyezni

Hétfőn ötnapos tanfolyam kezdődött Budapesten a vállalati exporttevékenység lebonyolításában, illetve irányításában érintett szakemberek számára a külföldi versenytárgyalásokon való részvételről. Az *Ipari Vezetőképző Intézet*, az *Ipari Informatikai Központ* és az *MNB—Bankinform* által közösen szervezett tanfolyamon több mint *70 hazai szakember* magyar és külföldi előadóktól kap tájékoztatást a külföldi versenytárgyalások feltételeinek, valamint lebonyolításának legfontosabb sajátosságairól. Külön előadás foglalkozik a *közös piaci* és külön a *világbanki versenytárgyalások technikájával.*

Magyar vállalatok az utóbbi években — különösen azt követően, hogy hazánk tagja lett a Nemzetközi Valuta Alapnak és a Világbanknak — egyre több esetben pályáznak meg külföldi, úgynevezett tender (határidős) pályázatokat. Tapasztalatok szerint ezeken ma még azért kerülnek sokszor hátrányos helyzetbe, mert *a magyar szakemberek nem minden esetben ismerik pontosan azokat a tartalmi és formai feltételeket, amelyeknek egy-egy versenytárgyaláson meg kell felelni.* A mostani tanfolyammal ezek megismertetéséhez kívánnak segítséget nyújtani a rendezők. *(MTI)*

Vállalati élet az USA-ban

Az összeomlás határán?

Ismét hallat magáról az Egyesült Államok egyik leggazdagabb vállalkozó-családja, a Hunt família. A texasi olajmágnás, Haroldson Hunt fiai *kénytelenek voltak csődöt jelenteni* az ország egyik legnagyobb cukorfinomító kombinátjára, a Great Western Sugar Companyre, miután a bankok nem voltak hajlandók eltekinteni a fivérek tulajdonában lévő cég kölcsöneinek pontos törlesztésétől.

Veszteség, adósság

A Hunt-fivéreké az USA egyik legnagyobb pénzügyi birodalma, amely igen sok üzletágban érdekelt. A családi vállalkozás — többek között — tevékenykedik az olaj- és gáziparban, érdekeltségekkel rendelkezik az ezüstbányászatban, a cukorfinomításban és aktívan spekulál a nyersanyagtőzsdéken. 1980-ban a Hunt-fivérek üzleti érdekeltségeinek értéke mintegy 7 milliárd dollár volt, ám ez az összeg az azóta elszenvedett *veszteségek* hatására másfél milliárdra zsugorodott. Bajba került a család üzleti tevékenységét összefogó holdingvállalat, a Hunt International is, amely egyre több veszteséget halmoz.

A jó nevű cukorfinomító a csőd miatt *bezárta 13 üzemét.* Hunték már tavaly decemberben eladásra kínálták a cukorcéget, de eddig *nem akadt rá vevő.* A baj azonban nem jár egyedül, a jelek szerint rossz idők köszöntöttek Huntékra. A Hunt-csoport összességében 2 milliárd dollárral tartozik az amerikai és a külföldi bankoknak, s a késedelmes törlesztések miatt a pénzintézetek a családi vagyon egy részének lefoglalásán gondolkodnak. (Csak a cukorgyári csőd 150—200 millió dollár veszteséget jelent a bankoknak, ebből a First Chicago Bank részesedése eléri a 60 milliót.)

Miközben a Hunt-birodalom anyagi helyzete és bonítása megrendült, s a bankok valamiféle *önmentő akcióra készülnek*, Hunték ellen eljárást indított az árutőzsdék üzleti tisztaságával foglalkozó állami bizottsági vizsgálat az „évszázad ezüstspekulációja" ügyében, amely ugyancsak a Hunt-fivérek nevéhez kötődik.

Mint ismeretes, 1980 márciusában az ezüst ára soha nem látott magasságokba szökött, ám néhány nap után a piac látványosan összeomlott. Az ügy mögött az állt, hogy Hunték évek óta módszeresen felvásároltak minden eladásra kínált ezüstöt azzal a céllal, hogy a piacon tartós hiányt idézzenek elő. A hiány viszont felveri az árakat, s a Huntfivérek éppen ilyen piaci helyzetben szerették volna ezüst-készleteiket értékesíteni. Persze, csak fokozatosan, nehogy a hirtelen támadt nagy tömegű kínálat áresést idézzen elő.

A felvásárlások oda vezettek, hogy az ezüst unciánkénti ára a korábbi 10 dollárról 1980 télvégén 50 dollárra emelkedett. A nagyravágyó testvérek csaknem elérték céljukat — a piac „bekerítését". Ez a tőzsdei szóhasználat azt jelenti, hogy valaki olyan piaci részesedésre tesz szert egy-egy termékben, amellyel már *maga diktálhatja szabadon az árakat.* A spekuláció azonban éppen akkor érte el csúcspontját, amikor az amerikai központi bank szerepét betöltő Federal Reserve jelentősen megszigorította hitelpolitikáját. A határidős tőzsdei ezüstügyletek finanszírozásához Huntéknak nagyobb összegű készpénzre lett volna szükségük, de ehhez *nem kaptak hitelt.* A korábbi több milliárd dolláros ezüstvásárlásoknak hirtelen vége szakadt, s napvilágra került a spekuláció. Az ezüstpiac összeomlott, s a fém ára néhány óra alatt egyötödére zuhant. A Hunt-fivéreknek 1,1 milliárdos bankkölcsönre volt szükségük a veszteségek finanszírozására. A bankoktól — kizárólag erre a célra — megkapták az óriáskölcsönt, de az összeg törlesztéséig valamennyi határidős piacról kitiltották őket.

Nehéz esztendők

Az ezüstpiacon történtek utórezgéseitől függetlenül is *nehéz esztendők várnak a Hunt-birodalomra.* Újabban gondok támadtak a cég olajüzleteinek pénzügyei körül, s zavarokat jelentenek Hunték telekértékesítéssel foglalkozó vállalatai is. A londoni Financial Times nem kis maliciával jegyezte meg nemrégiben, hogy Hunték számára ma már nem csak az ezüst vesztette el fényét, s nem kizárt, hogy rövid időn belül az Egyesült Államok gazdasági élete szegényebb lesz egy hajdanvolt nagy hatalmú pénzügyi birodalommal...

G. Gy. — SZ. P.

Nemzetközi konferencia Budapesten

A textilipar 2000-ig

A textiliparnak az évezred végéig szóló fejlesztési irányairól kedden háromnapos tanácskozás kezdődik a Budapest Kongresszusi Központban. A 29. textilipari műszaki konferencia programjáról hétfőn tájékoztatták a sajtó képviselőit.

A rendező Textilipari és Műszaki Tudományos Egyesület képviselői emlékeztettek rá, hogy az 1970-es években a textiliparban számottevő rekonstrukciót hajtottak végre. Ennek eredményeként javult az ágazat tevékenysége, a textilipari vállalatok a korábbinál korszerűbb, jobb minőségű termékekkel tudnak megjelenni a piacon. Az elkövetkező 10—15 évben az ágazat előtt álló egyik legfontosabb feladat a termelés gazdaságosságának — s ezzel a termékek versenyképességének — fokozása. A mostani konferencián elhangzó csaknem 70 előadás hazai és külföldi fejlesztési eredményekről, új technológiák alkalmazásának tapasztalatairól tájékoztat majd, amelyek segítségével javítható a termékek minősége és a termelés hatékonysága.

A három nap során két szekcióban négy nagyobb témakör lesz napirenden: 12 előadás a számítástechnika textilipari alkalmazását vizsgálja a termelésirányítástól a szövetminták tervezéséig, több mint 30 előadás a fonal-, illetve a szövetgyártás legkorszerűbb eljárásait ismerteti, többen is szólnak a textilipar nyersanyagstruktúra-változásának a hatásáról.

A konferencián 13 országból mintegy 150 külföldi szakember vesz részt, közülük 47-en tartanak előadást. A tanácskozással egy időben kiállítás is nyílik, amelyen bemutatják néhány hazai vállalat korszerű technológiával készített termékét, továbbá a szombathelyi Savaria Múzeum pályázatán díjat nyert iparművészeti munkákat. A szakemberek részére divatbemutatót is tartanak. *(MTI)*

Magyar vállalatok a kölni vásárokon

A kölni vásárváros idei programjáról és a magyar ipari és külkereskedelmi vállalatok részvételéről hétfőn az Átrium Hyattszállóban sajtótájékoztatót tartott *Norbert Burger* kölni főpolgármester, a kölni vásárok és kiállítások felügyeleti tanácsának elnöke.

Mint elmondta, Magyarország hagyományos résztvevője a kölni szakkiállításoknak, évente 30—40 magyar külkereskedelmi és termelővállalat mutatkozik be. Az idén összesen 32 nemzetközi szakvásárt és kiállítást rendeznek a vásárvárosban, közülük 18-on a magyar cégek is kiállítanak. A legtöbb magyar vállalat a Photokina fotó-optikai világvásáron, a Spoga sport- és kempingkiállításon, a nemzetközi bútorvásáron és az októberi Anuga élelmiszeripari és gasztronómiai világkiállításon mutatja be exportáruajánlatát. Ez utóbbin „Gutes aus Ungarn" akció keretében 30-féle kiemelt élelmiszeripari termék különbemutatóját is megszervezik. *(MTI)*

Átrium–SAS együttműködés

A budapesti Átrium Hyatt Szálló bekapcsolódott a SAS skandináv légitársaság nemzetközi szállodaláncába — jelentette be a hétfői sajtótájékoztatón *Kovács István*, a szálloda igazgatója. A skandináv légitársaság és a budapesti szálloda közötti megállapodás értelmében ezentúl az Átrium elsőbbséget élvez a SAS helyfoglalási rendszerében, s élvezi a társszállodák közötti kölcsönös értékesítés előnyeit. A SAS szállodaláncának az Átrium a 24. tagja. Felvétele a szállodaláncba azt is jelenti, hogy megfelel a szigorú felvételeknek: igen magas a kiszolgálás színvonala és sokrétű az igénybe vehető szolgáltatások köre. *(MTI)*

Rendben folyik az űrrepülés

Változatlanul jó a közérzete *Vlagyimir Dzsanibekov* és *Viktor Szavinih* űrhajósnak; mindketten fokozatosan hozzászoktak a súlytalanság körülményeihez.

A Szojuz T—13. űrhajó szombaton kapcsolódott össze a Szaljut 7. űrállomással, s azóta a két kozmonauta az űrállomás fedélzeti rendszereinek és műszereinek ellenőrzésével foglalkozik. Az űrállomás több mint három éve kering a világűrben, s több mint nyolc hónapja automata üzemmódban rótta a köröket Földünk körül.

(MTI)

Több mint 11 milliárd forint

Tanácsi bérlakások felújítása

Az idén a tanácsi bérlakások karbantartására, felújítására és korszerűsítésére fordítható pénzeszközök — az ingatlankezelő vállalatok saját bevételeiből és az állami erőforrásokból eredő — összege 12,4 százalékkal nagyobb a tavalyinál, s meghaladja a 11 milliárd forintot. De a kivitelezési és üzemeltetési költségek is növekedtek, ezért az ingatlankezelőktől erőfeszítést igényel, hogy teljesítsék idei tervüket, 17—18 ezer tanácsi bérlakás felújítását, s további 14 ezer otthon korszerűsítését. Ahol a műszaki-gazdasági lehetőségek megengedik, a felújítással együtt gondoskodnak a falak és egyéb szerkezetek utólagos hőszigeteléséről és az elavult központi fűtőberendezések cseréjéről is.

A javítási és karbantartási munkák meggyorsítását az idén az állam 145 millió forint értékű fejlesztési juttatással támogatja. Az állami és a szövetkezeti építőipar az utóbbi években jelentősen növelte felújítási munkáinak arányát, bővült az e feladatokat vállaló kivitelezők száma és teljesítménye is. Így a kivitelezők építési kínálata összességében az idén is elegendő az előirányzott fenntartási és korszerűsítési feladatok teljesítéséhez. Az építőipar lakossági szolgáltatásai ebben az évben várhatóan 12—15 százalékkal emelkednek. Ez elegendő arra, hogy az öröklakásokban és az egyéb személyi tulajdonú otthonokban is elvégezzék a szükséges felújítási, korszerűsítési munkákat. Az előzetes számítások szerint az idén több mint 22 ezer állami és személyi tulajdonú lakás felújítását és mintegy 15 ezer otthon korszerűsítését fejezik be az építők.

(MTI)

Balettverseny Moszkvában

Sajtóértekezleten tájékoztatták Moszkvában a szovjet és a nemzetközi sajtó képviselőit a szerdán kezdődő V. moszkvai nemzetközi balettversenyről. A tánc rangos nemzetközi seregszemléjének ezúttal is a moszkvai Nagyszínház ad otthont. A versenyre 115 táncos jelentkezett 22 országból.

Mint *Olga Lepesinszkaja*, a szervezőbizottság elnöke elmondta, az I. moszkvai nemzetközi balettverseny, 1969 óta, a rendezvény mind nagyobb rangot vívott ki a nemzetközi balettéletben. A korábbi győztesek és díjazottak későbbi pályafutása, hatalmas sikerei ezt ékesszólóan bizonyítják.

Az idén némiképp módosult a kiírás: a korábbi 28 helyett 25 év lett a versenyzők felső, 16 év helyett 17 év az alsó korhatára. A háromfordulós versenyben a résztvevők az első fordulóban klasszikus táncszámot, a második fordulóban modern balettet, a harmadikban pedig újra klasszikus táncot mutatnak be az odáig eljutottak.

A zsűri elnöke ezúttal is *Jurij Grigorovics*, a moszkvai Bolsoj fő balettmestere, tagjai sorában a tánc olyan kimagasló szovjet egyéniségei szerepelnek, mint *Galina Ulanova* és *Marina Szemjonova*, a nemzetközi balettéletet pedig olyan hírességek képviselik, mint *Alicia Alonso* (Kuba), *Robert Geoffrey* (Egyesült Államok), *Alexander Grant* (Nagy-Britannia), *Uszui Kendzsi* (Japán), *Jiri Nemecek* (Csehszlovákia). A 23 fős zsűri magyar tagja *Havas Ferenc*.

(MTI)

Kiállításról kiállításra külföldön

Műkincseink — vándorúton

Nemzetközi kulturális kapcsolataink, valamint a hazai és a külföldi múzeumok között kialakult, széles körű együttműködés eredményeként a világ számos országában rendeznek bemutatót legnagyobb gyűjteményeink anyagából. Az önálló kiállítások mellett évről évre növekszik azoknak a műtárgyaknak a száma is, amelyeket a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria ad kölcsön egy-egy külföldi társintézmény bemutatójához.

Június 14-től Luganóban a híres Tissen-Bornemissza gyűjtemény ad otthont a Szépművészeti Múzeum és a Galéria közös kiállításának. A két intézmény anyagának keresztmetszetét nyújtó bemutatóra összesen 46 kép utazott: ezek mintegy háromnegyede a Régi és a Modern képtár remekműve, így többek között Tiepolo, Dürer, Delacroix, Manet és Gauguin alkotása. Viszonzásként ősszel a Galériában látható majd több mint negyven mű a luganói gyűjteményből.

Június végén a leningrádi Ermitázsból érkezik vissza a Szépművészeti Múzeum és a Galéria gyűjteményéből összeállított mintegy százdarabos válogatás — köztük Delacroix, Cézanne és Renoir több műve, amelyet XIX. és XX. századi mesterrajzok címmel, áprilistól láthatott a moszkvai Puskin Múzeum, valamint a híres leningrádi gyűjtemény közönsége.

Az év végéig vendégszerepel Amerikában a Szépművészeti Múzeum régi grafikai anyagából összeállított másik rajzbemutató. A száz remekműből — többek között Leonardo, Raffaello, Correggio, Rembrandt és Dürer alkotásaiból — válogatott tárlat júliusban az amerikai fővárosból Chicagóba, októberben Los Angelesbe utazik tovább.

Szeptemberben zárja kapuit Berlinben a XIV—XVI. századi németalföldi szobrászatot bemutató tárlat, amelyet a Szépművészeti Múzeum és a Berlini Állami Múzeumok gyűjteményéből állítottak össze, s amelyet idén néhány hónapig Budapesten is láthatott a közönség.

A Galéria Kondor-életműkiállításának anyagából kétszáz képet június 25-től a belgrádi, decembertől a prágai Nemzeti Galériában láthat a közönség.

Ősszel egyebek között Olaszországba és Franciaországba utazik egy-egy műalkotás a Szépművészeti Múzeum gyűjteményéből: Bolognába Ercole de Roberti, XV. századi mester életműkiállítására egy rajzot, a montpellieri Courbet-kiállításra a francia festő Birkózók című képét adják kölcsön.

(MTI)

KÖZELET-DIPLOMÁCIA

Bemutatkozó látogatás

Lázár György, a Minisztertanács elnöke és *Sarlós István*, az országgyűlés elnöke bemutatkozó látgatáson fogadta *James Oliver Cordellt*, Ausztrália rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét.

V. G. Kutirkin Budapesten

V. G. Kutirkinnek, a Moldavai Szovjet Szocialista Köztársaság Minisztertanácsa elnökhelyettesének, az Állami Tervbizottság elnökének vezetésével hétfőn Budapestre érkezett a Moldavai SZSZK kormányküldöttsége. A delegáció tagjai tárgyalásokat folytatnak a magyar gazdasági vezetőkkel hazánk és a Moldavai SZSZK közötti közvetlen gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés továbbfejlesztéséről. A vendéget a Ferihegyi repülőtéren *Bartha Ferenc* miniszterhelyettes, a Minisztertanács Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Titkárságának vezetője fogadta.

Weizsäcker fogadta Tóth Károly püspököt

Richard von Weizsäcker, a Német Szövetségi Köztársaság elnöke fogadta *Tóth Károly* református püspököt, a Keresztyén Békekonferencia elnökét, aki a múlt héten részt vett az NSZK-ban a német egyházi napok rendezvényein. A püspök tájékoztatta az NSZK elnökét a július 2—9. között Prágában megrendezendő VI. keresztyén békevilággyűlés előkészületeiről, a magyarországi egyházak életéről és kapcsolatairól, valamint az egyház és az állam viszonyának alakulásáról.

Fogadás Portugália nemzeti ünnepe alkalmából

José Joaquim de Mena e Mendonca, a Portugál Köztársaság budapesti nagykövete hazája nemzeti ünnepe alkalmából hétfőn fogadást adott a Gundel étteremben. A fogadáson részt vett *Veress Péter* külkereskedelmi miniszter, *Horn Gyula* külügyminisztériumi államtitkár, *Ábrahám Kálmán* államtitkár, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke, valamint a politikai, gazdasági és kulturális élet több más vezető képviselője. Ott volt a budapesti diplomáciai képviseletek számos vezetője és tagja.

Kitüntetés

Balázs Józsefnek, az Állami Biztosító nyugalmazott osztályigazgatójának több évtizedes eredményes munkája elismeréseként 70. születésnapja alkalmából az Elnöki Tanács a Szocialista Magyarországért Érdemrendet adományozta. A kitüntetést *Grósz Károly*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a budapesti pártbizottság első titkára adta át hétfőn.

Katonai tanácskozás Budapesten

A Varsói Szerződés Tagállamai Egyesített Fegyveres Erői éves tervének megfelelően hanzákban tartják tanácskozásukat a tagállamok hadseregei személyügyi szerveinek és katonai tanintézeteinek vezetői. Az értekezletre hétfőn Budapestre érkezett a bolgár néphadsereg, a csehszlovák néphadsereg, a lengyel néphadsereg, az NDK nemzeti néphadserege, a román néphadsereg, a szovjet hadsereg és az egyesített fegyveres erők törzsének küldöttségei. A küldöttségeket a baráti hadseregek személyügyi főcsoportfőnökei, illetve csoportfőnökei vezetik.

(MTI)

Elismerés a választások közreműködőinek

Az országgyűlési képviselők és a tanácstagok választása június 8-án, a törvényes előírások megtartásával, a szavazásra jogosult állampolgárok nagyfokú aktivitásával, kiegyensúlyozott, jó politikai légkörben, példás rendben folyt le.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága és a Hazafias Népfront Országos Tanácsa elismerését fejezi ki és köszönetet mond a választási elnökségekben és a szavazatszedő bizottságokban közreműködő valamennyi párttag és pártonkívüli aktivistának, a párt szerveinek és szervezeteinek, a népfrontbizottságoknak, a társadalmi szervezeteknek, a tanácsok és más állami szervek dolgozóinak a képviselő- és a tanácstagválasztások zavartalan lebonyolításáért, sikeres és eredményes megszervezéséért.

(MTI)

A választások visszhangjából

(MTI) Valamennyi hétfői lengyel napilap részletesen ismerteti a szombati magyar választások eredményeit. Kiemelik, hogy az országos lista valamennyi jelöltjét megválasztották. A *Trybuna Ludu*, a LEMP KB lapja megállapítja, hogy az országos lista jelöltjei 98 százaléknál is több szavazatot kaptak. A lap szerint a magas, 94 százalékos részvételi arány azt mutatja, hogy a lakosság teljes mértékben támogatja az ország felemelkedésének programját.

A *L' Humanité* Új stílusú választások címmel közli Budapestre küldött különtudósítójának riportját a szombati választásról. A tudósító részletesen ismerteti az új választási rendszert, majd leírja, hogyan folyt le a szavazás a budapesti XIII. kerület egyik választási körzetében.

A nyugatnémet tömegtájékoztatási eszközök élénk érdeklődéssel kísérték a parlamenti választást. Az *ARD televízióállomás* vasárnap este mintegy tízperces filmet sugárzott a választási rendszer reformjáról és a jelölő gyűlésekről. A hétfői lapok közül a *Süddeutsche Zeitung* az új választási rendszer megkülönböztető vonásait taglalja. A *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a magas részvételi arányt igen figyelemreméltónak tartja.

„Több mint hétmillió magyar állampolgár a népfront programjára szavazott" — emelte ki a spanyol állami adó, a *Radio Nacional—1* vasárnap esti összefoglalójában, majd hangsúlyozta, hogy az új választási törvény a gyakorlatban jól vizsgázott. A legnagyobb napilap, a független *El Pais* naponta közölt írásokat a választás előkészületeiről, majd terjedelmes cikkben számolt be a szavazás napjának eseményeiről.

Fiatal pedagógusok

Nevelőotthoni értekezlet

Hétfőn megkezdődött Szolnokon a fiatal nevelőotthoni pedagógusok tanácskozása. A háromnapos szakmai találkozót — több mint százötven nevelő részvételével — első alkalommal hívta életre a KISZ KB Értelmiségi Fiatalok Tanácsa, a Művelődési Minisztérium, valamint az Országos Pedagógiai Intézet.

A nyitóelőadáson a gyermek- és ifjúságvédelem távlati fejlesztési elképzeléseit fogalmazták meg a szakemberek. Egyebek között elmondták: a jövőben a megyei gyermek- és ifjúságvédő intézetekben olyan szakcsoportokat hoznak létre, amelyek a veszélyeztetett fiatalok esetében személyreszólóan jelölik ki a nevelési teendőket. A bentlakásos intézményeket igyekeznek otthonosabbá alakítani, s az elképzelések között szerepel, hogy a dolgozók általános iskolájában olyan ifjúsági tagozatokat hozzanak létre, ahol a periférián „csellengő" 15—16 éveseknek az általános iskola befejezésére és szakma szerzésére is lehetőségük nyílna.

A tanácskozás kedden szekcióülésekkel folytatódik.

(MTI)

London–Sydney: 67 perc

A jövő század repülőgépe?

Véget ért a 36. párizsi légiforgalmi kiállítás, amelyen több mint ezer vállalat vett részt. Hivatalos adatok szerint a Le Bourget repülőtéren megtartott 10 napos kiállítást a 250 ezer érdeklődő mellett 200 ezer szakmabeli tekintette meg.

A rendezvényt évek óta figyelemmel kísérő szakemberek arra hívták fel a figyelmet, hogy az ideire a katonai felszerelések bemutatása nyomta rá bélyegét. A harci repülőgépek mellett bemutatták a rakéták és légvédelmi fegyverek, valamint a radarrendszerek széles választékát s a kiállítás betekintést engedett a még csak rajzasztalokon fekvő elképzelésekbe is. A kiállítók nagy figyelmet szenteltek az űrkutatásnak is.

Az egyik legérdekesebb — jobbára még csak elgondolásaiban létező — tervvel Nagy-Britannia rukkolt elő. A 21. század közlekedését érzékeltető „Hotol-progrram" keretében brit vállalatok egy olyan „transzatmoszferikus járművet" kívánnak építeni, amely 67 perc alatt röpítené az utasokat Nagy-Britanniából Ausztráliába. (A „hotol" elnevezés a vízszintes fel- és leszállás angol nyelvű rövidítéséből származik.) A járművet tervező British Aerospace szakértői szerint a 76 méter hosszú, deltaszárnnyal ellátott ablak nélküli „repülőgép" 60 utassal fedélzetén 45 perc alatt — fel- és leszállással pedig 67 perc alatt — teszi majd meg a London—Sydney távolságot. A gép hajtóműveit a Rolls Royce gyár fejlesztené ki.

(MTI)

Munkában a vízvédelem

Olajszennyeződés a Berettyón

A Körösvidéki Vízügyi Igazgatóság tájékoztatása szerint hétfőn reggel a Berettyón a folyó romániai szakaszáról érkező olaj- és pakuraszennyeződést észleltek. A vízvédelmi alakulatok a kőolajszármazékok lokalizálására néhány órán belül megkezdték Darvasnál a merülőfalak telepítését, és a szennyeződés eltávolítását, délután pedig Szeghalom térségében láttak hozzá a merülőfalak építéséhez. A Sebes és a Hármas-Körösök érintett szakaszain a harmadfokú vízvédelmi készültséget rendelték el.

(MTI)

Az USA gazdasága

Statisztikai libikóka

Az amerikai statisztikai adatszolgáltatás rendszere kiválóan alkalmas arra, hogy a tőzsdéken átmeneti hisztériát váltson ki egy-egy szám közzététele. A bruttó nemzeti termék növekedési adatait negyedévenként közlik, először *ideiglenes*, majd később korrigált, *végleges* minősítéssel. A tapasztalat azt mutatja, hogy a korábban nyilvánosságra hozott adatot csaknem *minden esetben módosítani kellett*, a változás irányát és mértékét azonban a gazdasági közvélemény olyan érdeklődéssel várja, mint nálunk vasárnap este a totómeccsek eredményeit. Többször előfordult, hogy az ideiglenesnek minősített szám jelentős mértékben *lefelé történő korrigálása* hetekre pesszimistává tette a sajtót.

Valami baj van

A hatás természetesen a devizatőzsdéken is érződik. Megsokszorozza azt továbbá az amerikai statisztika másik sajátossága, az, hogy nem önmagában a negyedévi GNP-gyarapodást méri, hanem azt „éves szinten" teszi közzé. Vagyis azt a mutatót ismerteti, mely akkor keletkezne, ha a gazdaság még háromnegyed évig ugyanazt a sebességet követné, mint az első három hónapban. Következésképpen az előzetes számhoz képest a véglegesítéskor minden változás értéke automatikusan *megnégyszereződik*.

A folyamatot leginkább a sportban ahhoz tudnánk hasonlítani, mintha a világbajnokságon sikeres óvás nyomán avatnának új bajnokot. Csakis ezen háttér segíthet annak megértéséhez, ami az elmúlt napokban a tengerentúlon — és aztán ennek kapcsán a devizatőzsdéken lejátszódott. A történet ott kezdődik, hogy az USA Kereskedelmi Minisztériuma közzétette, hogy az amerikai gazdaság 1985 januárja és márciusa között „éves szinten" *1,3 százalékkal gyarapodott*.

Már ez az érték is jelentős visszaesés volt a megelőző negyedévre regisztrált 4,3 százalékkal szemben, és a kommentátorok érthetően cikkezni kezdtek az amerikai gazdaság végzetes mértékű lassulásáról. Minél közelebb került viszont a végleges adat közzétételének időpontja — a statisztikai mérőszámok nyilvánosságra hozatalának ugyanis ismert és betartott menetrendje van —, annál inkább figyelték a szakértők a kormányzat lépéseit. Amikor aztán a Federal Reserve bejelentette, hogy *fél százalékkal leszállítja* a leszámítolási kamatlábat — ezt a kereskedelmi bankok fizetik, ha a jegybankhoz kölcsönért fordulnak —, a legtöbb megfigyelő biztosra vette, hogy a növekedési ütemmel valami baj van. A FED ugyanis korábban több alkalommal nyilatkozott úgy, hogy a hitelpolitika lazítására nincs szükség.

A hitelek olcsóbbítását célzó lépés viszont kifejezetten „ösztönző" jellegű. A piacokon tehát elterjedt a hír, hogy a revideált első negyedévi adat tetemes csökkenést jelent majd az előzeteshez képest, voltak, akik 0,5 százalékos növekedésre „tippeltek". Nyilvánvaló, hogy *a híresztelőseknek biztosan volt alapjuk*. A közzététel előtt néhány nappal részadatok minden bizonnyal már rendelkezésre álltak és az állandó sajtókapcsolatokon keresztül folyamatosan ki is szivárogtak. A hangulat *azonnal a dollár árfolyamának csökkenését* eredményezte. Az amerikai valuta eladását kezdeményezők persze nem csupán a GNP-bővülés lassulására reagáltak, hanem azt is sérelmezték, hogy mérséklődtek dollár tartása esetén kamatjövedelmeik.

Nyugalom, addig...

A leszámítolási kamatláb *fél százalékpontos* leszállítására ugyanis több kereskedelmi bank azonnal úgy reagált, hogy azonos mértékben 10 százalékra vitte le a leghitelképesebb ügyfeleknek felszámítható prime rate-ot és persze a betéti kamatok ugyanígy lefelé mentek. Kedden aztán sorra került a várva várt közzététel. A korábbi 1,3 százalékkal szemben — mely persze változatlan áron értendő — a végleges első negyedévi GNP-adat mindössze 0,7 százalékos növekedést mutatott. A kommentárok azonnal siettek aláhúzni, hogy ilyen alacsony bővülés legutoljára a recessziós évnek számító 1982-ben történt. A piacok a várható módon reagáltak, a dollár árfolyama esett. Egészen délutánig, amikor is az amerikai valuta kezdett *regenerálódni*. A magyarázat azonnal kész volt: a korábban keringő rémtörténetekhez képest a végül közzétett 0,7 százalék nem is olyan borzalmas. Néhány óra alatt, úgy tűnt, mindenki *megnyugodott*. És ez valószínűleg így is marad, ameddig nem tesznek közzé legközelebb GNP-adatot, annak revízióját, ipari termelési mutatót, kereskedelmi mérlegegyenleget, kamatlábváltozást, monetáris mutatót stb., s nem mond gazdasági beszédet az elnök, a kereskedelmi miniszter, a központi bank elnöke, a pénzügyminiszter és így tovább ...

Gonda György—Szentgáli Péter

Szerződés – másképp

Nem csak a pénz

Sokan még mindig új üzemelési formákként emlegetik a szerződéses, valamint a jövedelemérdekeltségű gazdálkodási módot, holott már meg is jelentek a módosító jogszabályok. Amin nem is csodálkozhatunk, hiszen az elmúlt négy év alatt kikristályosodtak a gyakorlati tapasztalatok, kiütköztek az erények és hibák.

Ezúttal talán eltekinthetünk attól, hogy ismét leszögezzük, beváltak a korszerűbb üzemelési formák, összpontosítsunk ezért inkább az olvasóinkat bizvást jobban érdeklő *változásokra*. *Dr. Schagrin Tamás*, a Belkereskedelmi Minisztérium igazgatási főosztályának vezetője egyetért vele, és ezért rögtön rátérünk a 21/1985. (IV. 20.) számú minisztertanácsi rendelet első paragrafusának egyik rendelkezésére, miszerint „a gazdálkodó szervezet a szerződést — jogszabály eltérő rendelkezése hiányában — azzal köteles megkötni, aki a nyilvánosan meghirdetett versenytárgyaláson a legkedvezőbb ajánlatot teszi".

Szakmai feltételekkel

Itt lényegében a gondolatjelek közé szorított mondat tekinthető újdonságnak. Arról van szó, hogy a tulajdonos olykor bele akar szólni — és jogosan — abba, hogy ki legyen az üzemeltető. Vidéki kisboltok gyakran működnek magánházak földszintjén, de szó lehet itt az intézmények, vállalatok és társadalmi szervezetek büféiről, eszpresszóiról, amikor *nem lehet az egyetlen kritérium, hogy ki fizet több átalányt*. Ehhez a gondolatkörhöz tartozik, hogy kivételesen más esetekben sem kell versenytárgyalást hirdetni, például, ha idő előtt megszűnik a szerződés, s a folyamatos üzemelést akarják elősegíteni, de csak három hónapos időtartamra. Azt már a 2/1985. (IV. 20.) BkM. számú rendelet mondja ki, hogy ha a versenytárgyalás meghirdetett időpontjáig nem volt pályázó, a gazdálkodó szervezet fél éven belül — a hirdetésben megjelölt feltételekkel — versenytárgyalás nélkül szerződést köthet.

Joggal féltették sokan a vendéglátást attól, hogy a licitálóknak nem kellett szakembernek lenniük — elég, ha sok pénzt ígértek, és szakértő munkatársakat. Ez sok tekintetben alacsonyabbra szállította a szakmai színvonalat, hiszen *ha a főnök nem ért hozzá, a beosztott sem nagyon igyekezett*.

— Ezért most úgy intézkednek az új jogszabályok, hogy a versenytárgyalásokra jelentkezőknek kell bizonyos — esetenként más — *szakmai feltétellel rendelkezniök*.

Sokszor megírtuk már ennek szükségességét, mint ahogy arról is hírt adtunk hasábjainkon, (II. 9-i számunkban), hogy némelyek *„albérletbe"* adják — természetesen nem ingyen — a szerződést, és maguk szép csendesen kiszállnak az üzletből. Vagy ha nem is szállnak ki, de személyesen nem vesznek részt a munkában, csak a pénzt markolják fel, ami a társadalmunkban nem éppen rokonszenves magatartásforma.

— Ezért döntöttek úgy az illetékesek, hogy a vezető az üzlet munkájában *személyesen köteles részt venni, az üzlet üzemeltetési jogás másra nem ruházhatja át*. Erre az átruházásra sokan a polgári jogi társaságot használták fedőszervként úgy, hogy ketten megalapították a pjt-t, aztán az, aki licitált, a csendestárs csendben kilépett. „Ha a polgári jogi társaság azért szűnik meg, mert tagjainak száma egy tagra csökken, ez a tag — ha egyébként a feltételeknek megfelel, és eredetileg is szerződő fél volt — az üzlet vezetését változatlan feltételek mellett önállóan folytathatja. *„Tehát, ha eredetileg is ő szerződött — nem pedig később lépett be a pjt-be ..., és aztán szerepet cserélt a valós licitálóval!*

Zálogjog

Nagy gondot okoztak és okoznak a szerződők, akik belebuknak a vállalkozásba, *nem tudják fizetni az átalánydíjat*, egy csomó árut felvásárolnak, amit nem fizetnek ki, és eltűnnek a színről. *Ezért rengeteg a behajthatatlan vállalati adósság* — sokan a tartozást csak évtizedekig tudják letörleszteni. Ezért mondja ki a minisztertanácsi rendelet, hogy az üzlet szerződéses üzemeltetéséből folyó követelések biztosítására a gazdálkodó szervezeteket *zálogjog* illeti meg a vezetőnek az üzletben levő ingóságain.

Mindez sejteti már az *árubeszerzés körüli* bonyodalmakat is. A nagykereskedők csak a vendéglátó vállalaton keresztül kötnek még ma is áruszállítási szerződést a vendéglőssel. Az a vállalat nevében szerződik, de gyakran nincs rá fedezete.

Ha a vendéglőssel bizalmatlan a vállalat — mert már többször túlköltekezett, nem ismert, új ember, vagy egyszerűen a vállalat tart attól, hogy ismét új, behajthatatlan követelései lesznek — kibocsáthat egy úgynevezett fizetési, beszerzési utalványt, amellyel fizethet a nagykernek. *Ez nem kötelező*.

Az lenne persze az igazi, ha a vendéglősök, felnőtt partnerként tárgyalhatnának a nagykerrel — sajnos, a diszkontoknak, a kereskedők áruházainak nem olvan m'r a v'lasztéka, hogy azzal minden kiskereskedő és vendéglős megelégedhetne. Egyébként a vendéglátó üzlet vezetője az üzletkörébez tartozó árut a kiskereskedelemben is beszerezheti; bizonyos áruk kivételével — szögezi le a miniszteri rendelet. Tegyük persze hozzá, hogy ha kap olyat, amire szüksége van, és ha megéri neki, hogy fogyasztói áron szerezze be. Erről régebben nagy vita volt — ki vigye el a kurrens árut: a vevő vagy a vendéglős? A vásárló nem tud csúszópénzt nyújtani egy bizonyos fajtájú alapanyagért, de a szerződésesnek megéri még így is, hiszen ő magasabb haszonkulccsal árulja. Nagy a kísértése így a kiskereskedelmi boltok vezetőinek, amin csak az árubőség segíthet.

Ne egyoldalúan

A szerződés két fél *megállapodása*. De ez a jogi formula olykor nem érvényesült, mert a vállalatok nem egy esetben — igaz, magasabb intézkedésekre hivatkozva (áremelések, gazdasági szabályozók) *egyoldalúan* módosították a szerződést. Berendelték az üzletvezetőket, hogy írják alá a módosított megállapodást. Ez így szabálytalan. *Mert igaz, hogy az üzletvezető nem köteles a módosított szerződést aláírni, de mit tegyen, ha már az adott helyen kialakította vendégkörét és egy csomó pénzt belefektetett az üzletbe?* A jövőben „a szerződésben kiköthető, hogy az üzleti eredményt érintő hatósági intézkedés vagy az árbevétel meghatározott mértékű változása esetén a díj milyen mértékben módosul." *Szóljunk a jövedelemérdekeltségi formát illető változásokról*. Ez elsősorban a nagyobb egységekre — áruházak, szállodák, nagyobb éttermek stb. — lett szabva, de egyszerűsített formája alkalmazhatónak tűnik a kisboltokra is. „A kistelepülésen (1500 főnél kisebb lélekszámú községben) levő üzletet, továbbá azokat az üzleteket, amelyekben a létszám a három főt nem haladja meg, egyszerűsített jövedelemérdekeltségű rendszerben is üzemeltethetik." Ennek az a lényege, hogy a hasznon a vállalat és az üzemeltető megosztozik. Így a vállalat továbbra is érdekelt abban, hogy az üzlet jó árut kapjon, és hogy növekedjék a forgalma.

Fontos újdonság, hogy a belkereskedelmi ágazatba sorolt gazdálkodó szervezet a *termelő és a szolgáltató* tevékenységet folytató üzletét jövedelemérdekeltségű rendszerben is üzemeltetheti. Kérdésünk csupán annyi, *miért csak a belkereskedelmi ágazatba sorolt*? Bizonyára érdemes volna kipróbálni ezt a gazdálkodási formát a fő foglalkozásként szolgáltatóknak is.

Az említett jogszabályok a Magyar Közlöny 1985. évi 17. számában jelentek meg.

Elek Lerke

Külkereskedelmi ellenőrzés

A Központi Népi Ellenőrző Bizottság és a Külkereskedelmi Minisztérium vezetői korábbi megállapodásuk alapján áttekintették együttműködésük eddigi tapasztalatait.

Megállapították, hogy az együttműködés a célkitűzésekkel összhangban fejlődött. A külkereskedelem területén az elmúlt években több esetben közösen lefolytatott vizsgálatok (például az export fővállalkozások helyzete, az exportermékek minőségének alakulása, a párhuzamos külkereskedelmi tevékenység) hozzájárultak a külgazdasági egyensúly helyreállítását szolgáló kormányzati célok megvalósításához.

Megállapodtak abban, hogy a vállalatirányításban végbemenő változások figyelembevételével együttműködésüket még szorosabbá teszik és az ellenőrző munka hatékonyságának és koordinációjának javításával elősegítik a külkereskedelmi feladatok megvalósítását.

(MTI)

Magyar napok az NSZK-ban

Az NSZK-beli *Hertie* áruházlánc valamennyi üzletében 1985. május végétől Gutes aus Ungarn címmel magyar hetet tartanak.

A hamburgi megnyitó ünnepségen amelyen megjelent *Volker Lange*, Hamburg gazdasági szenátora, beszédet mondott *dr. Horváth István*, hazánk bonni nagykövete.

A Hungexpo szervezésében több magyar vállalat kínálja megvételre mezőgazdaságunk közkedvelt, kiváló minőségű termékeit (*Herz* és Pick szalámi, húskészítmények, konzervek, borok, fűszerpaprika). Ez a rendezvény — a március elején a Kaufhoh-áruházakban rendezett magyar héthez hasonlóan — hozzájárul ahhoz, hogy tovább erősödjön a nyugatnémet piacon a magyar mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek jó hírneve.

(MTI)

Díjazott ifjú feltalálók

Pénteken ünnepélyes keretek között átadták az Ifjú feltalálók országos pályázatának díjait az OMFB székházában. A pályázatot kiíró állami és társadalmi szervek nevében *Müller István*, az OMFB elnökhelyettese emlékeztetett rá, hogy az ENSZ által meghirdetett Ifjúság Nemzetközi Éve alkalmából november 4. és 30. között Plovdivban megrendezik az Ifjú Feltalálók Világkiállítását.

A magyar részvételt előkészítő országos pályázatra 340 pályamű érkezett, mintegy ezer fiatal szakember alkotó munkájának eredményeként. A pályázatokat az MTESZ felkért zsűrije értékelte, és összesen 72 alkotó részesült elismerésben. Az 50 ezer forintos első díjat egy héttagú feltalálói közösség nyerte el, teljesen új — a kultúrnövények szaporítási hatásfokát növelő — biotechnológiai eljárással.

(MTI)

Magyar részvétel

Repülő- és űrszalon Párizsban

Dobsa János, az MTI tudósítója jelenti.

Mitterrand elnök péntek délelőtt megnyitotta a párizsi nemzetközi repülő- és űrszalont, amely a világ legnagyobb repülőipari és űrtechnikai kiállítása. A Le Bourget repülőtéren rendezett kiállításon 33 ország több mint ezer vállalata vesz részt; több mint kétszáz különböző repülőgéptípust mutatnak be, köztük a világ legnagyobb repülőgépét, az Antonov—124 mintájú szovjet szállító-repülőgépet. A legkorszerűbb repüléstechnikai berendezéseken kívül számos katonai repülőgép és rakéta is szerepel a kiállításon.

A Szovjetunió pavilonjában az űrkutatási berendezések között látható a Vega űrszonda, amely ez év júniusában a Vénuszt, 1986 márciusában pedig a Halley üstököst közelíti majd meg, hogy fontos adatokat gyűjtsön tudományos kutatások céljából. Három szovjet és három amerikai űrhajós is részt vesz a nemzetközi kiállításon. Az amerikai NASA, az amerikai országos űrkutatási hivatal a többi között bemutatja annak az űrállomásnak a makettjét, amelyet az eddigi tervek szerint 1993-ban állítanak majd össze a világűrben. Az űrhajózási részlegben szerepel a franciák által tervezett „Hermes" űrkomp makettje is.

A kiállításon Magyarország is részt vesz: a Technika Külkereskedelmi Vállalat égisze alatt több magyar vállalat repüléstechnikai eszközt, így fedélzeti műszerberendezést, ellenőrző műszereket, pilótamentő rádiórendszert, valamint űrkutatási műszereket állít ki.

Papócsi László mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettesé a szó

A húsexport nélkülözhetetlen

Az állattenyésztés és a húsipari feldolgozás költségei évről évre nőnek, a világpiaci árak pedig már jó ideje folyamatosan csökkennek. Gazdaságos húsexportról napjainkban már beszélni sem lehet. De mégis: a baromfi és húsexportból származó együttes bevétel — 700 millió dollár — épp annyi, mint amennyi az export-import mérleg tavalyi aktívuma. Az utóbbi időben felerősödtek az olyan hangok, amelyek szerint a nyilvánvalóan gazdaságtalan állattenyesztést fel kell számolni Magyarországon, de legalábbis célszerű erőteljesen csökkenteni a termelést.

Papócsi László mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes a többi között az ágazat kereskedelmi tevékenységét felügyeli, irányítja. A realitások embereként ismerik, alapképzettsége állatorvos. Vele beszélgetett munkatársunk *Gádor Iván* arról, hogy a vázolt kép ismeretében mi lehet a magyar állattenyésztés és húsexport jövője?

— Az állattenyésztést időről időre temetjük. Élénken emlékszem: a hetvenes évek vége felé a tudományos berkeket is lázba hozta a vita: gabona vagy hús?

— Pedig ez nem reális alternatíva. Nemzetközileg elismert mérce, hogy egy ország mezőgazdasága színvonalát a növénytermesztés és az állattenyésztés aránya mutatja meg. Eszerint fejlett agrárkultúráról akkor beszélhetünk, ha az állattenyésztés produkciója meghaladja a növénytermesztését. Nálunk ez az arány most 50—50 százalék. Vagyis, ha visszafogjuk az állattenyésztést, akkor a mezőgazdaság nyilván csak a *korszerű külterjesség* irányába haladhatna. Ez pedig igazán nem kívánatos.

— Ráadásul állattenyésztés nélkül rengeteg munkaerő válna fölöslegessé, a szántóföldi növénytermesztéshez a mai technológiákkal alig kell ember. És hogy megnőne az importigény . . .

— Ma Magyarországon az egy főre jutó évi húsfogyasztás 78 kiló. Állattenyésztési produkciónk 60 százalékát itthon fogyasztjuk el. Ennyi húst importálni . . . De hát ez komolytalan. Viszont, ha már a behozatalnál tartunk: szemünkre vetik, hogy a baromfi- és húsexport 700 millió dolláros bevételét 180—200 millió dolláros fehérjetakarmány-import terheli. De el ne feledjük már, hogy ennek *hatvan százalékát* a hazai fogyasztói igények kielégítésére használja fel a mezőgazdaság.

— Ettől még drága ez az import. Annak idején, a hetvenes évek elején, amikor új, intenzíven nevelhető állatfajtákat hoztak be az országba, egyben a magas fehérjeigényt is importálták és vele együtt a magas energiaigényt és a drága technológiát.

— Csakhogy ez akkor egyáltalán nem volt drága. Nyugat-Európa számos országában, ahol a gabonatermesztés lehetőségei meg sem közelítik a miénket, ugyanerre az útra léptek, annyira nem látszott drágának.

— Csak éppen azóta közismerten alapvető változások mentek végbe a világgazdaságban . . .

— . . . és ezekre a változásokra Nyugat-Európában nem az állattenyésztés visszafogásával, hanem *fokozott pénzügyi támogatásával* reagáltak. Mert ezeknek az országoknak a kormányai fölismerték: az állattenyésztés fejlesztése nemcsak munkalehetőséget teremt, hanem kiváló piacot is az iparnak.

— Gondolom, ez a felismerés nálunk is megszületett.

— De szélesebb körben kellene elterjedni annak a gondolkodásmódnak, amelyik együtt vizsgálja az export, a gazdaságosság, a foglalkoztatás és a hazai fogyasztás egymásnak ellentmondani látszó érdekét. Aki így gondolkodik, annak eszébe sem jut az állattenyésztés megszüntetése. S megkockáztatom: jelen mechanizmusban a visszafogás sem. A nagyüzemek és a kistermelők ugyanis *önállóak*. Maguk döntik el: mit csinálnak és mit nem. Ha a szabályozás az állattenyésztés iránti bizalmat erősíti, vagyis *ösztönző* jellegű, akkor a nagy- és a kisüzemek is fejlesztenek. Ha pedig a szabályozásban az *elvonó* jelleg dominál, akkor mindenkinek elmegy a kedve. S ha egyszer elindul egy ilyen negatív folyamat, akkor ezt később csak jókora állami invesztíciókkal lehet ismét megfordítani.

— A negatív folyamat a jelek szerint máris elindult. A TOT elnöksége a legutóbbi ülésén már válsághelyzetről beszélt.

— Válsághelyzet? Ez azért túlzás. Kétségtelen, hogy az elmúlt két aszályos év után, a kényszerű és szükségszerű elvonó intézkedések hatására — meg a világpiaci árak folyamatos csökkenése miatt — a mezőgazdasági üzemeknek több mint egyharmada nehéz pénzügyi helyzetbe került. Ám a többiek sem fektettek jelentős összegeket a kevésbé jövedelmező állattenyésztés fejlesztésébe. Az alacsonyabb jövedelmezőség oka azonban nem kizárólag a szabályozásban keresendő. Tudok olyan mezőgazdasági nagyüzemről, amelyik ma is 4—500 forintot keres egy vágósertésen. A többségnél viszont korán sincs a kor színvonalán az állattenyésztés. Sok helyen baj van a technológiával és a technológiai fegyelemmel.

— Nem csoda. Ki megy ma állattenyésztőnek? Néhány megszállott, aki imádja az állatokat és zömmel olyanok, akik máshol már nem találnak munkát. Az állattenyésztő üzemben nincs jövedelem, ezért nem lehet vele keresni. Ha nem lehet vele keresni, hozzá nem értő emberek rosszul dolgoznak benne. Tehát nincs jövedelem.

— Ördögi kör? Lehetséges. De ki lehet belőle törni.

— Mi módon?

— A szemléleten kell változtatni. A szakértelemnek kell javulni. Azt mondtuk az imént, drága fehérje, drága energia, drága technológia kell ma az állattenyésztéshez. Hogy mégis megérje, a költségeket kell csökkenteni. De ennek nem az a módja, hogy például fehérje- és energiaszegény takarmányt adnak az állatoknak. Mert ezzel *nem csökkennek* a költségek, hanem *nőnek* és romlik a hús minősége.

— Hogyan lehet akkor takarékoskodni?

— Jó és fegyelmezett technológiával. Az élőmunka termelékenységének javításával. Nálunk 11—12 tehén jut egy gondozóra, Nyugat-Európában 50—60, az Egyesült Államokban ennél is több. Aztán sokat lehet keresni az állat genetikai igényeit *éppen kielégítő* takarmányozással, úgy, hogy a szarvasmarha vagy a sertés pont annyi takarmányt kapjon, amennyit a leggazdaságosabban tud hasznosítani. Ezt persze könnyű kimondani, de a következetes üzemi megvalósításnak igen bonyolult a feltételrendszere. Például számítógép kell hozzá, finom, automatikus takarmányadagolás, laboratórium és nem utolsó sorban garantáltan jó minőségű, mindig azonos beltartalmú takarmány. És még sorolhatnám.

— Csakhogy ehhez a szándék kevés. Rengeteg pénz kell hozzá. Mint ahogy pénz kellene a húsipari feldolgozás gazdaságosságának javításához, hogy mást ne mondjak: magának a piacon maradás feltételeinek a megteremtéséhez. Ma a Közös Piac országaiban jórészt magas feldolgozottsági fokú, kiváló minőségű termék adható el és egyre inkább így van ez szocialista és a fejlődő országokban is. A mezőgazdaság jövedelemtermelő képessége viszont az utóbbi években erősen csökkent, a húsiparé nemkülönben. Hogyan lesz így pénzük a nélkülözhetetlen fejlesztésekre?

Papócsi László 1939-ben született Balassagyarmaton. Az Állatorvostudományi Egyetem elvégzése után, 1964-ben Bábolnára került állatorvosnak. Később laborvezető, főállatorvos, állategészségügyi igazgató, majd a mezőgazdasági kombinát vezérigazgató-helyettese. 1982. június elsején a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium miniszter-helyettesének nevezték ki.

— A VII. ötéves tervnek ma még csak az elvei alakultak ki. Ennek ismeretében egyelőre a jobbító szándékot tudom megfogalmazni. Az már biztos, hogy *javulni fog az állattenyésztés érdekeltsége*. A jó minőségű áru előállítóit akarjuk sokoldalú kedvezményben részesíteni. Aztán ott a Világbank-program. Ennek keretében külön figyelmet fordítunk színvonalas húsipari üzemeink továbbfejlesztésére. Bevonjuk a fejlesztésekbe a külföldi tőkét is, támogatjuk a lizingek létrejöttét és minden olyan gép, technológia importját, amiért a nálunk megtermelt áruval lehet fizetni. Vagyis lesz lehetőség —, mert kell a lehetőség — a versenyképességet javító, a termelési költségeket csökkentő, indokolt fejlesztésekre.

— Csakhogy ettől a világpiacon az árak, az értékesítési lehetőségek nem javulnak. A Közös Piacon ismertek a nehézségeink: túltermelés van, nyomottak az árak, agyontámogatott, kitűnő termékekkel kell versenyeznünk.

— Az ésszerű fejlesztések eredményeként javulnak az eladás lehetőségei és javul a gazdaságosság is. Hiteles statisztikák bizonyítják: a szalámi vagy a sonka világpiaci ára lényegesen kevésbé csökkent, mint az élő marháé, az élő sertésé. Van igény a kitűnő minőségű, magas feldolgozottsági fokú magyar húsipari termékek iránt. Minden piacon tudnak és hajlandók olyan áruval, devizával fizetni érte, amire valóban szükségünk van. Csak rajtunk, a mezőgazdaságon, a húsiparon és a szabályozáson múlik a siker.

— És gondolom, a külkereskedelmen.

— Erről már oly sokat beszéltünk. És akadnak végre pozitív jelek. Széles körben teret kell nyernie a termelői érdekeltségű és termeltetői szemléletű, offenzív külkereskedelmi munkának. Mert enélkül minden mezőgazdasági, feldolgozóipari és kormányzati erőfeszítés értelmét veszti. Nem szabad fatalistaként kimondani: romlik a húsexport gazdaságossága, romlanak az értékesítés lehetőségei, a termelés feltételei, vonuljunk hát vissza. Mert ebből nem lesz semmi, nem lesz belőle eredmény. Egyelőre, és még jó darabig, valóban nincs alternatívánk. *Húst kell nagy tömegben exportálnunk*, de úgy, hogy eközben minden lehetséges eszközt igénybe veszünk ennek az üzletnek a javítására.

Csatlakozás nemzetközi természetvédelmi egyezményhez

Rakonczay Zoltán, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökhelyettese pénteken sajtótájékoztatón jelentette be, hogy Magyarország is csatlakozott a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló washingtoni egyezményhez.

Elmondta, hogy világszerte egyre nagyobb gondot jelent és többnyire csak nemzetközi összefogással oldható meg a vadonélő állatfajok megóvása a fennmaradásukat veszélyeztető környezeti hatásoktól. A Földön az utolsó háromszáz évben több mint 200 emlős- és madárfaj halt ki, s az utóbbi években felgyorsult a kipusztulás folyamata. Emellett további 500 faj állománya oly mértékben csökkent, hogy komoly veszély fenyegeti e fajok fennmaradását is. A nemzetközi kereskedelem nagymértékben hozzájárult ehhez a folyamathoz, hisz igen nagy a kereslet a vadonélő állatok, s főként az azokból készült termékek (szőrme, bőr, csont), valamint a trófeák a tojások iránt. A veszélyeztetett állat- és növényfajok kereskedelme átterjed az egyes országok határain, így ennek szabályozása is csak nemzetközi együttműködéssel lehetséges. A washingtoni egyezmény összefoglalja a kérdéssel összefüggő fogalmakat, alapelveket, szabályokat, és — a veszélyeztetettség fokának megfelelően — három csoportba sorolja az állat- és növényfajokat. Különösen szigorúan szabályozza az egyezmény a kipusztulással fenyegetett fajok — vidra, parlagi sas, rétisas, vándorsólyom — kereskedelmét. Az egyezményhez csatlakozó országok kötelezettséget vállalnak arra, hogy az érintett fajokra csak az egyezmény által meghatározott szigorú feltételek mellett adnak ki export-, import-, vagy reexportengedélyt, ellenőrzik azt is, hogy az élő állatokat körültekintően kezeljék szállításuk során, s a lehető legkisebb legyen a sérülés és az egészségi károsodás veszélye. *(MTI)*

MSZBT-tanácskozás

A Magyar—Szovjet Baráti Társaság ügyvezető elnöksége pénteken *Apró Antal* elnökletével ülést tartott. A testület megtárgyalta a mozgalomnak az utóbbi négy évben végzett nemzetközi tevékenységét, értékelte a Szovjet Baráti Társaságok Szövetségével és a Szovjet—Magyar Baráti Társasággal megvalósított együttműködés tapasztalatait. Az ügyvezető elnökség elfogadta az MSZBT megalakulásának 40. évfordulója alkalmából sorra kerülő rendezvénysorozat tervét. A testület végül tájékoztatót hallgatott meg a szakemberképzést szolgáló szovjet ösztöndíjra és szakmai továbbképzésre történő jelentkezés helyzetéről.

Az Országos Béketanács elnöksége által adományozott Béke Kitüntető Jelvényt adott át pénteken *Barabás Miklós*, az OBT főtitkára az MSZBT székházában *Bíró Gyulának*, a Magyar—Szovjet Baráti Társaság főtitkárának, s a társaság több aktivistájának: *Drucker Tibornak*, az MSZBT ügyvezető elnöksége tagjának, *Illés Elemérnek*, az MSZMP vásárosnaményi városi bizottsága első titkárának, *Mika Lajosnak*, a Palota Bőrdíszmű Vállalat gyáregységi MSZBT-tagcsoportja ügyvezető elnökének, *Nagy Istvánnak*, a Fővárosi Patyolat Vállalat MSZBT-tagcsoportja ügyvezető elnökének. *(MTI)*

Véget érnek a trabantos éjszakák

Végleges megoldást találtak

Az elmúlt héten hírt adtunk arról, hogy egy mozgássérült család — a Rippert család — több éjszakát Trabant gépkocsijában kényszerült tölteni, mert a május 17-i vihar következtében a szennycsatorna tartalma elöntötte lakásukat, s nem sikerült szállást keríteniük. A XX. kerületi Tanács elnöke, Gyulai Gusztáv megvizsgálta az esetet és intézkedett.

— Május 17-én óriási zápor zúdult Erzsébetre — nyilatkozta *Gyulai Gusztáv*. — Negyvenöt helyre kellett kivonulniuk a tűzoltóknak, sőt segítséget kellett kérniük a szomszédos kerületektől és a fővárosi ügyelettől is. Ezekről a helyekről, és ki tudja, hányról, *nem jött* a tanácshoz bejelentés, illetve kérelem, hogy helyezzük el ideiglenesen a lakókat. Az érintett család, Ripperék is csak az IKV 5. számú házkezelőséghez fordultak május huszadikán, hétfőn. Ők a csatorna elromlott tolózárait még aznap megjavították, de *nem látták indokoltnak*, hogy a tanács lakásosztályához forduljanak azzal, hogy adjunk ideiglenesen lakást Ripperéknek. Sőt, *Ripperék sem* kérték ezt.

— A cikk megjelenésének napján, május 23-án reggel lakásosztályunk vezetője több lakást is felajánlott Ripper Juditnak. Ezek XX. kerületi, azonnal beköltözhető lakások. Csakhogy e célra csak kevés áll rendelkezésre, s választási lehetőség sincs nagyon. Megjegyzem, a vizsgálat során kiderült, a házkezelőség emberei fölajánlották a családnak a ház udvarában lévő kéthelyiséges bár[illegible] is vittek. Nos, a két fölajánlott lakást azért utasították el, mert a vécé és a víz az udvarban volt, másik kettőt meg azért, mert 2—3 lépcsőn lehet bejutni. Márpedig Ripper Judit *csak tolókocsin* tud közlekedni. Gond volt az is, hogy a mellékhelyiségekbe a tolókocsi nem fér be.

— Tudomásunkra jutott továbbá, hogy a pesthidegkúti mozgássérült-lakótelepen is kaphattak volna szállást, de ezt anyagi okokra hivatkozva *lemondták*.

— A héten *új lehetőséget* találtunk. A Káposztásmegyeren épülő mozgássérült-lakótelepen egy szövetkezeti lakást ajánlottunk föl a családnak. Az ára hatszáznegyvenezer forint. Ám 100 ezer forintos vissza nem térítendő hitelt kapnának, s a két gyerek után is jár 80 ezer forint szociálpolitikai támogatás. A fennmaradó összeg tíz százalékát kell készpénzben kifizetni. Ez 46 ezer 200 forint. Ám — mint mondják — a család anyagi helyzete nem olyan, hogy a lakást el tudnák fogadni, de *ha a tanács segítene*, elfogadnák a lakást. Ők jövő hétfőn döntenek, *de én ígérhetem, hogy a család e végleges lakásmegoldását a XX. kerületi Tanács anyagilag is támogatni fogja*. Ugyanis érvényes lakáscsereigényük van a budapesti lakáscsereosztálynál. Amennyiben elfogadják ezt a megoldást, *június 15-én már beköltözhetnek*.

— Összegezésül elmondhatom, a tanács végrehajtó bizottságának szakigazgatási szervei *felelősség nem terheli* azért, mert Ripperék ügye nem intéződött el időben, hiszen nem volt tudomásunk az ügyről.

Sz. A.

Az USA gazdasága

Korbács és mosoly

Csaknem két esztendőn át tartó kemény viták és kompromisszumos javaslatok után az USA képviselőháza és szenátusa *egyhangúlag jóváhagyta* azt a törvényt, amely az exportellenőrzésről rendelkezik. Az 1989. szeptember 30-ig hatályban maradó törvény nemcsak az amerikai exportőrök, hanem az ország kereskedelmi partnerei számára is fontos dokumentum, hiszen meghatározza az USA kivitelének „játékszabályait". A korábbi exportellenőrzési törvény tavaly tavasszal hatályát vesztette, s az átmeneti időszakban az elnök kapott rendkívüli felhatalmazást az érzékenynek minősülő termékek kivitele engedélyezése kérdésében.

Az USA új exportellenőrzési törvénye egyértelműen az ország külpolitikai és gazdasági érdekeit tartja szem előtt. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a törvény olyan időszakban született meg, amikor a kelet—nyugati politikai kapcsolatokban az enyhülésnek csak kezdeti jelei mutatkoznak, s az Egyesült Államok külkereskedelmi mérlege — elsősorban a túlértékelt dollár miatt — 130 milliárd dolláros rekorddeficitet mutat. Ilyen körülmények között Washington számára különösen fontos az export ösztönzése, de ezt a kérdést nem lehet nem alárendelni — hangoztatják az amerikai politikusok — a nemzetbiztonság problémakörének. Gyakorlatilag ezt a kettősséget tükrözi az új törvény, amely az elemzők véleménye szerint egyszerre *igyekszik alkalmazni* a „korbács és mosoly" politikáját. (Az amerikai törvényhozók a vita során elmondták, hogy „egyszerre akarják javítani az Egyesült Államok biztonságát és erősíteni az amerikai ipar exportlehetőségeit".)

Engedélyezési szempontok

Az új törvény megszigorítja a szocialista országokba irányuló, legkorszerűbb technológiát hordozó termékek kivitelének ellenőrzését. A jövőben az úgynevezett érzékeny cikkek kivitelének engedélyezésében a korábbinál nagyobb szerepe lesz a Pentagonnak: a katonailag érzékenynek minősülő termékek listáját a kereskedelmi és hadügyminisztérium *időről időre egyeztetni* fogja. Az intézkedéstől azt várják, hogy az engedélyezési, vagy az elutasítási eljárás időtartama lerövidül, s valószínűleg átfogalmazásra kerülnek az engedélyezési kategóriák is.

Az új törvény szerint minden olyan termék kivitelének korlátozását megszüntetik, amely beépített mikroprocesszorokat tartalmaz. Várhatóan kivonják az exportellenőrzés alól azokat az eljárásokat, know how-kat, licenceket, amelyeket katonai szempontból elavulónak minősítenek. Ismeretes, hogy az amerikai exportőrök az utóbbi években tetemes bevételektől estek el a szocialista országokba irányuló kivitel korlátozása miatt. A vállalatok különösen akkor tiltakoztak a kormánynál az exportstop miatt, amikor *a külföldi versenytársak hasonló termékeket értékesítettek a szocialista országokba* — minden kormánykorlátozás nélkül. Ezt elkerülendő, az új exportellenőrzési törvény lehetőséget nyújt arra, hogy kiviteli engedélyt kaphassanak az exportőrök az egyébként ellenőrzött árucikkekre abban az esetben, ha a kormány *nem tudja megakadályozni* a más forrásból való beszerzést.

Egyrészről tehát Washington — jól felfogott gazdasági érdekek miatt — *enyhít* az exportellenőrzésen, másrészről viszont jócskán felemelte az exportellenőrzési szabályok kijátszóinak, megsértőinek büntetését. Emlékezetes, hogy az USA szövetségesei, illetve azok vállalatai az elmúlt években sokszor tiltakoztak amiatt, hogy bizonyos fejlett technológiák, valamint néhány fejlett technológiát hordozó termék beszerzése számukra is nehézséget jelent. Washington ugyanis még a szövetségesekben sem bízik meg teljes mértékben, s sok esetben az oda irányuló kivitel is tárgya az exportellenőrzésnek.

Az embargó veszélyei

A jövőben — az új törvény értelmében — az amerikai vezetés egyszerűsíti a COCOM-hoz tartozó országok számára szállítandó termékek exportjának engedélyezési eljárását, de nem szünteti azt meg. A bizalmatlanság tehát továbbra is fennáll, s az engedélyezési eljárás csak akkor mellőzhető, ha nem a legfejlettebb technológiájú termékek kiviteléről van szó. Az egyszerűsítés tehát a baráti államok felé annyit jelent, hogy az importőrök (és természetesen az exportőrök) az eddiginél rövidebb idő alatt tudják meg a boldogító igent, vagy az elutasítást. Végeredményben a jövőben sem szűnik meg az amerikai elnöknek az a joga, hogy az exportot a világ bármely részébe külpolitikai megfontolásokra hivatkozva korlátozza.

Az elnök keze a mezőgazdasági kivitel korlátozásában, akadályozásában viszont már a korábbinál megkötöttebb. Mezőgazdasági cikkek kivitelére az elnök ezentúl csak rendkívüli esetben rendelhet el tilalmat, s az embargó — kongresszusi meghosszabbítás hiányában — nem haladhatja meg a hatvan napot. A törvény ilyen rendelkezése valószínűleg két okra vezethető vissza. Egyrészről bebizonyosodott, hogy a Szovjetunió ellen elrendelt embargó teljesen hatástalan volt, s elsősorban az amerikai gabonatermelő farmereket érte több milliárd dolláros kár. Másrészről az utóbbi években az amerikai mezőgazdaság egyre növekvő értékesítési gondokkal küszködik, egyre duzzadnak a raktárkészletek, s a farmerek tízezrei kénytelenek csődöt jelenteni. A törvényhozás ezzel a „módszerrel" is igyekszik elősegíteni a mezőgazdasági eladások növelését, illetve a váratlan „meglepetések" (embargó) veszélyének csökkentését.

A gazdasági partnerek számára fontos törvény rendelkezései közül érdemes megemlíteni, hogy az alaszkai nyersolaj kivitelének tilalma újabb öt évre meghosszabbodott. Egyúttal szigorodott az USA és más országok nukleáris technológiacseréjének engedélyezési, felülvizsgálati eljárása. A hosszas vajúdás után megszületett új törvény jól tükrözi, hogy az Egyesült Államok külgazdasági kapcsolataiban a külpolitikai érdekek kapnak elsőbbséget sok esetben, annak ellenére, hogy Washington magát egyértelműen a szabadkereskedelem elkötelezett hívének tartja.

G. GY. — SZ. P.

Kivételezettek?

Autóügynökök pedig nincsenek... – Mesterséges védettség alakult ki

A Belkereskedelmi Minisztérium közelmúltban közzétett állásfoglalása a magánszemélyek ügynöki tevékenységéről különös, tudathasadásos helyzetet idézett elő. A szabályozás értelmében autóügynökségek nem is léteznek elvben. A valóságban viszont szépen prosperálnak.

Ügynökök? Vannak ilyenek egyáltalán? Csak kevesen tudják, hogy a belkereskedelmi minisztertnek a vállalkozó magánkereskedőkről szóló 1982-es rendelete hosszú idő után újra szalonképessé tette ezt a korábban tiltott foglalkozást. Ekkor vált lehetővé, hogy magánszemélyek is ügynöki engedély alapján végezhessék munkájukat. A rendelet meghatározta *az ügynöki tevékenység ismérveit:* az ügynök kereskedelmi ügylet megkötésére kínálkozó alkalmat közöl, kereskedelmi ügyleteket közvetít, hiánycikkeket kutat fel, elfekvő készletekre vásárlót keres. Nem részletezte viszont a rendelet *az ügynökök számára tilalmas tevékenységek körét,* csak jelezte, hogy azokat a későbbiekben határozza majd meg.

A rendelet mozgásba hozta a vállalkozásnak ezt a valójában nagyon is hiányzó ágát: kevés híján 200 ügynök-kiskereskedői igazolványt adtak ki. Másfelől *jelzi a bizalmatlanságot,* hogy ez a szám is csak csekély hányadát teszi ki a *második gazdaságban* illegálisan, engedély nélkül végzett ügynöki tevékenységnek. Egyes becslések szerint *a nem hivatalos ügynökök száma elérheti a 6 ezret is.* Ez persze csak feltételezés, mivel számukról, jövedelmükről, mozgásterükről pontos adatok nincsenek.

Elvek és tények

De térjünk vissza az igazolvánnyal rendelkező ügynökökhöz. A jelek szerint az elmúlt három év tapasztalatai alapján a partvonal nélküli „játéktér" túlságosan tágasnak találtatott. Jóllehet a most kiadott állásfoglalás bizonyos kitételei nyilvánvalóan várhatóak voltak, mégis sokaknak meglepő, hogy ily mértékben *szűkítette az ügynökölés gyakorlatban kialakult, bár a minisztérium által soha nem szentesített kereteit.* Olyannyira, hogy *személygépkocsival ügynökölni a jövőben nem is szabad.*

Az állásfoglalás ugyanis kimondja: *„személygépkocsival ügynöki tevékenység nem folytatható"*, amiként ezekkel magánszemély nem is kereskedhet. Vagyis: autóügynökök nincsenek. Azazhogy... Elég felütni a délutáni lap hirdetési oldalát, és máris szemünkbe ötlenek a rajzos, állandó klisével rendelkező autóügynökségi hirdetések. *Nyolc-tíz* mindig akad. A magyarázat egyszerű: az 1981. évi I. törvény értelmében „az államigazgatási szerv határozatát nem módosíthatja, *nem vonhatja vissza, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene".*

Így állt elő az a különös *tudathasadásos helyzet,* hogy miközben autóval ügynökölni tilos, *szépen prosperálnak* az engedéllyel rendelkező autóügynökségek, s ez sem mond ellent az állásfoglalásnak.

Mesterségesen létrejött — létrehozott — monopolhelyzetbe kerültek.

Bár ezt akár idézőjelbe is tehetnénk, hiszen kizárólagosságról szó sincs. Aki el akarja adni autóját, az viheti a Merkurhoz, ott *azonnal fizetnek.* Ha több pénzt akar, akkor próbálkozhat az autóspiacon, de ott ki van téve a helyi maffia inzultusainak. Módszerük — meséli egy ismerősöm — egyszerűségében zseniális. Ha az általuk kiszemelt autónál megáll valaki érdeklődni, odaoldalognak, s halk, de felettébb hatásos párbeszédbe elegyednek, amelyben megtárgyalják, hogy a motor hamarosan ki fog esni, s a kerekek sem állnak valami nagyon biztosan. Minthogy *balek* senki nem akar lenni, *a lehetséges vevő „így kiokosítva" csakhamar odébbáll,* s az autó előbb-utóbb a „kupeceké" lesz. Akiknek az eddig ismertetett módozatok nem felelnek meg, az választhatja az ügynököket. Az árat is maga diktálhatja, de nem kell külön időt pazarolni az ügyintézésre. Ez sok embernek megér a vételárból 1—2 százalékot (ez az autóügynökök átlagos jutaléka).

Nem veszik át

Különösen az önálló telephellyel rendelkező ügynökségek vannak kedvező helyzetben. Itt a venni szándékozó alaposan megvizsgálhatja a kocsit, összevetheti a többivel az árakat mielőtt dönt, s egyfajta alkura is módja van. Persze, nem az ügynökséggel vitatkozik, hiszen azok *nem veszik (nem vehetik) át* az autót, hanem ellenajánlatot tesz a vevő által kért árra. Az ügynök ezt közvetíti, míg csak meg nem alkusznak.

— Én nem vagyok konkurrense a Merkurnak — mondja *Farkas Sándor,* a Sztráda ügynökség gazdája —, hozzám azok jönnek, akiknek nincs idejük az eladással bíbelődni, de a Merkur-árakat keveslik. Bár elárulom, ha én is saját tőkével dolgoznék, még rosszabbul venném át az autókat, mint a Merkur. Csak a hiány nyomja fel így az árakat. De erről igazán nem én tehetek. Sőt. Elvben nekem még érdekem is, hogy minél magasabb legyen az ár, hiszen erre kapom a százalékot. De irreális árakkal én sem veszek be szívesen autókat, csak foglalják a helyet. Egyébként tőlem elállhatna itt akár az idők végeztéig.

— *Okozott valami változást az állásfoglalás?*

— Nálam? Semmit. *A konkurrenseket eddig sem éreztem,* most legfeljebb tudom, hogy hányan vagyunk, de *lehetnénk akár többen is.* Az a lényeg, hogy az előírásokat betartsam maradéktalanul, és akkor még a sűrített és szigorított ellenőrzések sem tudnak megbuktatni. Sajnálnám, ha elveszteném. Ez, *bár szolid üzlet, de biztos pénz.*

S hogy az élet mondandója igazát bizonyítsa, váratlan kopogás hallatszik az ablakon. Valaki egy hétéves, *PA-s Zsigát* ajánl eladásra, 80 ezerért.

— Nekem gyorsan kell a pénz, holnap utazom — mondja a kliens —, maga meg annyit keres rajta, amennyit akar.

A dolog természetesen *teljesen szabálytalan,* az ügynök ugyanis nem veheti meg az árut, csak a vevőket hozhatja össze, de *van aki nem tud ellenállni a csábításnak.*

Az ajánlkozó *lehet provokátor is,* és az sem életbiztosítás, ha ilyen ügyleteket újságíró jelenlétében bonyolítanak le. Amikor Farkas úr határozottan elutasítja az ajánlkozót, úgy érzem, ez nemcsak a személyemnek szóló szinjáték.

Gyors meggazdagodás?

Szerencsés helyzetben van — *nem kapkod.* Sokan mások viszont *túl hamar akarnak meggazdagodni.* Mesélik, az egyik társaság, akiknek az ügyét ma már a rendőrség vizsgálja, foglalót vett fel, aztán beállított a vevőhöz egy ütött-kopott rozzant autóval. S ha az nem kellett, már vették is a kalapjukat — meg a pénzt! —, hisz *nem miattuk hiúsult meg* az üzlet. Mások, átírás nélkül üzletelnek az autókkal, s felárral adják őket tovább. Pedig *rosszul teszik:* ha lebuknak, *kiesnek a kivételezettek köréből,* s engedélyüket vissza már nem szerezhetik.

A felemás állásfoglalás következtében az autóügynökök most egyfajta *monopolhelyzetbe kerültek* — írtam fentebb — még ha lényeges hatásuk a piacra nincs is. Tudniillik nincsenek eszközeik annak befolyásolására. Éppen ezért úgy tűnik, semmiféle lényeges állami érdeket létük nem veszélyeztethet. S ha a riasztó példák valóban arra sarkallnak is, hogy megszüntessék tevékenységüket, félő, hogy ekként egy másik, erősebb monopólium erősödik meg ezáltal: a Merkuré. Vagy aki annál több pénzt akar, fonnyadhat napokig az autópiacon — ha van ideje.

De az idő szintén — pénz!

Vanicsek Péter

Tartósabb elemek

Az Akkumulátor- és Szárazelemgyárban megszüntették a papírborítású másfél voltos góliátelemek gyártását, s helyettük fémházban, a korábbiaknál tartósabb és nagyobb teljesítményű terméket kínálnak. Ugyanakkor megkezdték a másfél voltos bébielemek hazai előállítását is, a góliátokhoz hasonló korszerű kivitelben. A termékszerkezet korszerűsítésére a szárazelemgyártás rekonstrukciója adott lehetőséget. Az összességében mintegy 100 millió forint értékű felújítás keretében a 4,5 voltos laposelemek gyártását átadták kunszentmiklósi településünknek, ahol erre a célra új üzemcsarnokot építettek.

Kutatók az OMÉK-on

A magyar mezőgazdasági termelés számos nemzetközileg elismert sikert ért el az utóbbi esztendőkben. A növénytermesztés és az állattenyésztés eredményeit a többi között a kísérleti és gépfejlesztő intézetek kutatásai, a magas színvonalú növénynemesítő munka alapozta meg. A hagyományozhoz híven a gazdaságok és intézetek a hamarosan sorra kerülő Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon a szakemberek és a közvélemény elé tárják műszaki-technikai kísérleteik és agráripari kutatásaik legújabb eredményeit.

A Debreceni Agrártudományi Egyetem karcagi kutatóintézete az elmúlt években kikísérletezett anyagtakarékos juhtartási technológiát mutatja be.

A Magyar Tudományos Akadémia Martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézetének eddig 13 új búzafajtája kapott állami minősítést. Az OMÉK-on a martonvásári kutatóintézet nemcsak új búzáinak kalászait és szemeit mutatja be, hanem szakemberei gyakorlati tanácsokat adnak az új fajták elterjesztéséhez.

A Szegedi Gabonatermesztési Kutató Intézet kukorica és napraforgó-újdonságaival szerepel a intézet kiszombori telepén kinemesített több napraforgófajta.

A kiállítás látogatói megismerkedhetnek a többi között a MÉM gödöllői Műszaki Intézetében kifejlesztett programozható permetezés-ellenőrző rendszerrel. Ezek a berendezések mérik a gépek haladási sebességét, az adott időszak alatt kiszórt permetlé mennyiségét, összehasonlítják a műszerekbe előzetesen betáplált adatokkal, s az eredményt a gépkezelőnek továbbítják.

Az Úri muritól a világpiacig

Nehezen szóra bírható ember, a konok akarással dolgozók fajtájából. Mivel nem szakfolyóirat számára készítendő interjúról van szó, s nem vagyok szakújságíró, bizonygatnom kell, nem szakmai, technológiai problémákkal kapcsolatos véleményeit kívánom tolmácsolni, hanem szaktudományának időszerű társadalompolitikai kérdéseit. Erre beleegyezően bólint. Így kezdődik a beszélgetés *Sass Pállal*, a mezőgazdasági tudományok doktorával.

— Még gimnazista koromban olvastam az *Úri murit*, ebben írja *Móricz Zsigmond: „Az almánk, a körténk olyan ízes, remek, amilyen sehol a világon nincs... A magyar földnek olyan csodálatos hatása van, hogy ezek a gyümölcsök ízesebbek, mint a világ bármely táján. S olyan élhetetlenek vagyunk, hogy itt pusztul el a fa alatt...*" Úgy tudom, 1927 vagy 1928-ban írta ezt Móricz, s nemzetközi tapasztalataim és kutatásaim tükrében most látom, milyen igaza van még ma is klasszikusunknak. Sokkal rosszabb természeti viszonyok közepette termő gyümölcsre sokkal jobban vigyáznak a világ számos vidékén. Ahol kevesebb a napfény, konok, nehezen termő a föld, ott bizony, ami terem, az becsülendő. Tárolni, esetleg tartósítani is kell. Ezt követeli az élet. De más oka is van a termés szakszerű védelmének vagy éppen elherdálásának. Közép-Amerikában például valósággal lenyűgözött, mily buján terem a növényzet, gazdagon érik a gyümölcs. S a gazdaságilag elmaradott, a fejlett országoktól függő kis államok azonnal eladják a termést. Elmaradottságukból következően föl sem merül a tárolás, a tartósítás vagy a feldolgozás szükségessége. Ehhez intenzívebb gazdasági szemléletre, a fejlődés intenzívebb szakaszába való érkezés szükséges. Valamennyi zöldség- és gyümölcsexportáló ország, melynek külkereskedelmében különleges súlya, jelentősége van az exportnak, oly mértékben függ a világpiac (akár naponta hullámzó) hatásától, amilyen mértékben kénytelen termékeit azonnal piacra vinni, vagy éppen már „lábon eladni". Gazdasági függetlenségük erősödésével pedig úgyszólván párhuzamosan s egyenes arányban nő tároló, tartósító tevékenységük. Móricz Zsigmond csaknem hatvan esztendővel ezelőtt tulajdonképpen ezt az összefüggést ismerte fel...

— *Általános érvényű tapasztalat ez?*

— Azt hiszem, törvényszerű folyamatról és összefüggésekről van szó. Egy példát említenék a sok közül. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaságba 1982-ben hívtak meg. Megismerkedtem (a nemzetközi összehasonlításban is jelentős) rizstermelési eredményeikkel, növénytermelő kultúrájukkal. Ők meg különösképpen érdeklődtek a magyar növényvédő szerek iránt. Szakmai tanácsokat kértek tőlem a gyümölcstárolás és -tartósítás fejlesztésére, intenzívebbé tételére. Első agráregyetemüket 1948-ban alapították, s a kertészeti karon már ekkor külön *terméktárolási tanszéket* szerveztek. Láttam azt is, hogy oktatási segédleteiket, demonstrációs anyagaikat milyen tudatosan, célszerűen gyűjtik, csoportosítják, rendszerezik. Egy-egy műszerük jobb, korszerűbb annál, mint amilyeneket a mi kertészeti egyetemünkön használnak. A külföldi műszerek, demonstrációs eszközök zömét — jelentős anyagi erőket koncentrálva — Japánból szerzik be. Gazdaságuk fejlődésének eredményeként tartják számon: almához, körtéhez az országban az évnek úgyszólván minden szakában hozzá lehet jutni. A fővárostól 150 kilométerre, csodálatos környezetben, 8000 hektáron, összefüggő gyümölcstermelési redszert alakítottak ki, szerintük ez a világ egyik legnagyobb gyümölcstermelő komplexuma...

— *És a fejlett országok tapasztalatai...?*

— Az Egyesült Államokban 1978—79-ben, Michigan Állam Egyetemén s a floridai egyetemen tartottam előadást, majd Michiganban, az egyetem kertészeti tanszékén hosszabb ideig *dr. D. H. Dewey professzor* irányításával dolgoztam. Elsősorban a gyümölcstárolás élettani és technológiai folyamatát tanulmányoztam. A magyar alma tárolása és exportja szempontjából ugyanis a héjbarnulásnak, az úgynevezett scaldnak, valamint a húsbarnulásnak és a keserű foltosságnak a végleges és teljes kiküszöbölése sarkall különösképpen kutatásra, fejlesztésre. Valós gazdasági, termesztéstechnológiai és áruforgalmazási problémákat kell közös erővel, kifogástalanul megoldanunk, ezért a termelés, a tárolás, az agrártudományi kutatások és a külkereskedelem egymásra utaltsága, szövetségének igénye parancsoló szükségesség.

— *Hallhatnánk valamit a tudományszervezési és irányítási tapasztalatokról?*

— Az Egyesült Államokban, amerre jártam, mindenütt azt tapasztaltam, hogy a kutatóintézetek *adminisztratív* vezetését és *tudományos* irányítását milyen következetesen *kettéválasztják*. A tanszékvezetők, valamint az intézetek tudományos vezetői, irányítói általában két-három évenként váltják egymást, hogy saját kutatómunkájukban el ne maradjanak. Az „egy professzor 20—25 évig egy tanszék élén" elvet és praxist mosolyogni valóan anakronisztikusnak tartják. A kutatók általában 30 éves korukig védik meg disszertációjukat. A professzorokat nagyon korán, általában harminc-harmincöt éves korukban nevezik ki. Ugyanakkor egy-egy bizottság a *tudományos minősítéseket*, s általában a tudományos munkát *háromévenként felülvizsgálja*. Számba veszik, ki mit tett a frissen maga mögött hagyott években. Ez állandó cselekvésre, munkára ösztönöz, sokkal jobban, mint az újabbnál újabb publikációk elhelyezésére, a listába foglalására sarkallás. De tapasztaltam azt is, hogy ha valaki hosszú időn át kitűnő adminisztratív vagy gazdasági vezető, sokféle elismerésben részesül, tudományos minősítést azonban ezért nem adnak. Igen neves, nagy tekintélyű, valóban iskolát teremtő tudósokat sem neveznek ki feltétlenül főigazgatónak. A kutatási, oktatói eredményeket, valamint a szakszerű igazgatási, tudományszervező, irányító, gazdaságszervező és -irányító tevékenységet egyáltalán nem keverik össze. Nem mossák egybe. És még egy tanulság: minden intézetben, tanszéken *szilárd munkafegyelmet* tapasztaltam, kutatónak lenni szívós, fáradságos munkát jelent. Folyamatosan megújuló képességet, kezdeményezést, szellemi aktivitást...

— *Nem tudom, lehet-e valós alapja annak, hogy megkérdezzem: az adott szaktudomány szférájában ismerik-e, elismerik-e a magyar tudomány eredményeit, tapasztalatait?*

— Erre nem könnyű válaszolni, de két példát azért mondhatok. D. H. Dewey professzornak egyszer említettem egy technológiai eljárást, amit én kísérletezetem ki. Tamáskodva hallgatta. Még aznap megbízta egyik adjunktusát, egy kínai származású fiatalembert, nézzen utána, van-e, vagy volt-e a világon valaha is ehhez hasonló eljárás...? A fiatalember elvonult az egyetem könyvtárába, s — a neki segítő technikai személyzet s a rendkívül korszerű adattároló rendszer segítségével — néhány napon belül elé tett egy ausztráliai publikációt, melynek két-három, úgyszólván mellékes mondatából kiderült, hogy a távoli kontinensen egy tudós csaknem hasonló megoldást próbált ki sikerrel... Professzorom ekkor kezet fogott velem, ettől kezdve minden héten ideadott egy kis füzetet azzal, hogy ha hét közben bárhol, bármilyen szakmai ötletem támad, minden gondolatomat azonnal jegyezzem fel, s a hét végén e jegyzetekről beszélgessünk egy órán át... Amikor meg, hazatérésem előtt, elbúcsúztunk, közölte, hogy az intézet ajtaja bármikor nyitva áll előttem... A Floridai Állami Egyetemen meg egy japán doktorálandó keresett fel, s érdeklődött: ha állja a költségeket, eljöhetne-e a budapesti Kertészeti Egyetemre gyümölcstermelő, -tároló s -tartósító előadásokat hallgatni?

— *Összegezi-e valamikor hazai és nemzetközi tapasztalatainak, kutatásainak eredményeit?*

— A magyar gyümölcs nemzetközi versenyképességének alakulása különösképpen érdekel, a Magyar Tudományos Akadémia, valamint a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium Agrármarketing Bizottságának is titkára vagyok, a világpiac alakulását ezért *kötelességem* folyamatosan tanulmányozni: szerencsésnek tartom azt, ha egy kutató — munkája közben — a világpiacra is figyelni kényszerül.

Császtvay István

Az olvasó

AZ IRODALOM KÖZÖNSÉGE nemcsak olvasó, hanem hallgató és néző-hallgató közönséget is jelent. Az irodalmi műveket nem olvasó felnőttek színházban, rádióban, televízióban, moziban találkozhatnak irodalmi művekkel, vagy azok adaptációival; rádióban, lemezen, magnószalagon, szórakozóhelyeken, előadóesteken az énekelt költészet különböző fajtáival; költeményt hallhatnak vállalati ünnepségen, esküvőn, vetélkedőkön. Erősen határesetnek tekinthető a képregény, valami köze mégis van az irodalomhoz, különösen abban az esetben, amikor a képregény irodalmi mű átdolgozása.

Az olvasó jóval nagyobb választék alapján dönthet, mint akár a tévénéző vagy a videomagnózó, ám a döntések gyakorisága és tudatossága mind az egyes olvasóknál, mind az olvasók különböző rétegeiben eléggé eltérő. A magukat látszólag a véletlenre bízó, számukra ismeretlen szerzőket és műveket kiválasztó olvasók, vagyis a nagyobb kockázatot gyakrabban vállalók a képzettebb, az irodalommal szorosabb kapcsolatot tartó olvasók körében fordulnak elő nagyobb arányban, miként azok is, akik tudatosan építik be olvasmányaik közé — mert pontosan tudják, mire való, mire válaszol — a soron következő irodalmi mű.

Akár az otthonokban levő könyvgyűjtemények nagyságát (vagy az előfizetett sajtótermékek számát), akár az olvasmányok beszerzési forrását vesszük alapul, a tényleges olvasmányválaszték rendkívül eltérő lehet. A választék formáján és nagyságán kívül a döntést jelentős mértékben befolyásolhatja véleményével a hivatásos vagy nem hivatásos irodalomközvetítő személy vagy intézmény: a kritikus, a tanár, a könyvtáros, a könyvterjesztő, egy másik olvasó, maga az író vagy bárki más mérvadó személyiség.

Erősen különböző az irodalommal való találkozás gyakorisága az olvasók körében is: a könyvfalóktól kezdve az alkalomszerű olvasókig, az állandóan olvasóktól a csak egyes időszakokban (télen, kórházban, szabadsága idején) olvasókig, az olvasást kiemelt tevékenységként kezelőktől a csak a töredék- és hulladékidőkben (utazás, várakozás) olvasókig. Fontos jellemző lehet az olvasónak az irodalommal való kapcsolatában az is, hogy hol áll az olvasás tevékenységei sorrendjében, hogy mire (vagy mire nem) cserélné fel az olvasást.

ELÉGGÉ ELTÉRŐ LEHET az irodalmi mű (mint olvasmány) helyezése az olvasmányszerkezetben. Lehet kiegészítő vagy alapolvasmány, és lehet egyetlen fajta olvasmány is. Magyarországon — szemben a nyugati társadalmakkal — a könyvet (is) olvasók többségének olvasmányszerkezetében az irodalmi mű — ezen belül is a regény — az uralkodó. A költemények, a drámák (beleértve a hangjátékokat is) a kötetben és folyóiratokban megjelenő novellák és az esszék olvasása is megkülönbözteti a többiektől olvasóikat, akik Magyarországon a könyvet olvasóknak csak kisebb részét vagy töredékét teszi ki.

Az olvasó irodalmi horizontja ma már nem csupán az irodalmi és az irodalomról szóló művekből alakul ki, hanem az irodalmi művek különböző feldolgozásaiból is. Az utóbbi évtizedekben ebben a tekintetben jelentős változásokkal kell számolni. A népszerű klaszszikusok vagy a jelentősebb kortárs prózai művek egy részével az olvasók többsége ma már először filmvásznon vagy képernyőn találkozik. Ez az élmény — ha éppen nem akadályozza meg a mű elolvasását — lényegsen befolyásolhatja az eredeti mű olvasását a szerzőről kialakuló képet és a mű befogadását is.

AZ IRODALMI OLVASOTTSÁGNAK egyaránt fontos jellemzője az elolvasott művek menynyisége, sorrendje, az újraolvasások száma és időpontja, az olvasott művek összetétele. Az irodalmi műveltség sokkal inkább jellemezhető a minél többféle irodalmi konvenciórendszer ismeretével, mint az elolvasott művek számával, fontos jegye az irodalomelméleti és irodalomtörténeti tájékozottság is.

Az olvasóknak csak kisebb része nevezhető krimiolvasónak, lektűrolvasónak, romantikus regények olvasójának. A többféle (értékű, stílusú, szerkezetű) irodalmi művet olvasók nagyobb része kalandregényként olvassa a cselekményes klasszikusokat, kriminiként a *Bűn és bűnhődést*, érzelmes regényként az *Anna Kareninát*, vicces vagy malackodó regényként a *Svejket*, ezért reagálnak csak egyes szféráira olyan — többféle konvenciórendszer ismeretét is feltételező — műveknek, mint a *Mester és Margarita*.

Az olvasóközönség időben és térben, szerzőként és művekként változó nagyságú kör. Az irodalom olvasóközönségét jóval nehezebb körülhatárolni, mint az egyes művek olvasóközönségét. Az egyes műveknek olvasástörténetük van; olvasóközönségüknek időbeli és térbeli dimenziója. Beletartoznak a mű eddigi olvasói, közöttük olyan rétegek, melyek között a kölcsönös kommunikáció már nem lehetséges. Számolhatunk jövőbeli (potenciális) olvasókkal is, a mű kollektív elfelejtésével és újra felfedezéseivel. Elvileg egybeeshet — egyes, inkább rövidebb, mint hosszabb időszakokban — egy mű lehetséges és tényleges olvasóközönsége, vagyis elérheti a száz százalékot is, ez azonban csak nagyon ritkán csak nagyon népszerű, vagy iskolai kötelező olvasmányok esetében valósulhat meg. (A regények közül Magyarországon az *Egri csillagok* olvasottsága a legnagyobb: kilencven százalék körüli. A fejlődés főbb akadályai a nyelvi és kulturális korlátok, de jelentősek — természetesen a mű nyelvét beszélők körében is — a társadalmi, a kulturális, a világnézeti, az értékrendbeli, az ízlésbeli és esztétikai korlátok is. Az egyes művek olvasóközönségei egy adott időszakban is rendkívüli mértékben eltérhetnek. Két vagy több mű olvasóközönségei egymást kizáró, metsző vagy magukba foglaló körök is lehetnek.

AZ IRODALOM OLVASÓKÖZÖNSÉGE az egyes művek olvasóközönségeinek inkább laza halmaza, mint szerves egysége. Kötőeleme lehet egy-egy kötelező olvasmány, egy-egy szent könyvként tisztelt mű vagy egy-egy tömegsiker, ám egy nemzet irodalmának közönségét legalább annyira jellemzik a megosztó sajátosságok, mint a közös vonások. Az egyes művek olvasóközönségébe tartozás olykor közösségbe tartozást is jelenthet, amikor egy-egy író közönsége egyben közösség is, amelynek határa elméletileg maga a nemzet is lehet. Az, hogy mikor mekkora az irodalom olvasóközönsége, az az irodalom társadalmi tekintélyével is magyarázható, ha nem feledjük, hogy ez különböző — elsősorban szociológiai és szociálpszichológiai — tényezők eredője.

Egy nemzeti irodalom határokon túli közönségének nagyságát társadalmi-kulturális tényezőkön kívül (amelybe beleértendők az adott ország olvasási szokásai) az is meghatározza, hogy milyen szinteken képviselteti magát az adott irodalom. Annak az irodalomnak van nagyobb esélye, amelyik a klasszikusokon és modernekken kívül olvasmányos, szórakoztató irodalmával is megjelenik az olvasmánypiacon.

Kamarás István

Száz éve született Hevesy György

Nobel-díjas magyar. Ha ezt halljuk, önkéntelen *Szent-Györgyi Albertre* gondolunk, pedig ő csak egyike a legmagasabb nemzetközi tudományos kitüntetést kiérdemelt honfitársainknak. Igaz, egyedüli, aki e díjat még idehaza munkálkodva kapta meg. A ma száz éve született *Hevesy György* munkásságát 1943-ban honorálta a stockholmi testület. Ám a nagy tudós ekkor már huszonhárom év óta külföldön folytatta tevékenységét. Hevesy is azon kiválóságaink közé tartozik tehát, akiknek az itthoni lehetőségek túlságosan szűknek bizonyultak.

Nevét ma a radioaktív izotópok egyik első felhasználójaként, s az izotópos nyomjelzés felfedezőjeként emlegetik. Ez utóbbi esemény 1913-ban történt, s ezzel kapcsolatban Hevesy megint csak jellemző tudóssorsot mondhat magáénak. Azt ugyanis, hogy fölfedezését csupán harminc évvel később ismerték el, a tudományos világ közömbösségén kívül azzal is magyarázhatjuk, hogy ennyi időre volt szükség a módszer jelentőségének felismeréséhez.

A budapesti születésű Hevesy németországi és svájci tanulmányok után 1911-ben került Manchesterbe, a radioaktivitási kutatás akkori fellegvárába. Itt maga Rutherford adta neki azt a feladatot, amely végül is a nyomjelzés felfedezéséhez vezette. Eközben Pesten magántanár lett, de ezalatt az idő alatt a bécsi Rádiumkutató Intézetben is végezte kísérleteit. A szűklátókörű hazai vezetés azonban megvonta magántanári kinevezését, s így lehetetlenné téve budapesti működését, Hevesy — elfogadva *Niels Bohr*, a modern fizika egyik megalapítójának ajánlatát — 1920-ban az akkor szerveződő koppenhágai intézetbe távozott.

Itt fedezte fel a periódusos rendszer 72. elemét, a hafniumot is. Alapvető jelentőségű analitikai eredményei közül az izotóphígításos módszert viszont 1931-ben Freiburgban, immár saját intézetében dolgozta ki, az aktivációs analízist pedig ismét a dán fővárosban, ahonnan 1943-ban átköltözött Svédországba. Az 1966-ban elhunyt nagy tudós említett radiokémiai módszerein kívül szólhatnánk fizikai, biokémiai vagy orvosi eredményeiről is. A világ leghíresebb tudósainak barátságát, s a szinte minden számottevő kitüntetést elnyert Hevesy olyan külföldön élő magyar volt, aki haláláig fenntartotta hazai kapcsolatait, ám határokat nem ismerő tevékenységével az egyetemes emberi tudást gyarapította.

(palugyai)

Szegény Fáni

Gyors étkeztetés magyar módra – Hagyományos vendéglő lett – Jobb sorsra érdemes

A hegyek sokáig vajúdtak. És ha nem is egeret szültek, de legalábbis nem az keletkezett erőfeszítésükből, amit vártunk... A Krumplis Fáni hétköznapjait nem ilyennek gondoltuk.

Képzeljük el a szituációt: a turistabusz megáll egy *McDonald's* büfé előtt, a csoport lekászálódik róla és szépen libasorban bemennek ebédelni. Ugye milyen nevetségesnek tűnik? Pedig itthon hasonló esetre akad példa.

A *Krumplis Fáni* — ha még valaki nem ismerné ezt az üzletet — gyorsétkeztető lánc első tagjaként indult. Lényege, hogy az ételek többsége burgonyapehellyel készült. Úgy tudtuk kezdetben, hogy stílusában hasonlít majd a világszerte közkedvelt *Wienerwald, Nordsee, O'Clock, Wimpy, Wendy* üzletekhez, amennyiben csak néhány ételt kínál, olcsó árakon, és azonosak a külső jegyek a lánc mindegyik üzletében.

Késve nyitott

Az első Krumplis Fáni nagy huzavona után *késve nyílt meg* a Várban, a Muskétás étterem helyén. Gazdája a Dél-budai Vendéglátó Vállalat. A tervezett többi üzletet más-más cég patronálja majd. Lesz belőle például egy a Körúton, egy a kispesti lakótelepen.

— Már ez is gondot okozhat, hiszen nem ugyanaz a vendégkör — mondja *Gaál Ilona* üzletvezető. — A Vár sem tipikus hely. Itt a vendégek nyocvan százaléka a főszezonban külföldi. Ők meg tudják fizetni könnyedén ezeket az árakat, így is ez a legolcsóbb hely az egész Várban. Én egy valódi gyorsétkeztető lánc első tagját nem itt nyitottam volna meg, hiszen ez nem nagy áteresztő forgalmú hely.

Délelőtt fél tizenegykor például kongott az üzlet. A vendégek elsősorban lerogyni szeretnének egy kiadós séta után, lévén, hogy a Várban alig van egy-két pad. *Itt tényleg leülhetnek, de meg kell fizetni az árát.* Valamikor úgy hirdették az üzletet, hogy *kispénzűeknek* szól majd, ez következne gyorsétkeztető lánc jellegéből is. De az étlap bizony nem ezt tükrözi. Sertésszeletet Budapest módra sült burgonyával 78 forintért bárhol ehet az ember, nem beszélve a magyaros pirított bélszínfiléről, 107 forintért. És mindebben csupán annyi a „Fáni", hogy krumplikörét van hozzá. *De krumplislángos nem kapható!*

Végeredményben ez hagyományos vendéglő lett, pincérekkel. *De akkor mire az egész láncjelleg?* Ide valóban betérhet egy turistacsoport és megebédelhet. *De nem erről volt szó.*

— Az emberek nem is tudják, mi az, hogy Krumplis Fáni — mondja Gaál Ilona. — Sokan azt mondják, kérek egy Fánit, és hiába magyarázom, hogy ez az üzlet neve. Nem vagyunk megelégedve a hírveréssel sem, mert nem közlik, hogy az üzlet hol található.

Gaál Ilona az üzlet belső terét sem így képzelte. Bár szép a narancssárga—barna színösszeállítás (vigyázat, ugyanezek a márkaszínei a *City Grillnek* és a most induló szövetkezeti *Gastrocoop* hálózatnak!), és az üzlet első látásra igen, elegáns, de — amint közelebbről megvizsgáljuk, *igen sok a hibája.* A *Vendéglátás* című szakmai lap is megírta, hogy az asztalok dróthálós megoldása bizony nem praktikus — *minden morzsa a földre hull, a kiöntött leves a vendég ölébe borul.* Kényelmetlen az asztalra rákönyökölni és tisztítani is nagyon nehéz. A székről annyit, hogy ha sokat ül rajta az ember, vágja a gerincét, mert a támla éppen a hát közepéig ér. Ha esik az eső, be kell rögtön hurcolni a nehéz székeket, mert a párnája textilből készült. Az üzlet belső terében a lámpák nagyon magasan vannak.

Elmaradott szemlélet?

— *Mindezt szó nélkül hagyta?* — kérdeztem Gaál Ilonától.

— Én rögtön tiltakoztam, de azt mondták a tervezők, hogy szemléletem elmaradott, nem értek hozzá.

Úgy látszik, a magyar vendéglátás sehogyan sem tudja felmondani a gyorsétkeztetés leckéjét. Miért nem tudunk mi egy igazi McDonald's-szerű étkezőt nyitni?

— A magyar vendéglátásban azért sem fog soha elterjedni igazán ez a mód, mert itt nem adnak borravalót. Márpedig nálunk olyan munkára nem mennek, ahol nincs plussz pénz, hiszen az alapfizetések rendkívül alacsonyak. Ezért nincs leszedő ember sem. Külföldön többnyire vendégmunkások dolgoznak ezekben a büfékben olcsó pénzért — mondta egy vendéglátós ismerősöm. Igen, de ez nem lehet ellenérv. Mert ki lehetne találni olyan bérrendszert, ami így is ösztönöz, vagy diákokat alkalmazni, ahogy külföldön. A maszekok meggazdagszanak a hamburgerből és a lángosból, az alkalmazott ott sem kap borravalót, miközben az állami vendéglátás még mindig nehezen tud ebben egyről a kettőre lépni.

Sajnáljuk Fánit, mert jobb sorsra termett. Kár, hogy dajkálói annyi kompromisszumot kötöttek.

Elek Lenke

Egy hét a világgazdaságban

A líra lecsúszása

Az elmúlt héten a pénzügyi szakértőket elsősorban az olasz líra sorsa izgatta. Újabb átrendeződés következett be ugyanis az EMS-nek rövidített Európai Pénzügyi Rendszerben. Itália valutáját 6 százalékkal le, a többit vele szemben további 2 százalékkal felértékelték. Az összesen 8 százalékos effektív líraleértékelés a jelek szerint megnyugtatta a kedélyeket. Az okokat viszont, melyek a jelentős mértékű átrendezéshez vezettek, egyelőre csak találgatják.

Az Európai Pénzügyi rendszer — fordíthatjuk Európai Monetáris Rendszernek is — jogilag 1978 decemberében jött létre és 1979 márciusa óta működik. Létrehozói, a Közös Piac tagországai — Anglia nélkül — valutáik egymás közötti mozgásának *stabilizálódását kívánták.* Akkoriban ugyanis, a hetvenes években az úgynevezett Bretton Woods-i rendszer felbomlása után az árfolyamok szabad lebegtetésének kora jött el. A tőzsdéken a paritásokat elvileg teljesen csak a kereslet és kínálat befolyásolta, megszűntek a korábbi rendszerben létező sávok is. A régi világban ha egy valuta értéke „ki akart törni" a megállapított ingadozási sávból, úgy a központi bank intervenciója „segítette vissza" a helyére. Ha ezt az illető ország kormánya nem kívánta megtenni, úgy előbb-utóbb be kellett jelenteni az árfolyam nyilvános és hivatalos megváltoztatását, a le- vagy felértékelést.

Más világ

A hetvenes évek elejétől azonban *más világ uralkodott.* Az árfolyamok egymással szembeni szabad lebegtetésének időszakában nem volt sem le-, sem felértékelés, csak le- vagy felértékelődés. Kezdetben a kormányok — voltaképpen boldogok voltak, ha *„egy gonddal kevesebb"* — tudomásul vették az új helyzetet és a valuták értékének kialakítását tényleg a piacra bízták. Rövid idő elteltével azonban a rögzített árfolyamok gondolata kezdett visszacsempésződni. Megjelentek a különféle *„árfolyamcélkitűzések"*, melyek elérése érdekében a központi bank a devizapiacon interveniált. Kialakult az új magatartáshoz illő *filozófia* is. Eszerint minden komoly kormánynak — és központi banknak — kötelessége, hogy a túlzott napi árfolyammozgásokat „kisimítsa". *A szeszélyes ugrándozások ugyanis terhet és kárt jelentenek* a nemzetközi kereskedelemben anélkül, hogy a gazdaság alkalmazkodási folyamatát hosszú távon elősegítenék. Egyetértés volt persze abban is, hogy a piacokon kialakuló hosszú távú árfolyamtendenciáknak nem szabad kormányzati intervenciókkal ellenállni, hanem azokat engedni kell érvényesülni. A fenti gondolkodás elsősorban Nyugat-Európában hódított, az USA kormánya ideológiai és gyakorlati meggondolásokból is sokkal kevésbé volt „intervencionista". (A legtöbb mini dollárkrízisnél a FED álláspontja az volt, hogy avatkozzon be Nyugat-Európa, ha problémái vannak.)

Az élet persze nagyon ritkán tette lehetővé, hogy az átmeneti és a tartós tendenciákat egyértelműen meg lehessen különböztetni egymástól. A minősítés lényegében a kormányok és központi bankok véleményétől függött, az ő nézetüket viszont sokszor nem csupán gazdasági megfontolások alakították. Ennek megfelelően előfordult, hogy egy adott központi bank hónapokon keresztül beavatkozott a devizapiacokon egy leértékelődő vagy éppen felértékelődő tendencia megállítására azon az alapon, hogy szerinte mindez csak átmeneti jelenség. Az EMS megalakítása Nyúgat-Európában *szentesítette az intervencionizmust.*

Gyenge láncszem

A rendszer a közös piaci valuták között lényegében visszahozta a korábbi Bretton Woods-i rendszer egyik pillérét, a fix árfolyamot a meghatározott mértékű ingadozási sávval. Az Európai Monetáris Rendszer keretében a résztvevő valuták egymással szemben a meghatározott középárfolyamhoz mérten fel- és lefelé 2,25--2,25 százalék erejéig ingadozhatnak, a központi bankok intervencióinak kötelessége a valutákat ezen keretek között tartani. Ha ezt egyikük nem kívánja vagy nem tudja csinálni, úgy jöhet a nagymértékű le- vagy felértékelés. Ez az ára annak, hogy nagymértékű napi ingadozásokra viszont a rendszerben nem kerülhet sor. (A közös piaci valuták a dollárral szemben persze továbbra is szabadon lebegnek!)

Az olasz lírát a többiek eleve *gyenge láncszemnek tartották,* hisz részére mindkét irányba 6—6 százalékos ingadozási sávot engedélyeztek. A mostani 8 százalékos leértékeléshez otthon megszorító intézkedéseket is szeretnének kapcsolni: a szociális kiadások csökkentését, adóemeléseket, az úgynevezett mozgó skála (a béreket az infláció szerint így igazítják ki) módosítását. Ami az olasz valuta krízisének *okait* illeti, *csak találgatások vannak.* Annál is inkább, mivel éppen mostanában a gazdaság mintha javulóban lenne és a kormány is szakatlanul stabil. Van, aki arról beszél, hogy egy *egyszerű dollárvásárlási tranzakció indította el* a lavinát. Mások a fejleményeket annak tudják be, hogy egyes tervezett devizahatósági intézkedésekről *információ szivárgott ki.* Ismét mások a gazdaság hosszú távon is meglevő gondjait okolják. Az embernek Tolsztoj jut az eszébe, aki a Háború és békében úgy vélte, hogy a csata megnyerése nem a tábornokok haditervén múlik, hanem azon, mit kiált a roham élén haladó katona. Eszerint mennek tovább vagy futamodnak meg a társak is. A csata után persze — tegyük hozzá — a szóban forgó katonát már nagyon nehéz megtalálni...

G. Gy. — Sz. P.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben: 1985. július 29-től augusztus 4-ig

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege mFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL	ELADÁS	Változás az előző hetihez képest
GAZDALKODÓ SZERVEZETEK ALTAL VASAROLHATÓ KOTVENYEK:							
COMPORGAN	14—15	III. 31.	1989—93.	60 40	95,0 97,0	97,0 99,0	— —
SZUV	15	X. 15.	1990.	55	101,5	103,5	—
MKB-Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	94,5	96,5	—
Szegedi körzeti telefon	7	III. 31.	1998.	50	70,0	72,0	—
Szegedi alt. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	87,0	89,0	—2,0
AFP–OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	89,0	91,0	—2,0
Építőipari Innov. Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	92,0	94,0	—
AGRIT	13	VI. 30.	1992.	100	98,0	100,0	—
ISZFB	12,5	IX. 1.	1991.	50	—	100,0	—
MAGANSZEMELYEK ALTAL VASAROLHATÓ KOTVENYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	102,0	104,0	+0,5
SKÁLA I.	11	V. 31.	1991.	136	100,5	102,5	—
PIÉRT I.	11	VI. 30.	1991.	50	99,0	101,0	+0,5
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	98,5	100,5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	108,5	110,5	+0,5
KONZUM Aruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	107,5	109,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	106,0	108,0	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	106,0	108,0	—
AMFORA	11	XI. 30.	1991.	30	105,5	107,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	105,5	107,5	+0,5
Bp. Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	105,0	107,5	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	105,5	107,5	+0,5
CENTRUM Áruház Vállalat	11	XII. 15.	1991.	50	105,0	107,0	—
Fehérvár Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	105,0	107,0	+0,5
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	105,0	107,0	+0,5
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	105,0	107,0	+0,5
ARBABONA	11	I. 15.	1992.	20	104,0	106,0	—
IDEÁL Ker. V. Szolnok	11	II. 15.	1993.	10	103,0	105,0	—
Vásárosnaményi gázkötvény	11	III. 1.	1992.	10	103,0	105,0	+0,5
DÉLKER	11	III. 20.	1991.	40	102,0	104,0	—
Balassagyarmati Városi Tanács	11	IV. 1.	1995.	20	102,0	104,0	—
PIÉRT II.	11	IV. 11.	1992.	50	101,5	103,5	—
METEOR Debrecen	11	IV. 15.	1992.	15	101,5	103,5	—
Szentendre Városi Tanács	11	IV. 20.	1991.	7,2	101,5	103,5	+0,5
SKÁLA II.	11	V. 6.	1992.	150	101,0	103,0	+0,5
SKÁLA III.	11	V. 15.	1992.	150	101,0	103,5	+0,5
Nógrád m. Iparcikk	11	V. 15.	1992	10	100,5	102,5	—
TSZKER	11	X. 1.	1991.	70	99,5	101,5	—
Balatonboglári AG.	11	VII. 22.	1992.	50	98,0	100,0	—
VOLÁN 6. sz. Váll. Debrecen	11	VII. 15.	1992.	50	98,5	100,5	+0,5
Szegedi körzeti telefon	7	III. 31.	1996.	105	70,0	72,0	—
Császári MGTSZ	10	VII. 15.	1992.	15	95,0	97,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	92,5	94,5	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	94,0	96,0	—
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992. 1988 —89.	79	86—88,0 89—99,0	88— 90,0 91—101,0	— — —
Kommunális kötvények	5,5—7						—

A vételi áron a bank a kötvényeket bármikor megvásárolja, az eladási árfolyamon a kötvényeket — amennyiben rendelkezik szabad készlettel — eladja.

Próbaüzem az új martfűi sörgyárban

Próbaüzemben vizsgáznak a gépek és berendezések az első magyar szövetkezeti sörgyárban, amely egy 28 tagú gazdasági társaság anyagi összefogásával épült fel *Martfűn*, a növényolajgyár szomszédságában. Első termékként az *Arany Hordó* elnevezésű, 20 napig eltartható változata került a boltokba. A 9,80 forintért megvásárolható félliteres, pasztőrözött ital a szakemberek véleménye szerint *sajátos ízével, tartós, kemény habjával sikerre számíthat* a hazai sörfogyasztók népes táborában.

A leendő termékskála minőségi sörei hosszabb erjesztési idejük miatt csak később kerülhetnek a palackozóba. Ezek között van az Arany Hordó *speciál* és az osztrák *Ottakringer* sörgyártól megvásárolt licenc alapján készülő *Gold Fassl*. Főzéséhez az osztrák cég szakemberei nyújtanak segítséget. A minőségi söröket 0.5 és 0,3 literes palackokba töltik, s egy ászüket dobozolt formában is értékesítik majd.

(MTI)

Micsoda különbség!

Élénk vitát váltott ki az amerikai szenátusi körökben az a javaslat, hogy lazítsanak a szigorú üzemanyag-takarékossági normákon. Az országúti cirkálókat is előállító Ford és General Mótors ugyanis nyomást próbál gyakorolni a honatyákra, hogy oldják fel azt a rendeletet, amely szerint a jövő évtől büntetést kényszerülnének fizetni a 100 kilométerre 10 liternél többet fogyasztó típusok gyártói. A rendelettel országosan csaknem 12 milliárd liter üzemanyag megtakarítását várják.

(G. K. K.)

MI, HOL OLCSÓBB?

Sátor, óra, csempe, pulóver

A CENTRUM HÉTFŐN a következő cikkeket lehet kapni 20 százalékkal olcsóbban: a Csepel Áruházban bútorokat, a Kálvin téri Áruházban lakásvilágítási cikkeket (tőkés import kivételével), a Corvin Áruházban női cipőket és szandálokat, a Kőbányai Áruházban kubai szatyrokat. A Lottóban női, gyermek és férfi sortokat, a Budai Lottóban pamut pólókat 50 forinttól 300-ig. Dabason a Mini Centrumban férficipőket 680 forinttól 980-ig árusítanak.

Az Otthon Áruház ajánlata: Combo lemezjátszó 3250 forintért, kétszemélyes sátor 1840 forinttól 2110 forintig és szovjet tálalókészlet 280 forintért. A Divatcsarnok magyar hanglemezeket és hajszárítókat, az Újpesti Áruház egyes női táskákat 300 forinttól 800-ig, az Óbudai Áruház háztartási gépeket 390 forinttól 3450-ig, hanglemezeket 30 forinttól 720 forintig kínál a vásárlóknak. A Luxus egyes női ruhákat, a Csillag egyes női belföldi kötöttárut, a Verseny egyes férfi belföldi kötöttárut, a Verseny egyes férfi belföldi kötöttárut, a Textilház maradék méterárut, az Ütőrő bolsár kerámiát árusít 20 százalékos mérséklésével. A Kispesti Áruházban szovjet karórát 290 forinttól 950 forintig kínálnak; ajtóposztereket 280, kerékpárutánfutót 1810 forintért, autószőnyegeket pedig 621 forinttól 660 forintig. Ezen kívül a Centrum Compack Baktáráruházban különféle játékok vásárolhatók — tőkés import kivételével.

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN csempét és mázaslapot 20, alumínium és bőrganyecsatornákat, valamint időnként 30 százalékkal olcsóbban lehet kapni — amíg a készlet tart.

AZ ALKALMI ÁRUHÁZAKBAN az szaküzletekben női hosszúujjú pulóverek, különböző fazonban és színben 320 forint helyett 165 forintért kaphatók.

Rádiófigyelő

Varázslók bűvöletében

Élmény, szombat délelőtt

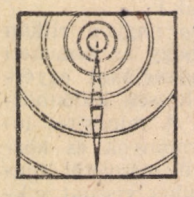

Mostan színes tintákról álmodom. Bocsánatot kérek, amiért elragadtam Kosztolányi gyönyörű sorát, de úgy éreztem, egyedül az ő színes tintái segíthetnének lefesteni a rádióban újból hallott *Domján Edit* megrendítő énekét. Csak egy szót az emlékezetes sanzonból, azt hogy: *Beszélj...* Ezerszínű hangon lehelte, búgta, sírta és könyörögte ezt az egyetlen szót az emlékké vált színésznő szombat délelőtt a rádióban, — azt hiszem ismét mindenkit elbűvölve.

De jött a többi varázsló is. *Mezey Mária* mélyzengésű orgonabúgása, *Pilinszky János* finom-érzékeny halk szava és *Latinovits Zoltán* mardosó József Attila kiáltása: *Nagyon fáj...*

László György szerkesztő halott művészek hangját-szavát, róluk szóló visszaemlékezéseket és saját gondolatait ötvözte össze egy másfél órás műsorban: *Akit szeretek, amit szeretek* címmel. Ha pusztán csak az archív felvételek újabb lejátszására teremtett volna alkalmat ez az összeállítás, talán nem is lett volna értelme, hogy külön említésre méltóan kiemeljük az elmúlt hét „korrekt-érdekes" rádióműsorainak folyamából. De még akkor sem vált volna belőle különlegesség, ha a szerkesztő, kilépve ugyan a meleghangú összekötőszöveggel ellátott emlékműsorok sémájából — amilyeneket jómaga is sokszor csinált —, csak az *éppen ezekkel a nagy művészekkel való összekacsintás* álarcát vette volna magára.

Hiszen roppant divatos manapság ezeknek az önpusztító színészeknek, költőknek, íróknak gyertyacsonkjait újból meggyújtani, s azt fennen lobogtatva az ő tüzüknél melegedni. Teszik ezt sokan olyanok is, akik életében sohasem értettek egyet Pilinszky költői világával, affektáló nyafkának tartották Domján Editet és elviselhetetlen idegbetegnek Latinovits Zoltánt. Ez a műsor azonban mással próbálkozott. Azt próbálta felderíteni, vajon *mi volt az a mázsányi teher, amelyet ezek a művészek a vállukon cipeltek* — helyettünk az emberiség helyett.

Például a *háború* terhe. Örök figyelmeztetés. Az, hogy mivé lehet az ember a parttalan megaláztatásban. Pilinszky János érzéseire is szükség volt ahhoz, hogy megértsük; mi sem feledhetjük többé azt a francia foglyot, akinek keze-szája görcsös mohósággal marcangolja szét a háborús kincset, a répát. A *szerelem* terhe. Domján Edit bársonyhangja bennünk is felszabadítja az áradatot, s az igaz szerelem forró perceiben „fülünkben zsibong a vér" ... A *hatalom* és az *engedelmesség* terhe. Örkény István és Latinovits Zoltán megértették velünk; mindannyiunk belsejében egymás mellett él a mániákus őrnagy és a megalázkodó Tóth, „az ismeretlen, sárkánytestű daganat és a szelíd építés sejtje egyszerre munkál". De Latinovits hangjából megértettük azt is, amit Mezey Mária fogalmazott meg halálos ágyán, oxigén után kapkodásában is kristálytisztán: mégiscsak jobb jónak lenni, mint rossznak...

Aki a Rádióújságban közzétett beharangozótól kapott kedvet a műsor meghallgatásához, lehet, másfajta élményben részesült, mint amilyet várt. László György első olvasásra kicsit mesterkéltnek tűnő önvallomása ugyanis arra biztatott mindannyiunkat, hogy ne menjünk el némán a dolgok mellett, az élet teljesebb megéléséhez állandóan kérdések feltevésére van szükség. Tegyünk fel „értelmes józan, megfontolt vagy értelmét, erejét, hitét vesztett kérdéseket", azért, hogy biztosan érezzük, tartozunk valahova, hogy kötni és oldani tudjunk. Meg kell kérdezni, hogy Éva miért ment el Sidneybe, hogy mit érzett Aldo Moro, amikor ráemelték a fegyvert, és hogy lehet-e Auschwitz után mégis verset írni...

Az összeállításban persze ezek a kérdések szóba sem kerültek. Hiszen itt nem az ismeretterjesztésről, még csak nem is a „mit érezhetett? mi lehetett" — lélekbúvárkodásáról volt szó, ennél sokkal többről. Egyfajta szemléletről, *az élet dolgai iránti aggódó kíváncsiságról, együttérzésről és felháborodásról, a magunk és mások iránti szeretetről és felelősségről*, amelyet a másfél órára életre hívott művészek segítségével könnyebben megtanulhatunk.

Tudjuk, a rádióműsorok formai lehetőségei korlátozottak. A több irányból hallható, különleges hangeffektusok, az álmokat és víziókat megelevenítő hangjátékok vagy éppenséggel a nagyonis konkrét dokumentumműsorok feltálalása után ugyan mi jöhet még? Lehet, hogy ezzel az összeállítással valami új, még nevesincs műfaj teremtődött? Hiszen a forma: az archív és az újabb felvételek, az előadói teljesítmények és a magánszövegek elegye egy idő után új tartalommá egyesült, bekapcsolta a játékba a hallgatók legbensőbb világát is, ami mintegy visszahatva — új dimenziót nyitott.

Mindenesetre megragadó szombat délelőtti élmény volt. A már eltávozottaktól a még itt járó átutazóknak.

Székely Anna

Viharos bál Füreden

A legszebb Anna: Ivette

Életemben egyszer majdnem báloztam, azonban első éves egyetemistaként a gólyabálról pillanatokon belül távoztam. Azóta se kísért meg a jogászbál, vagy az újságíróbál. Most mégis arra voltam kíváncsi, milyen benyomást kelt, hogyan fest a bál nem bálszezonban. Füreden, Annák napján.

Sárban a lakkcipő

A hirtelen jött vihar egy pillanat alatt szétzavarja a Horváth család egykori kastélya előtt várakozó tömeget, amely hol gúnyos, hol elismerő tapsszal fogadja a bálra hivatalos közönséget. A résztvevőket is *futásra kényszeríti a zápor*, pillanatok alatt sárba süpped a lakkcipő. A leterített piros szőnyeg magába szívja a záport, tocsognak rajta a báli topánkák. A természet kihívását nem viseli el a technika sem, *kialszik a villany.* Zseblámpával kell gyertyát keresni, de az áramszünet hamar véget ér, *nem mossa el a vihar az Anna-bált.* Amint véget ér a kellemetlen incidens, elül a vihar, kigyulladnak a lámpák, kezdődik a vacsora, megélénkül a terem. A felszolgálóké a terep.

Fehér szmoking, fekete ing, fehér nyakkendő. Az egyik asztalnál egy úr éppen az Anna-tálat küldi vissza a konyhára, mert az étel hideg, s rögvest a bort is, az ugyanis nincs behűtve.

— Ez van, *ez nem Pesten az Olimpia* — bólogat jobbján a nagy szemeket meresztő hölgy, amint a pincér eltűnik a borral és az Anna-tállal.

— Végül is ez egy SZOT-üdülő — veszi át a szót a társaság harmadik tagja. Ez egy ebédlő, s nem étterem — mosolyog az asszonyságra. — Reggel hétkor itt tömegétkeztetés kezdődik, s ugyanazok szolgálnak ki minket is, mint az üdülőket. Nem kell tehát csodálkozni. A kongresszusi palotában bizonyára *másként mennének a dolgok*...

— Na jó, de a tradíciók —, veti ellen a hölgy. — A múlt századi passzív rezisztencia, meg a történelmi falak.

Megtelnek az urnák

Ebben maradnak. Míg a vacsora folyik, a szépségversenyre nevezett hölgyek csendesen, de korántsem észrevétlenül sétálnak az asztalok között. A közönség szavazata dönti el ugyanis, kik közül választ szépségkirálynőt a társadalmi zsűri.

Éjfélig megtelnek az urnák, tovább nem lehet voksolni. Míg a szavazatokat számolják, báltermi műsor szórakoztatja a közönség egy részét. Mivel nem fér el mindenki a bálteremben, zártláncú tévé közvetíti négy vagy öt monitoron a kastély különböző részein a produkciót. Éppen sajátos műsort ajánl a konferanszié, az állítólag országos hírű discotáncos dzsessz-rock zenére fog táncolni.

Otthonosan üli körbe a tévéket a közönség a képernyő előtt megszokott módon értékelve a látottakat. Illetve a nem látottakat. A kamerát ugyanis a színpadon helyezték el, s mindent hátulról láttatnak a monitorok. Persze ízlés dolga, engem tulajdonképpen nem is zavar a dolog...

A társadalmi zsűri döntött. Szépségkirálynővé a budapesti diáklányt, *Botz Ivettet* választották. Udvarhölgyei: *Egri Klára* és *Pados Mónika* lett. Mindannyian meglepő rutinnal viselik a hirtelen jött népszerűséget. Végszóra *furcsa alak érkezik a bálra.* Portré-grafikus, aki a füredi móló mellett apró kempingszéken kamatoztatja a tudását. Kívánság szerint a turisták arcképét festi meg, persze nem ingyen. Most viszont *ingyen rajzolja le mindhárom lányt.* Évről évre ezzel járul hozzá az est sajátos hangulatához.

Három-négy órára oszladozni kezd a bál közönsége, vége a 160. Anna-bálnak. A pincérek egyre türelmetlenebbül búcsúztatják a távozót, néhány óra múlva kezdődik a reggeli hajtás.

Stépán Balázs

Fürdőlevél

Közvendég a községben

Türelem és kompromisszumok

A margitszigeti Sportuszoda nem éppen az örömök kertje, szorgalmas látogatóinak — kissé a mesék legifjabb királyfiaihoz hasonlóan — számtalan „plusz egy"-akadályt kell leküzdeniük kívánságuk teljesüléséhez, azaz az önként vállalt (vagy zord edző által kitűzött) táv teljesítéséhez. Az uszodát annak idején, a harmincas évek elején az első kapavágástól a díszes avatóünnepségig mindössze tíz hónap alatt építették fel — enynyi idő ma a nyitott ötvenméteres medence felújítására sem igen elegendő, az egész uszoda korszerűsítése pedig *már négy esztendeje* tart, s közeli befejezésében inkább csak reménykedni lehet.

Az építkezési törmelékeken, a balesetveszélyes lépcsőkön, a lepusztultság és az átmenetiség buktatóin keresztül vergődve az egyszerű belépődíjas vendég, a „közönség" szabadon használható sávok után kutat —, ami szintén nem könnyű mulatság, hiszen a közismert fővárosi uszodahiány miatt maguk a nagyhatalmú egyesületek is kemény csatákat vívnak egymással egy-egy úszósávnyi vízfelületért. A közönséges vendég a *közsávban* tempózván részint elgondolkodhat azon, hogy közvetlenül a belépőjegyének árával, közvetve pedig az élsportot támogató társadalmi mechanizmus donátoraként mégiscsak ő tartja fenn az uszodát — részint persze azt is be kell látnia, hogy a sportolók (jórészt gyerekek) sincsenek könnyű helyzetben, sok úszni vágyóra képtelenül kevés a szabad víz, s míg a helyzet nem javul, bölcsebb dolog a kényszerű együttúszáshoz jó képet vágni. Ha éppen nem ugrik senki a fejére: ez utóbbi esetben a toleranciára való hajlandóság egy-két másodpercre elmerülni látszik.

Sújtsa bár elhúzódó építkezés, lezárt medence, megannyi kényszerű mellőzés a sport közés törzsvendégeit, a szigeti uszodához való hűségük töretlen. Mert hát a Sportuszoda mégsem afféle strand, vízi kávéház, pancsikoló — nyaranta kevesebb napolaj csorog itt, mint másfelé, a nyúlós slágereket edzői fütty és folyamatos üvöltés helyettesíti, kellemesen hűvös a víz, s az autóknak a Szigetről történő kitiltása a közönség kényelmesebb és megállapodottabb részét szinte automatikusan távol tartja. Fürdőviszonylatban a Sport a puritán és funkcionális intézmények közé tartozik, úszni és legfeljebb még napozni érdemes csak benne, s közönsége láthatóan értékeli is e kissé spártai körülményeket. Ki nosztalgiából, mert valaha maga is sportolt, ki másfajta nosztalgiából, mert bár a versenysportig sohasem jutott el, de egy belépőjegy és két-három ezer méter csendes úszás erejéig szívesen merül alá közegébe. Bár itt is láthatunk tiszteletreméltó szívóssággal tempózó úszómatuzsálemeket, a Sportuszoda alapvetően a fiataloké: no, meg azoké, akik önhatalmúlag magukat még közéjük sorolják. Itt a tej járja a büfében: itt a vitaminokon, tápszereken, narancsléven és Pepsi Colán nevelt egykilencvenes fiúk és egyhetvenes lányok diktálják a tempót nemcsak a hosszakban, hanem viselkedésben is.

Az uszoda vezetői egyébként szemmel láthatóan törekszenek arra, hogy az egyesületi keretekben sportolókon kívül a közvendégeknek is nyújtsanak némi úszási lehetőséget. A kevés sáv kihasználását megtanulhatatlanul bonyolult, de többé-kevésbé pontosan betartott „táncrend" rögzíti, valami kevés víz mindenkinek jut, s a közelmúltban a szombat- és vasárnap délutánokra is kiterjesztették a nyitvatartást. Őszre állítólag kész lesz a nyitott ötvenméteres medence is, füstködbe burkolódzó téli reggeleken ismét róhatja majd ki-ki hosszait a főépület és a műugró-medence közti félszáz méteren.

A Sportuszoda törzsvendégei hozzászoktak a türelemhez és a kompromisszumokhoz, kedvenc uszodájuk megtanítja őket a koegzisztenciára. Kitűzött adagját végül mindenki leússza, egy-egy sávban spontán módon többnyire csak kialakul az összhang, a gyorsban és a mellben dolgozók, a sebesen haladók és a kímérten tempózók, a menetből merülve fordulók és a megkapaszkodva pihegők nagyjából arányosan oszlanak el és csak kevéssé zavarják egymást, egyszóval az uszodában néha béke van. Olykor talán az is eszébe juthat a közsávban tempózó közvendégnek, hogy ha túl sok jóra nem is alkalmasak az emberek, a közös szenvedélyüket gyakorló individuumok mégiscsak képesek legalább elviselni egymást: s a realitások hívei szerint nem is olyan kis dolog ez.

Hegyi Gyula

Román fotós a magyar fővárosban

Miclea világa

A véletlen úgy hozta, hogy éppen akkoriban nyílt meg Budapesten *Ion Miclea* román fotóművész kiállítása *Walt Disney világáról*, amikor az amerikai mese-ország fennállásának harmincéves jubileumáról emlékezett meg a világsajtó. Sőt, tárgyalások kezdődtek Disneyland európai „telepítéséről" is — előreláthatólag Barcelonában.

A tárlat anyaga — mintegy félszáznyi színes fényképfelvétel — pár évvel ezelőtt állt össze, amikor a bukaresti riporter az Egyesült Államokban járt tanulmányúton. (Egyébként a szerző rövidesen önálló kötetet is megjelentet erről a témáról). A *Belgrád rakparton, a Budapesti Fotóklub* emeleti helyiségeiben ezúttal nemcsak a felnőttek, hanem a gyerekek is jól szórakozhattak a tarka-barka álomvilág láttán. Teljes életnagyságban, megítélésem szerint kissé felnagyított „kiadásban" fogadja a látogatókat a helyszínen — no meg a fotótárlat közönségét a termekben — *Miki egér, Donald kacsa* és megannyi közkedvelt, világhírű társa... Művárak meredtek az égre, csokornyi toronnyal — a várárok vizében úszkáló eredeti hattyúkkal —, kicsinyített házsorok rikító orgiája — törpe japán bokrokkal —, parányi Niagara-kópia a cementből öntött műsziklák között valódi kaktuszokkal és korántsem álpálmákkal...

Nem tudom, más hogy van vele, de nekem ennyi édeskés és tömény giccs, ennyi maszk, álruha, felnagyított vagy lekicsinyített kópia, és szinte „a megszólalásig hű" hasonmás láttán hirtelen hiányérzetem támadt a való világra, álarc helyett pedig igazi arcokra. Ezt mérhette fel — dicséretre méltó érzékkel és a legjobb értelemben vett rutinnal — a fotós is, amikor a második teremben szinte kizárólag e meseország valódi látogatóira irányítja a felvevőgépét. Gyerekemberek és felnőtt gyermekek váltakoznak hát a filmeken önfeledten: második gyerekkorukat élő nyugdíjasok hófehér hajú csoportjai fotózzák egymást a virágóránál, sőt, ezúttal az sem szabálytalan, ha kiskorú palánta ül a volánnál, odébb a szülők pedig (annak ürügyén, hogy gyermeküket kísérik) csordulásig megtöltik a kanyargó csatornákon tovasikló motorcsónakot... egyenrangú állampolgáraiként Disneylandnek. Végül álmot és valóságot egyesít — a szó szoros és átvitt értelmében egyaránt — az a már-már amatőr egyszerűségű felvétel, amelyen szőkefürtös kisleány alszik műanyag játékai körében.

Ion Miclea világának bemutatása után hadd mutassuk be végül röviden az olvasóknak magát Ion Micleát is. Hazájában évtizedek óta az élvonalban áll, a legjobb fotósok között tartják számon a középnemzedékhez tartozó riportert. „Civilben" egyébként a *Contemporanul* (Kortárs) című hetilap munkatársa, és valószínűleg személyes jelenlétének, hatásának is köszönhető, hogy a mi *Élet és Irodalom* című hetilapunkhoz hasonló formátumú és profilú folyóiratnak olyan reprezentatív a fotóanyaga hétről hétre — nemcsak szövegkísérő illusztrációként, hanem fél oldalakat is betöltő, önálló felvételek formájában is — mennyiségi és minőségi szinten egyaránt. Egyéni tárlatai mellett egyéni kötetekben is megjelenteti honi, valamint külföldi utazásainak krónikáját — eddig negyedszáz könyve látott napvilágot.

Wagner István